

COMMENTARIA IN SEPTEM LIBROS

APHORISMORUM HIPPOCRATIS.

EO ORDINE CONTEXTA;

Quo Doctoratus (ut ajunt) Puncta exponi consuevere,

AUCTORE

RODERICO A FONSECA
LUSITANO

Olim Pisis Medicinam Supraordinariam interpretante, Deinde Patavii
Praxim Prima Sede profitente.

Accessit huic novae editioni Index Aphorismorum.

DICATA

Illustrissimo, ac Sapientissimo D. D.

ALBANIO ALBANESIO

PATRITIO PATAVINO CO. & EQ.

In Patavino Archilyceo Logices Professori Primario Celeberrimo?

ESCUOLA SUPERIOR DE VETERINARIA DE CORDOBA
BIBLIOTECA

Número de la obra 2544
Esiente t. 244
Tabla núm. _____
Número _____

PATAVII
Typis Jacobi de Cadorinis:

M. DCC. X.

SUPERIORUM PERMISSU;

COMMENTARIA
IN SEPTEN BRON

Biblioteca

ALBANO ALBANESE

577

PATAVINA
Typis Jacobi de Cadornis

M. DC. LXXV

ILLUSTRISSIMO, AC SAPIENTISSIMO D.

*M*ULTÆ me perpulerunt causæ, COMES, & EQUES
PRÆCLARISSIME, uti præceteris nomen tuum Ro-
derici Fonseca commentariis in Aphorismos Hippocra-

tis, quæ denuò typis vulganda suscepi, præscriberem. Nam maximis benefi-
ciis tuis cumulatus, ac penè obrutus, quemquam non ignorabam nihil à me
expectari posse, quod munificentia tue ulla ex parte respondeat; cupiebam
tamen grati erga te animi testimonium aliquod in medium afferre, quo, nisi
facultas mihi ad id, quod debeo, præstandum, at certè voluntas minimè de-
esse videretur. Accessit fama ipsa haud obscuri scriptoris, cujus monumenta
† 2 recudo,

recudo. Hæc enim spem faciebat, munus hoc fore tibi, qui eruditionem hanc omnem amas impensè, non ingratum. Denum sic in animum inducebam, neminem esse, ad quem magis, quàm ad te nuncupatio hujus Operis pertineret. Cùm enim id sit veteris, solidæque Medicina, cui fato quodam his temporibus haud vacus obrectator, præceptis refertissimum; eum potissimum laboris pulcherrimi patronum deligendum censui, qui & in sentiendo rectissimus, & acerrimus in propugnando vindicare eundem ab omni injuria tantundem vellet, ac posset: Et herculè judicio Doctorum omnium tu is planè es, Professor præstantissime: Quippe qui prisci, atque integri in philosophando moris retinens, idemque in veritate tuenda proorsus invictus, non modò revisentis denuò publicam lucem Fonseca commentaria doctrinae tue clypeo protegere, sed multò, quàm autè, eruditorum cætui acceptiora, & commendatiora reddere valeas. Quæ cùm ita sint, ego quidem rectè, atque ordine mihi videor fecisse, qui nomen tuum fronti Operis præfigere non dubitavi. Tu autem facie humaniter, videlicet è natura tua, si libentè patieris, te in vestibulo Libelli ex omnibus compellari. Admitte igitur, quem tibi addico Scriptorem benignè in sinum tuum; nec tam munus ipsum, quàm dantis animum puta. Is enim est, qui summo erga te Studio, observantia, fide, omni denique officio nemini Mortalium sit concessurus. Vale.

Pridie Idus Septemb. 1710.

Adiectissimus cliens
Jacobus Cadornus.

PRÆ-

PRÆFATIO AUCTORIS.

PRÆFATIO, quam ad textus explanationem deveniamus, nonnulla præfari operæpretium est, quæ faciliorem aditum ad futuram doctrinam efficiunt. Dicendum itaque est de Auctore hujus Libri, quid sibi velit vel intendat in eo; de inscribendi ratione, & denique de ordine.

Quod igitur ad Auctorem spectat, ascribitur hic Liber Hippocr. *Aucto.* Heraclidis filio in Cooriundo, qui præsens opus composuit jam senex, quasi cumulum sui laboris, vel ex his, quæ longo tempore in ægris curandis erat expertus, vel quod ejus doctrinam desumpserit ex tabulis in Templo Æsculapii repertis, quo seu Æsculapii Numen, seu ob Asclepiadarum nomen, & peritiam, multi conveniebant ægri, qui ubi hoc, vel illo remedio essent sanati, nomen ægri cum remedio, in tabulis Templi notabatur: non quod (ut malignus quidam scripsit Andreas) Bibliothecam Gnidiam combusserit, ex quo opus confecerit. Habuit hic Hippocrates avum etiam alterum Hippocratem Magnum dictum, duos etiam nepotes ejusdem nominis, quibus aliquod operum eorum, quæ passim Hippocratis nomine leguntur, tribuit Galenus. Cæterum Hippocrates Cous Heraclidis filius, quem hujus Libri auctorem facimus, Princeps fuit Coacæ Academicæ; præterquam fuit & Rhodia, & Gnidia, quarum mentionem facit primo de Victus ratione in Morbis acutis. Quanta verò fuerit hujus viri præstantia; vel ex eo perspicuum est, quod honores nulli Mortalium tributos assequutus sit; illi enim aurea statua erecta est; dies quoque obitus illius sacra fuit habita, concessa quoque sacrificia Eleusina, & publico ærario sibi, posterisque suis instituta alimenta. Hujus viri opera ab aliorum operibus distinguuntur, teste Galeno, brevitate, sententiarum gravitate, inusitatis vocabulis. Intentio Auctoris est Artem Medicam docere brevi quodam compendio, ita ut cosmographos imitari videatur, qui dum universum Orbem in angustiorem mappam contrahunt, omissis vacuis terrarum spatiis, graviores duntaxat urbes ostendunt, quippe & ipse nunc, circuncisis longioribus ambagibus, modos tantum, cardinesque rerum notat, ex quibus, alia, quasi ex carcere depromat; nec mirum; nam Medicina propemodum infinita; ac multorum quidem hæcenus opera aucta, nondum tamen omnibus numeris absoluta: quod in vestibulo statim aperiens, Artem longam statuit, & vitæ nostræ spacium longè excedentem: quem imitati posteriores Medici, post longam medicinæ indagacionem, omnes denique ad compendium eam redegerunt. Inscriptio hujus Libri à modo scribendi desumitur, qui est Aphoristicus, ac si dicas. Doctrinam per sententias breves, & separatas: est enim Aphor. *Inscrip* sententia universalis, gravis, brevis, separata, & vera. Quamvis difficilis sit *Ordo.* hæc doctrina, eo quod brevis sit, sine ordine, varietate translata, primum tamen obtinet locum in Arte Medica, quoniam accomodatissima est ad memoriam, & compendium, difficultas verò, præceptorum opera tollitur. Illud tamen nimis tumide prolatum à Gal. videtur, præcipiente scilicet neminem ad Hipp. accedere prius quam universos ejus Libros perlegerit; nam ea est ejus operum prolixitas, ut

Ord o ad illos exactè legendos vix vita universa sufficiat. Hæc præfari libuit, antequam
serv. in ad expositionem textus devenirem; in cujus explanatione eum ordinem servandum
cômēt. mihi proposui, quem servare solent Juvenes in punctis Doctoratus recitandis, ut
facilè unusquisque se exercere possit. Ordo igitur talis est, in primis nexus Apho-
rismi explicabitur, deinde Auctoris intentio, tertio ratio intentionis, quarto di-
visio, quinto demonstratio, ultimo loco animadversiones, quæ Aphorismi do-
ctrinam perviam, ac facilem reddent, & difficultates (si quæ contingent) ape-
rient. Ubi verò mihi propono nectendos invicem Aphorismos; non ita intelli-
gendum est, ut concedam aliquem ordinem essentialem inter eos reperiri, sed ac-
cidentallem quocunque scil. respectu ad invicem copulentur.

I N D E X

APHORISMORUM

Qui in hoc Opere exponuntur.

APHOR. LIBRI PRIMI.		<i>Æstate, & Autumno cibos &c.</i> 29	
	Aphorismus Primus.	Aphorismus 19.	
V	<i>Ita brevis, Ars longa, Occasio, &c.</i> pag. 1	<i>Quibus per statos circuitus &c.</i> 30	
	Aphorismus 2.	Aphorismus 20.	
<i>In perturbationibus ventris, & vomitibus &c.</i>	3	<i>Qua judicantur, & judicata sunt &c.</i> 31	
	Aphorismus 3.	Aphorismus 21.	
<i>Habitus Athletarum, qui &c.</i>	5	<i>Qua educere oportet &c.</i> 33	
	Aphorismus 4.	Aphorismus 22.	
<i>Victus tenuis, atque exquisitus &c.</i>	6	<i>Concocta medicare, atq; movere &c.</i> 34	
	Aphorismus 5.	Aphorismus 23.	
<i>In tenui victu aegri delinquant, quo fit, &c.</i>	9	<i>Qua evacuatur, & evacuata sunt &c.</i> 37	
	Aphorismus 6.	Aphorismus 24.	
<i>Extremis morbis, extrema remedia &c.</i>	11	<i>In morbis acutis raro, & per initia.</i> 38	
	Aphorismus 7.	Aphorismus 25.	
<i>Cum itaq; morbus peracutus est &c.</i>	12	<i>Si qualia oportet purgentur &c.</i> 39	
	Aphorismus 8.	APHOR. LIB. SECUNDI.	
<i>Cum morbus in suo vigore consistit &c.</i>	13		Aphorismus Primus.
	Aphorismus 9.	Q	<i>Uo in morbo somnus laborem affert &c.</i> pag. 40
<i>Conjectari itaque oportet &c.</i>	15		Aphorismus 2.
	Aphorismus 10.		<i>Ubi somnum delirium sedat, bonum &c.</i> 41
<i>Quib; itaq; vigor statim futurus &c.</i>	16		Aphorismus 3.
	Aphorismus 11.		<i>Somnus, & vigilia utraq; si &c.</i> 42
<i>In accessionib; abstinere oportet &c.</i>	17		Aphorismus 4.
	Aphorismus 12.		<i>Non satietas, nec famas &c.</i> 43
<i>Accessiones, & constitutiones indicantur &c.</i>	19		Aphorismus 5.
	Aphorismus 13.		<i>Spontanea lassitudines &c.</i> 45
<i>Jeiunium senis non decrepiti fuerunt facillime &c.</i>	20		Aphorismus 6.
	Aphorismus 14.		<i>Quicumque dolentes &c.</i> 46
<i>Qui crescunt, plurimum habent &c.</i>	21		Aphorismus 7.
	Aphorismus 15.		<i>Quo longo tempore extenuata sunt &c.</i> 47
<i>Ventres hyeme, & vere natura &c.</i>	23		Aphorismus 8.
	Aphorismus 16.		<i>Si à morbo cibum assumens, quispiam.</i> 48
<i>Victus humidus febricitantibus &c.</i>	24		Aphorismus 9.
	Aphorismus 17.		<i>Corpora, cum quis purgare volet.</i> 49
<i>Quib; semel, aut bis, plus minusve &c.</i>	26		Aphorismus 10.
	Aphorismus 18.		<i>Impura corpora &c.</i> 50
			Aphorismus 11.
			<i>Facilius est potus resciri quam cibo.</i> 51
			Aphorismus 12.

Index Aphorismorum

<i>Quæ relinquuntur in morbis &c.</i>	52	<i>In quibus morbo partes ad umbilicum &c.</i>	
Aphorismus 13		80	
<i>Quibus crisis fit &c.</i>	54	Aphorismus 36	
Aphorismus 14		<i>Sana corpora &c.</i>	82
<i>In fluxionibus alvi &c.</i>	55	Aphorismus 37	
Aphorismus 15		<i>Qui integra sunt corporis valetudine &c.</i>	
<i>Ubi fauces dolent, aut pustularum &c.</i>	56	83	
Aphorismus 16		Aphorismus 38	
<i>Fame dominante &c.</i>	58	<i>Paulo pejor, sed suavior &c.</i>	ibid.
Aphorismus 17		Aphorismus 39	
<i>Ubi præter naturam &c.</i>	59	<i>Senes magna ex parte &c.</i>	84
Aphorismus 18		Aphorismus 40	
<i>Eorum, quæ confectim, & celeriter.</i>	60	<i>Raucedines, & gravedines &c.</i>	85
Aphorismus 19		Aphorismus 41	
<i>In morbis acutis, non omnino certe, &c.</i>	61	<i>Qui frequenter, ac fortiter, &c.</i>	86
Aphorismus 20		Aphorismus 42	
<i>Quibus in juventute alvum est &c.</i>	62	<i>Apoplexiam fortem &c.</i>	87
Aphorismus 21		Aphorismus 43	
<i>Famem thorexis solvit.</i>	64	<i>Strangulati, aut suffocati &c.</i>	88
Aphorismus 22		Aphorismus 44	
<i>Qui à repletione morbi sunt.</i>	65	<i>Qui natura valde crassi &c.</i>	89
Aphorismus 23		Aphorismus 45	
<i>Morbi acuti quatuordecim diebus judican-</i>	66	<i>Epilepsia laborantes &c.</i>	90
<i>tur.</i>		Aphorismus 46	
Aphorismus 24		<i>Ex duobus simul doloribus &c.</i>	91
<i>Inde septimi quartus &c.</i>	67	Aphorismus 47	
Aphorismus 25		<i>Cum pus fit &c.</i>	92
<i>Æstivæ quartana plerumque breves.</i>	69	Aphorismus 48	
Aphorismus 26		<i>Quoquo modo corpus moveatur, &c.</i>	
<i>Convulsioni febrem accedere &c.</i>	70	93	
Aphorismus 27		Aphorismus 49	
<i>Uis, quæ præter rationem curant &c.</i>	72	<i>Quotidianis laboribus consueti, &c.</i>	
Aphorismus 28		94	
<i>Febricitantem non omnino leviter.</i>	73	Aphorismus 50	
Aphorismus 29		<i>Quæ longo tempore &c.</i>	95
<i>In principio morborum, si quid &c.</i>	74	Aphorismus 51	
Aphorismus 30		<i>Semel multum & repente &c.</i>	96
<i>Circa principia, & fines morborum &c.</i>	75	Aphorismus 52	
Aphorismus 31		<i>Omnia secundum rationem facienti &c.</i>	
<i>Si à morbo cibum adhibens quispiam &c.</i>	76	97	
Aphorismus 32		Aphorismus 53	
<i>Qui adversa valetudine &c.</i>	ibid.	<i>Quibus alvus est humida &c.</i>	98
Aphorismus 33		Aphorismus 54	
<i>In quovis morbo mente constare &c.</i>	77	<i>Ut traducenda juventute &c.</i>	ibid.
Aphorismus 34			
<i>Minus periclitantur egrotantes &c.</i>	78		
Aphorismus 35			

APHOR. LIB. TERTII.

Aphorismus Primus.

Mutationes temporum potissimum pariunt morbus, &c. 101

Aphorismus 2

Naturarum quedam ad hyemem, &c. 102

Aphorismus 3.

Morbi quoq; alii, ad alia beneficia 104

Aphorismus 4

In temporibus, cum eodem die modò calor, modò, &c. 105

Aphorismus 5

Auster auditum hebetat, &c. 106

Aphorismus 6

Cum æstas fit verisimilis, &c. 108

Aphorismus 7

Magnis siccitatibus febres fiunt acutæ, &c. 109

Aphorismus 8

Certis temporibus suam temp sitivitatem, &c. 110

Aphorismus 9

Autumno in universam morbi acut. &c. 111

Aphorismus 10

Autumnus tabidis nocivus. 113

Aphorismus 11

Inter anni partes, si hyems sic. &c. 114

Aphorismus 12

Si vero hyems austrina, &c. 115

Aphorismus 13

Æstate vero frigida, & aquil. &c. 116

Aphorismus 14

Aquilonio autem, & sicco autumno, &c. 117

Aphorismus 15

Ex tempestatibus anni in unum, &c. 119

Aphorismus 16

Affiduis imbris morbi fere fiunt, &c. 120

Aphorismus 17

Quotidiana tempestates Aquilon. &c. 122

Aphorismus 18

Quo ad tempora verò attinet, vere, & prima æstate, &c. 124

Aphorismus 19

Omnes morbi in quibusvis temporibus fieri possunt, &c. 125

Aphorismus 20

Vere melancholiæ, epilepsiæ, &c. 126

Aphorismus 21

Æstate vero nonnulli horum, &c. 127

Aphorismus 22

Autumno æstivi etiam morbi multi, &c. 128

Aphorismus 23

Hieme pleuritides, &c. 129

Aphorismus 24

Secundum arates autem hi morbi, &c. 130

Aphorismus 25

Adventante dentitionis tempore, &c. 132

Aphorismus 26

Ipsis verò grandiusculis, &c. 133

Aphorismus 27

Grandioribus autem, &c. 135

Aphorismus 28

Pueris maximam partem, &c. 136

Aphorismus 29

Juvenibus sanguinis spuitione, &c. 137

Aphorismus 30

Utera hanc ætatem pro cæcis, &c. 138

Aphorismus 31

Senibus spirandi difficultates, &c. 139

APHOR. LIBRI QUARTII.

Aphorismus Primus.

Pregnantes purgabis, &c. 142

Aphorismus 2.

Purgantium medicamentorum usu, &c. 143

Aphorismus 3.

Si qualia oportet purgari, &c. ibid.

Aphorismus 4.

Æstatem superiorem potius, &c. 144

Aphorismus 5.

Sub caniculam, & ante caniculam, &c. 145

Graciles,

Index Aphorismorum.

Aphorismus 6		Aphorismus 28	
<i>Graciles, & ad comendum faciles &c.</i>		<i>Quibus dejectiones sunt biliosæ &c.</i>	167
146		Aphorismus 29	
Aphorismus 7		<i>Febricitantibus si sexto die &c.</i>	168
<i>Æfre vomentes, & modicè carnosos</i>		Aphorismus 30	
<i>&c.</i>	147	<i>Quibus accessiones fiunt &c.</i>	169
Aphorismus 8		Aphorismus 31	
<i>Obnoxios phthisi &c.</i>	148	<i>Qui per febres lassitudinem sentiunt &c.</i>	
Aphorismus 9		<i>ibidem.</i>	
<i>Melancholicos infra &c.</i>	149	Aphorismus 32	
Aphorismus 10		<i>Quibus ex morbo convalescentibus &c.</i>	
<i>Purgandum in valde acutis &c.</i>	150	170	
Aphorismus 11		Aphorismus 33	
<i>Quibus tormina ad sunt &c.</i>	151	<i>Sed si quæ ante morbum pars etc.</i>	171
Aphorismus 12		Aphorismus 34	
<i>Quibus propter levitatem ventres, &c.</i>		<i>Si febre detento suffocatio etc.</i>	172
152		aphorismus 35	
Aphorismus 13		<i>Si febre detento etc.</i>	173
<i>Qui ad helleborum non facile &c.</i>	ibid.	aphorismus 36	
Aphorismus 14		<i>Sudores febricitantibus boni, etc.</i>	ib.
<i>Poto helleboro corpus movendum, &c.</i>		aphorismus 37	
154		<i>Frigidi sudores etc.</i>	174
Aphorismus 15		aphorismus 38	
<i>Cum helleborum citare vis &c.</i>	ibid.	<i>Qua corporis parte sudor etc.</i>	175
Aphorismus 16		aphorismus 39	
<i>Helleborus periculosus sanat &c.</i>	155	<i>Et qua corporis calor etc.</i>	176
Aphorismus 17		aphorismus 40	
<i>Non febricitanti cibi fastidium &c.</i>	156	<i>Quibus in toto corpore etc.</i>	ibid.
Aphorismus 18		aphorismus 41	
<i>Supra septum transversum dolores, &c.</i>		<i>Sudor multus per somnum factus, etc.</i>	
157		177	
Aphorismus 19		aphorismus 42	
<i>Qui potionem medicam &c.</i>	ibid.	<i>Sudor multus frigidus etc.</i>	178
Aphorismus 20		aphorismus 43	
<i>Si circa febrem tormina &c.</i>	158	<i>Febres, quæ tertio quovis die etc.</i>	179
Aphorismus 21		aphorismus 44	
<i>Excrementa alvi nigra &c.</i>	159	<i>Quo febres longæ etc.</i>	180
Aphorismus 22		aphorismus 45	
<i>Morbis quibusvis incipientibus, &c.</i>		<i>Quibus tubercula ad articulos, etc.</i>	
161		<i>ibidem.</i>	
Aphorismus 23		aphorismus 46	
<i>Quibus per morbos acutos &c.</i>	192	<i>Si rigor febre non intermittente, etc.</i>	
Aphorismus 24		181	
<i>Dysenteria si ab atra bile incipiat.</i>	163	aphorismus 47	
Aphorismus 25		<i>Excretiones in febribus etc.</i>	182
<i>Sanguinem superneque quidem efferi</i>		aphorismus 48	
<i>&c.</i>	164	<i>In febribus non intermittentibus, etc.</i>	
Aphorismus 26		183	
<i>Si dysenteria laboranti &c.</i>	164	aphorismus 49	
Aphorismus 27		<i>In febre non intermittente etc.</i>	184
<i>Quibus per febres &c.</i>	166	aphorismus 50	

Iudex Aphorismorum.

<i>Ubi in febre non intermittente , etc.</i>		<i>quibus elata hypochondria etc.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ibidem.</i>		aphorismus 74	
aphorismus 51		<i>quibus spes est ad articulos etc.</i>	202
<i>in febribus abscessus etc.</i>	185	aphorismus 75	
aphorismus 52		<i>Si quis sanguinem mingat etc.</i>	203
<i>Quibus in febribus etc.</i>	186	aphorismus 76	
aphorismus 53		<i>quibus cum urina crassa etc.</i>	204
<i>Quibus per febres etc.</i>	187	aphorismus 77	
aphorismus 54		<i>quibus cum uagina crassa.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Quibus sicca tusses etc.</i>	<i>ibid.</i>	aphorismus 78	
aphorismus 55		<i>qui inopinanter sanguinem.</i>	205
<i>Ex Bubone febres etc.</i>	188	aphorismus 79	
aphorismus 56		<i>quibus in urinis subsident.</i>	206
<i>Febricitantibus sudor etc.</i>	189	aphorismus 80	
aphorismus 57		<i>Si quis sanguinem .</i>	<i>ibid.</i>
<i>Spasmo , aut tetano etc.</i>	190	aphorismus 81	
aphorismus 58		<i>Si quis sanguinem , aut pus.</i>	207
<i>Si febre ardente laboranti etc.</i>	<i>ibid.</i>	aphorismus 82	
aphorismus 59		<i>quibus in meatu urinario.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Exquisita tertiana etc.</i>	191	aphorismus 83	
aphorismus 60		<i>Mictus noctu plurimus etc.</i>	208
<i>Quibus per febres aures etc.</i>	192		
aphorismus 61			
<i>Febricitantem nisi diebus etc.</i>	<i>ibid.</i>		
aphorismus 62			
<i>Quibus super febres morbus regius etc.</i>			
193			
aphorismus 63			
<i>Quibus in febribus certo die etc.</i>	194		
aphorismus 64			
<i>quibus in febres morbus regius , etc.</i>			
195			
aphorismus 65			
<i>in febribus circa ventriculum etc.</i>	<i>ibid.</i>		
aphorismus 66			
<i>in acutis febribus etc.</i>	196		
aphorismus 67			
<i>in febribus per somnum etc.</i>	<i>ibid.</i>		
aphorismus 68			
<i>in febribus spiritus etc.</i>	197		
aphorismus 69			
<i>qui non sine febre etc.</i>	198		
aphorismus 70			
<i>quibus per febres urinae etc.</i>	199		
aphorismus 71			
<i>quibus die septimo etc.</i>	200		
aphorismus 72			
<i>quibus pellucida , et albae sunt urinae.</i>			
201			
aphorismus 73			

APHOR. LIBRI QUINTI.

Aphorismus Primus.	
<i>Convulsio ex helleboro lethalis .</i>	209
aphorismus 2	
<i>Convulsio à vulnere pernicioso .</i>	210
aphorismus 3	
<i>A copioso sanguinis fluxu .</i>	211
aphorismus 4	
<i>A purgatione immodica .</i>	<i>ibid.</i>
aphorismus 5	
<i>Si Ebrius quispiam de repente obmutescat</i>	
<i>etc.</i>	212
aphorismus 6	
<i>qui tetano corripuntur .</i>	213
aphorismus 7	
<i>Epilepsia ante pubertatem .</i>	214
aphorismus 8	
<i>qui pleuritide laborant etc.</i>	215
aphorismus 9	
<i>Tabes iis maxime atatibus fit .</i>	217
aphorismus 10	
<i>quibus ex angina in pulmonem .</i>	<i>ibid.</i>
aphorismus 11	
<i>qui tabe vexantur .</i>	218
aphorismus 12	
<i>qui per tabem capilli defluunt .</i>	219
aphorismus 13	

Qui

Iudex Aphorismorum.

<i>Qui spumantem sanguinem.</i>	<i>ibid.</i>	aphorismus 36	
<i>aphorismus 14</i>		<i>Mulieri menses decolores, nec eodem</i>	?
<i>Si tabe detento.</i>	220	236	
<i>Aphorismus 15.</i>		aphorismus 37	
<i>Qui ex pleuritide empyici fiunt.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Si mulieri uterum gerenti mammae</i>	?
<i>Aphorismus 16.</i>		237	
<i>Calidum frequentiore usu.</i>	221	aphorismus 38	
<i>Aphorismus 17.</i>		<i>Mulieri geminos ferenti, &c.</i>	238
<i>Frigidum vero convulsionis.</i>	222	aphorismus 39	
<i>Aphorismus 18.</i>		<i>Si quae, nec praegnans, nec puerpera</i>	?
<i>Frigidum inimicum ossibus, &c.</i>	223	239	
<i>Aphorismus 19.</i>		aphorismus 40	
<i>Quae perfrigerata sunt, &c.</i>	224	<i>Quibus in mammis sanguis colligitur</i>	?
<i>Aphorismus 20.</i>		240	
<i>Frigidum ulceribus mordax.</i>	<i>ibid.</i>	aphorismus 41	
<i>Aphorismus 21.</i>		<i>Si scire velis, an mulier conceperit</i>	?
<i>Est autem ubi in tetano sine ulcere.</i>		<i>ibidem.</i>	
125		aphorismus 42	
<i>Aphorismus 22.</i>		<i>Mulier gravida, si marem gerit, coloratior, &c.</i>	242
<i>Calidum quo vulnere pus movet, &c.</i>		aphorismus 43	
226		<i>Si praegnanti in utero erysipelas.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Aphorismus 23.</i>		aphorismus 44	
<i>Frigido vero in bis utendum.</i>	227	<i>Quae praeter naturam tenues uterum</i>	?
<i>Aphorismus 24.</i>		243	
<i>Frigida veluti nix & glacies.</i>	228	aphorismus 45	
<i>Aphorismus 25.</i>		<i>Quae vero mediocriter corpulenta, &c.</i>	
<i>Articulorum tumores, & dolores absq;</i>	<i>absq;</i>	<i>ibidem.</i>	
<i>ulcere,</i>	229	aphorismus 46	
<i>Aphorismus 26</i>		<i>Quae praeter naturam crassa, &c.</i>	244
<i>Aqua quae cito calefit.</i>	<i>ibid.</i>	aphorismus 47	
<i>Aphorismus 27</i>		<i>Si qua parte uterus, &c.</i>	245
<i>Quibus noctu bibendi est aviditas.</i>	230	aphorismus 48	
<i>Aphorismus 28</i>		<i>Maces dextera uteri parte, &c.</i>	246
<i>Suffitus aromatum muliebria educit.</i>		aphorismus 49	
231		<i>Ad secundinas deturbandas.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Aphorismus 29</i>		aphorismus 50	
<i>Praegnantes purgabis.</i>	232	<i>Mulieri si placet menstrua sistere</i>	?
<i>Aphorismus 30.</i>		247	
<i>Mulier in utero ferens.</i>	<i>ibid.</i>	aphorismus 51	
<i>Aphorismus 31</i>		<i>Quae vero gerit, &c.</i>	248
<i>Mulierem gravidam morbo quopiam.</i>		aphorismus 52	
233		<i>Mulieri partum gerenti, &c.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Aphorismus 32</i>		aphorismus 53	
<i>Mulieri sanguinem evomenti, &c.</i>		<i>Quae fetum sunt perditura.</i>	249
<i>ibidem.</i>		aphorismus 54	
<i>Aphorismus 33</i>		<i>Quibus es uteri durum est, &c.</i>	250
<i>Mulieri menstruis per naturam.</i>	234	aphorismus 55	
<i>Aphorismus 34</i>		<i>Quae gestantes uterum febris corripuntur, &c.</i>	251
<i>Mulieri uterum gerenti, &c.</i>	235		
<i>Aphorismus 35</i>			
<i>Mulieri hystericae, aut difficulter.</i>	<i>ibid.</i>		

Index Aphorismorum.

aphorismus 56	aphorismus 5
<i>Si muliebri profluvio convulsio, &c. ibidem.</i>	<i>Doloribus lateris, & pectoris, &c. ibid.</i>
aphorismus 57	aphorismus 6
<i>Menstruis abundantibus morbi eveniunt, &c.</i> 252	<i>Renum, & vesicæ vitia in senibus.</i> 272
aphorismus 58	aphorismus 7
<i>Ad recti intestini, & uteri inflammationem, &c.</i> 253	<i>Dolores ventris sublimes leviores,</i> 273
aphorismus 59	aphorismus 8
<i>Si mulier non concipit, &c.</i> 254	<i>Aqua inter laborantibus, etc.</i> 274
aphorismus 60	aphorismus 9
<i>Si pragnanti purgationis menstrua.</i> 255	<i>Lata pustula non admodum pruriginose, etc.</i> 275
aphorismus 61	aphorismus 10
<i>Si mulieri purgationes, &c.</i> ibid.	<i>Capite dolenti, etc.</i> ibid.
aphorismus 62	aphorismus 11
<i>Quæ frigidus, & densos uteros habent.</i> 256	<i>Melancholicis, & nephriticis, etc.</i> 276
aphorismus 63	aphorismus 12
<i>Par est de morbus ratio, &c.</i> 257	<i>Diurnas curanti hæmorrhoides, etc.</i> 277
aphorismus 64	Aphorismus 13.
<i>Lac præbere capite dolentibus, &c.</i> 258	<i>Singultu fatigante sternutatio, etc.</i> 278
aphorismus 65	Aphorismus 14.
<i>Quibus sunt cum ulceribus, &c.</i> 259	<i>Hydrope detento si aqua, etc.</i> 279
aphorismus 66	Aphorismus 15.
<i>In magnis vulneribus, &c.</i> 261	<i>Longo alvi profluvio laboranti, etc.</i> ib.
aphorismus 67	aphorismus 16
<i>Incontenta bona, &c.</i> 262	<i>Pleuritide, aut peripneumonia, etc.</i> 180
aphorismus 68	aphorismus 17
<i>Partes capitis posteriore laborant.</i> ibid.	<i>Ophthalmia laborantem alvi, etc.</i> ib.
aphorismus 69	aphorismus 18
<i>Rigores incipiunt mulieribus, &c.</i> 263	<i>Pertusa perfectæ vesicæ, etc.</i> 281
aphorismus 70	aphorismus 19
<i>Qui quartana corripuntur, &c.</i> 264	<i>Perfectum os, aut cartilago, etc.</i> 282
aphorismus 71	aphorismus 20
<i>Quibus arida, & dura cutis, &c.</i> 265	<i>Si in ventrem sanguis præter naturam.</i> ibid.
aphorismus 72	aphorismus 21
<i>Auriginosæ non admodum ventosi, &c.</i> 266	<i>Insanis si varices, vel hæmorrhoides.</i> 283

APHOR. LIBRI SEXTI.

Aphorismus Primus.	aphorismus 22
<i>In diurna levitate intestinorum.</i> 268	<i>Ruptiones quæ ex dorso, etc.</i> 284
aphorismus 2	aphorismus 23
<i>Quibus nares humiliores, &c.</i> 269	<i>Si metus, atq; mæstitia, etc.</i> ibid.
aphorismus 3	aphorismus 24
<i>In longis intestinorum difficulte.</i> 270	<i>Si quod gracile intestinum perfectum sit.</i> 285
aphorismus 4	aphorismus 25
<i>Circumglabra ulcera, maligna, &c.</i> 271	<i>Erysipelas foris intro converti, etc.</i> 286
	aphorismus 26
	<i>Quibus in febribus ardentibus, etc.</i> 287
	aphorismus 27
	<i>Quicumq; Empyri, aut hydropici.</i> ibid.

Apho-

Index Aphorismorum :

Aphorismus 28		Aphorismus 49	
Eunuchi podagra non laborant ,	289	Quibus podagræ morbi fiunt , &c.	305
Aphorismus 29		Aphorismus 50	
Mulier podagra non laborant , &c.		Quibus divisum est cerebrum , &c.	ibid.
ibid.		Aphorismus 51	
Aphorismus 30		Qui valentes capitis repente , &c.	307
Puer podagra non laborant , &c.	290	Aphorismus 52	
Aphorismus 31		Sed in somnis atiam , an de oculis ,	308
Oculorum dolores meri potio , &c.	291	Aphorismus 53	
Aphorismus 32		Deliratio , quæ cum risu fit , tutior , &c.	309
Balbi longo alvi profluvio , &c.	292	Aphorismus 54	
aphorismus 33		In acutis passionibus cum febre .	310
Qui acidum eructant , &c.	ibid.	aphorismus 55	
Aphorismus 34		Dolores podagræ vere .	ibid.
Qui calvi sunt , his varices magnæ .	293	aphorismus 56	
Aphorismus 35		Morbi melancholici , &c.	311
Hydropicis si tussis superveniet , &c.	294	Aphorismus 57	
Aphorismus 36		Apoplexia autem fiunt maximè .	312
Difficultatem urina phlebotomia solvit :	295	aphorismus 58	
Aphorismus 37		Si omentum exciderit , &c.	ibid.
Angina correpto si tumor appareat in collo , &c.	ibid.	aphorismus 59	
Aphorismus 38		Quibus longo coxendicum dolore .	313
Quibus occulti canceri adsunt , &c.	296	aphorismus 60	
Aphorismus 39		Quibus diuturno ischiadico dolore .	314
Convulsio à repletionem fit , &c.	298		
Aphorismus 40			
Quibus ad hypochondrium dolor est .	ibidem .		
Aphorismus 41			
Quibus in corpore pus , &c.	299		
Aphorismus 42			
Regio morbo laborantibus , &c.	300		
Aphorismus 43			
Qui lienosi difficultate , &c.	301		
Aphorismus 44			
Quibus à stranguria illeus supervenerit .	ibidem .		
Aphorismus 45			
Si ulcera annua , &c.	302		
Aphorismus 46			
Qui gibbi ex asthmate , aut tussi fiunt .	303		
Aphorismus 47			
Quibus vena sectio , aut purgatio .	304		
Aphorismus 48			
Lienosis difficultas intestinorum , &c.	ib.		

APHOR. LIBRI SEPTIMI.

Aphorismus Primus.

In morbis acutis frigus partium externarum malum .	315
Aphorismus 2	
Propter agrotans caro livida , &c.	ib.
Aphorismus 3.	
A vomitu singultus , & oculorum rubor , malum , &c.	316
Aphorismus 4	
A sudor horror malum , &c.	317
Aphorismus 5	
Ab insania , quam maniam Græci vocant , &c.	318
Aphorismus 6	
In morbo diuturno cibi fastidium .	ibid.
Aphorismus 7	
A multa potatione rigor , & delirium , malum , &c.	319
Aphorismus 8	
A tuberculi introrsum ruptione , &c.	320

Index Aphorismorum

Aphorismus 9		Aphorismus 31	
<i>A sanguinis profluvio desipientia.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Quibus per febres in urinis, &c.</i>	334
Aphorismus 10		Aphorismus 32	
<i>Ab ilco vomitus singultus, &c.</i>	321	<i>Quibus in urinis biliosa sedimenta.</i>	<i>ib.</i>
Aphorismus 11		Aphorismus 33	
<i>A pleuritide peripneumonia malum.</i>	322	<i>Quibus diversa sunt urina, &c.</i>	335
Aphorismus 12		Aphorismus 34	
<i>A peripneumonia phrenitis malum.</i>	<i>ib.</i>	<i>Quibus in urinis bullæ innatant.</i>	336
Aphorismus 13		aphorismus 35	
<i>Propter ardores vehementes, &c.</i>	323	<i>Quibus in urinis adipalis superficies est,</i>	<i>ibid.</i>
Aphorismus 14		<i>&c.</i>	
<i>Propter plagam in capite, &c.</i>	<i>ibid.</i>	aphorismus 36	
Aphorismus 15		<i>Quibus vero renibus laborantibus.</i>	337
<i>A sanguinis sputo puris sputum, malum.</i>		aphorismus 37	
324		<i>Qui sanguinem vomunt, &c.</i>	338
Aphorismus 16		aphorismus 38	
<i>A puris sputo phthisis, & fluxio.</i>	325	<i>Destillationes in ventrem superiorem.</i>	
Aphorismus 17		339	
<i>Propter jecoris inflammationem, &c.</i>		aphorismus 39	
<i>ibidem.</i>		<i>Si sanguinem, aut grumos, &c.</i>	340
Aphorismus 18		aphorismus 40	
<i>Propter vigilantiam convulsio, aut desipientia, malum, &c.</i>	326	<i>Si de repente lingua inconueniens fiat.</i>	
Aphorismus 19		<i>ibidem.</i>	
<i>Ab ossis nudatione Erysipelas, &c.</i>	327	aphorismus 41	
Aphorismus 20		<i>Si senibus supra modum purgatis.</i>	341
<i>Ab erysipelate putredo, &c.</i>	<i>ibid.</i>	aphorismus 42	
Aphorismus 21		<i>Si febris sit non ex bile, &c.</i>	<i>ibid.</i>
<i>A forti in vulneribus pulsu, &c.</i>	328	aphorismus 43	
Aphorismus 22		<i>Mulier non fit ambidextera.</i>	342
<i>A diurno partium ad ventrem attinentium, &c.</i>	329	aphorismus 44	
Aphorismus 23		<i>Si suppuratis cum uruntur, aut secantur.</i>	
<i>A syncera dejectione dysenteria.</i>	<i>ib.</i>	<i>&c.</i>	343
Aphorismus 24		aphorismus 45	
<i>Ab ossis vulnere desipientia, &c.</i>	330	<i>Quibus purulenter, &c.</i>	344
Aphorismus 25		aphorismus 46	
<i>A medicamento epoto, &c.</i>	331	<i>Dolor oculorum post mcraciores vini potum, &c.</i>	<i>ibid.</i>
Aphorismus 26		aphorismus 47	
<i>Propter vehementem dolorem, &c.</i>		<i>Si hydropticum tussis habeat, &c.</i>	345
<i>ibidem.</i>		aphorismus 48	
Aphorismus 27		<i>Stranguriam, & dysenteriam, &c.</i>	
<i>Si pragnanti tenesmus superveniat.</i>	332	<i>ibidem.</i>	
Aphorismus 28		aphorismus 49	
<i>Sive os, sive cartilago, seu nervus.</i>		<i>Ab angina detento, &c.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ibidem.</i>		Aphorismus 50	
Aphorismus 29		<i>Quicumque in cerebro Sphacclon, &c.</i>	
<i>Si leucopblegmata detento, &c.</i>	<i>ibid.</i>	346	
Aphorismus 30		Aphorismus 51	
<i>Quibus per diarrhas spumosa, &c.</i>		<i>Sternutamentum cietur ex capite, &c.</i>	
333		347	

Index Aphorismorum:

Aphorismus 52		Aphorismus 66	
Quibus jecur vehementer, &c.	ibid.	Quæ per vesicam præmeant, &c.	ibid.
Aphorismus 53		aphorismus 67	
Quibus sanguinem convenit, &c.	348	Et quibus in dejectionibus, &c.	354
Aphorismus 54		Aphorismus 68	
Quibus intra ventriculum, &c.	ibid.	Quibus cruda deorsum subeunt, &c.	355
Aphorismus 55		Aphorismus 69	
Quibus jecur aqua refertum, &c.	349	Excretiones in febrilibus, &c.	ibid.
Aphorismus 56.		Aphorismus 70	
Anxietudinem oscitationem, &c.	ibid.	Corpora cum quis purgare, &c.	356
Aphorismus 57.		Aphorismus 71	
Quibus in meatu urinario, &c.	330	Somnus vigilia modum si, &c.	ibid.
Aphorismus 58.		Aphorismus 72	
Quibus occasione aliqua cerebrum, &c.		In febribus non intermittentibus.	ibid.
ibidem.		Aphorismus 73	
Aphorismus 59.		In febribus non intermittentibus; si, &c.	ib.
Corporibus humida carne præditis:	351	Aphorismus 74	
Aphorismus 60.		Albæ pituitæ aqua intercus, &c.	ibid.
Ubi toto corpore mutatio, &c.	352	Aphorismus 75	
Aphorismus 61.		A dyarrhæa dysenteria.	357
Sudor multus calidus, aut frigidus.	ibid.	Aphorismus 76	
Aphorismus 62.		Dysenteria supervenit, &c.	ibid.
Si febribus tertio quoque die, &c.	ibid.	Aphorismus 77	
Aphorismus 63.		Aspalismo ossis abscessu.	358
Quibus longæ febres, &c.	353	Aphorismus 78	
Aphorismus 64.		A sanguinis vomitione tabes, &c.	
Quibus tubercula, aut, &c.	ibid.	ibidem.	
Aphorismus 65.		Aphorismus 79	
Si quis febricitanti cibum præbeat.	ibid.	Qualia, quæ per urinas, &c.	359

R O D E R I C I A F O N S E C A

OLIM PISIS MEDICINAM SUPRAORDINARIAM

Nunc Patavii practicam priore loco profitentis

In Septem Libros Aphorismorum Hippocr. Commentaria, nunc
quarto in lucem edita,

CUM TRACTATIONE DE FEBRIUM REMEDIIS.

A P H O R I S M U S P R I M U S.

Vita brevis, Ars longa, Occasio &c.

UM hic aphorismus sit primus in ordine, non potest connecti cum antecedenti: cohæret igitur cum subsequenti, ea ratione, ut futuræ doctrinæ sit quasi principium, & fundamentum.

Intentio Hippocr. in aphorismo est, explicare difficultates, quæ in Arte Medica contingunt.

Ratio intentionis est, ut cognitis impedimentis ipsius Artis, Medicus quantum in ipso est, illa removeat.

Dividitur hic aphorismus in duas partes, in quarum prima ponit difficultates ex parte Medici; in altera verò ex parte re-

rum aliarum, quæ extrinsecus adveniunt.

Quicumq; docet aliquam Artem, debet in primis præponere difficultatem Artis.

Sed Hippocrati proponitur Medicinæ traditio. Ergo

Difficultates ejus sunt in primis dicendæ.

Major propositio probatur; quia conducit difficultates præponere ipsius Artis; ut comodis remediis tollantur. Quamobrem melius est asserere, non prævanalem aliquam hic doctrinam poni (ut ait Gal.) sed doctrinam unam utilem, & necessariam ad Medicinam.

Minor propositio clara est; nam intentio Hippocratis est in his libris, brevi quodam compendio Artem totam docere.

Prima difficultas pendet ex longitudine Artis, quæ quidem respectu humanæ vitæ adeo est proluxa, ut si etiam vita nobis esset triplo longior (vel ipso Gal. teste) satis non esset ad plenissimam ejus cognitionem. Tollitur hæc difficultas si Ars aphoristicè tradatur; si quæstiones inanes, quas vocat Gal. Logicas, referentur ab Arte, si is, cui Medicinam addiscit, ingenio valeat, & sumptibus, ut per otium Arti totus se det.

Altera difficultas pendet ex operandi occasione, quæ cum in aliis rebus, tum ma-

Con-
nexio.

Intē-
tio.

Ratio
intentionis.
Divi-
sio.

Demō-
stratio.

i. Diff.

2. Diff. xime in Medicina, & præcipue in acutis morbis est momentanea; quemadmodum scripsit Hipp. lib. de Dacenti Ornata. Nam corpus humanum humidum est, instabilia autem sunt, quæ in humidis consistunt, quare frequenter, & à natura, & à fortuna mutantur; quod institutum tractans primo de morbis, ait. Temporum occasiones multas esse, & varias in Arte, quemadmodum etiam, & morbos, & affectiones, & eorum curationes; maxime verò repentina in his, quibus animo de affectis opitulari oportet, & qui nec urinam, nec sterens egerere possunt, & qui suffocantur, & si mulierem partentem, aut fauciatam liberare oportet, & cætera hujus generis, sunt enim istæ occasiones repentina, & paulo posterius non sufficiunt. Hæc ille, & rursus primo Prognosticorum, ita enim volat occasio, ut alii moriantur prius quam Medicum vocent, alii accito Medico derepente è vita discedant. Hanc ergo occasionem operandi tanti fecit Hipp. ut lib. de Arte putaverit omnem morbum curari posse, si Medicus eam arripiat. Tollitur hæc difficultas, si Medicus frequenter visitet ægrum, multa experientia, multa doctrina, multa diligentia, & dogmatum utiliam, ac maxime remediorum abundantia.

3. Diff. Tertia difficultas pendet ex difficultate experiendi, quod in Medicina admodum est periculofum: nova enim experiiri, plena res est periculo, sed & expertis uti periculofum est, ob differentiam naturarum, morborum, temporis, ætatis, & aliorum quæ prout varia sunt, diversam auxilii quantitatem, tempusque desiderant. Tollitur hæc difficultas assidua ægrorum multorum inspectione, sine qua medicinam, quasi aurum adulterinum, vocat Hipp. Tollitur deinde hæc difficultas; si à debilibus incipiamus, si fieri potest, & tempus concedat; si omnia legamus, & paucis, & expertis utamur.

4. Diff. Quarta difficultas pendet ex ambiguitate judicii, quoniam Medicus, tam in dignotione, quam prognostico, & curatione, multoties cogitur conjectura uti; morbi etenim, qui intra corpus latent, magis ex opinione, quam scientia dignoscuntur libro de Arte. Prognosticum incertum est 2. Aph. Curatio maxime conjectura utitur, præcipue in quantitate remedii. Quamobrem laudat Hipp. lib. de veteri Medic. Aph. Medicum, qui minus erraverit. Tollitur hæc difficultas, ingenio perspicaci, 12. multa doctrina, multa experientia, & methodo.

In altera parte textus tres ponit alias difficultates, quarum prima pendet ex ægroto, qui nisi Medico obediens fuerit, frustra laborat. Tollitur hæc difficultas Medici prudentia, per quam non solum dignoscuntur, hi, qui ægrotare simulant, sed etiam ægrotorum peccata agnoscuntur mentientium, si quando potiones imperatas non accipiunt, ut lib. de dec. ornata teste Hipp. Tollitur præterea, ægri gratificatione in his, quæ parùm nocere possunt, ut docet Hipp. in 6. Epid. Sect. 4. Prognostico, per quod admirabilis Medicus habetur primo Prognosticorum. Quartò tollitur consolatione, persuasione, atque etiam metu, si periculum imminens proponat.

6. Diff. Altera difficultas pendet ex illis, qui Medico inserviunt, seu sunt adstantes, seu Chirurghi, Coqui, clysterum Infusores, & reliqua Ministrorum turba; quorum peccata Medicum rectè operantem impediunt: Quamobrem monuit Hippocrates, ut curam ægroti committat Medicus Artis peritis, qui per absentiam ea, quæ utilia sunt, addant, aut securè offerant, quæ contingerunt, nunquam verò committendos esse ægros imperitis: si qui sem malefacti culpa transfertur in Medicum. Tollitur igitur hæc difficultas, si peritos ministros, ac diligentes eligat Medicus, si frequenter, visitet, occurrendo his, quæ per errorem contingunt.

7. Diff. Ultima difficultas pendet ab his, quæ fortuito contingunt, quæ nullius Medici opere eveniunt: & interrompunt tam curationem, tum etiam Prognosticum, & Morb. omnia, quæ intra corpus à fortuna fiunt; cujusmodi multa esse scripsit Hipp. Tollitur

litur hæc difficultas Medici prudentia quantum fieri potest. Cum igitur tot, tantaque sint impedimenta in Medicina; rectè consuluit Celsus, non posse plures ægros unâ ab uno Medico rectè curari.

Quod vita nostra duplici ratione brevis dicitur, cum comparatione ad Artem facta, tum etiam in seipsa: ad Artem quidem, propter multa, vastaque, quæ in ea continentur, in se verò, quoniam multæ sunt plantæ longè vivaciores, quàm homo; animal enim, cum propter motum, tum etiam propter sensum, non tandiu vivere potest: motus enim copiam caloris requirit majorem, quàm in plantis, & ideo magis dissolvit; sensus humiditatem requirunt facilè dissolubilem. Addit Arist. constare animal ex humido aqueo facilè congelabili, vivaciores autem plantas habere humidum oleosum.

1 Ani-
mad-
versio

Quod Medicinæ finis duplex est, alius principalis, quippè qui operatio dicitur; alius secundarius, qui est cognitio. Ex quo fit, ut Medicina Ars, & scientia dicatur: propter opus dicitur Ars, propter cognitionem scientia, ideo ab Hippoc. Ars, & scientia nuncupatur.

Alte-
ra Ani-
mad.
libde
lege.
3. Ani-
mad.

Quod duæ sunt Medicinæ partes, quarum altera doctrina dicitur, altera verò exercitatio; Doctrina in universalibus consistit, docens affectionum in universum cognitionem, prognosticum, & curam, quæ pars in libris, & Demonstratione comparatur. Exercitatio autem, illa in particulari respicit, quæ comparatur, cum per libros, qui ad particularia descendunt, quos Practicas vocant, tum etiam assidua ægrorum inspectione. Has duas Artis partes vocat Gal. duo Medici crura, quorum altero deficiente, claudicare est necesse. Cum itaque dicit *Artem longam* non solum respectu doctrinæ intelligit, quæ brevi comparatur in Academicis, sed & exercitationis.

Quod proponens Hippoc. artem longam, monet Medicos, ne frustra conterant tempus in vanis quæstionibus, quas Logicas, & Sophisticas appellat Gal. quarum duplex est genus, aut enim de nominibus solum distenditur, cujusmodi est illa; An ob urinationem impeditam à lapide, vesica dicatur laxa. Vel disputatur quidem de rebus, sed vel extra Artem, vel scrupulosius, quàm Arti conveniat, quæ sensum sequitur. Ob primum reprehendit Medicos eos, qui ad Medicinam dicunt esse necessariam hominis cognitionem simpliciter, appellans sophisticos; quod sufficiat Medico cognoscere, quid est homo ad ea, quæ comeduntur. Caterum quoad nomen attinet, non est frustra laborandum, sed vel proprio nomine res tractanda, vel si non habet, eo quod adversarius concedit; aut denique arbitrio res nominetur.

4. Ad-
not.
1. de
locis af-
fectus
Lib. de
veteri
Med.

Quod in tertia parte textus Hipp. quasi pro difficultate ponit Medici imperitiam dum ait, *Nec vero satis est Medicum sibi functum esse officio*; propterea ex ipsiusmet doctrina hic adducere oportet, quæ necessaria sunt, ad hoc, ut Medicus rectè suum officium præstet, ea verò sunt, Natura, Doctrina Locus studii aptus, Institutio à pæro, Industria, Tempus, & Longa peregrinatio.

5. Ad-
notat.
Lib. de
lege.

APHORISMUS II. *Inperturbationibus ventris, & vomitibus, &c.*

CUM Hipp. in superiori aphorismo difficultates Artis explicasset, ut commo-
dis remediis illas tollamus, nunc ad propositum accedit, præceptum tradens
de evacuatione, perquam utile, & necessarium.

Con-
nexio.

Intentio Hipp. est hæc. Evacuatio, si fiat humoris peccantis, inducit conse-
rentiam, & tolerantiam: sin minus, contra.

Intér.

Respondeo tibi; ut vel ex uno signo Medicus, dum evacuat, vel evacuavit, Ratio
eius non sit bona evacuationem: non enim multitudine (ut vulgo dicitur) bona
est evacuatio, sed ex conferentia, ac tolerantia.

Intér.

Dividitur præfatus textus in tres partes; in prima, exemplo clarissimo, ponit

Divi-
niam so.

medium suæ conclusionis; in altera parte ponitur auctoris intentio; in tertia verò nonnulla adducuntur, quæ & sententiæ veritatem explanant, & Medicum adjuvant in electione humoris evacuandi.

Demò
strat.

In vomitu, seu alvi dejectione, quæ spontè naturæ sunt, evacuato peccante humore, sequitur conferentia, & tolerantia: sin minus, contra.

Ergo Omnis evacuatio, quæ ope Medici fit, si fiat humoris peccantis, adest conferentiam, & tolerantiam: sin minus, contra.

Antecedens, præterquamquod, ut experientia notum, supponitur ab Hipp. potest tamen ita demonstrari. Nam humor peccans est causa morbi; eo igitur educto, sequitur conferentia, quoniam autem natura rectè operans, non evacuat nisi humorem victum, ideo necessaria tolerantia; quod si humor non peccans educatur, è contrario neutrum sequitur.

Contingentia probatur ex opere naturæ ad opus artis, proposito uno particulari exemplo, eo scilicet scilicet Hipp. optimoque argumentandi genere; Nam cum Medicus de natura imitator, valet argumentum ab opere naturæ ad opus Medici; quamvis ratio adhibita etiam universalis sit; Hipp. autem argumentatur à posteriori, tamen à notiori, quod si confert, & facilè fertur, peccans humor evacuatur.

1. Anl.
m. d. r.

In tertia Aphorismi parte in considerationem adducit regionem, tempus, ætates, ac morbos, tam quam ea, quæ & peccantem humorem præostendunt, sententiamque allatam declarant, namque ex illis non modo peccans humor cognoscitur, sed etiam impedimentum nascitur sententiæ.

Quod spontanea vacuatio illa est, quæ sine ope Medici fit; hæc vel fit natura vincente morbum, quæ nunquam fit a principio, sed apparentibus coctæ signis; alia vel fit natura cooperata, eorumque modi sunt illæ evacuationes factæ prope mortem, debilitate retentivæ, ut in D. fenteria Bilis atræ. Aut denique vacuatio fit natura irritata, cuius nulla est inter illas duas. Prima semper fit cum conferentia, ac tolerantia. Altera vero neutrum habet: nam licet atra bilis sit peccans humor; ratione tantum signi nam dicitur. Festia, aliquando fit cum conferentia, quando natura cooperata, sed nunquam cum tolerantia: mala fit in principis morborum, tergente scilicet materia, quando autem neutrum sequitur, natura non cooperante. Quamobrem

2. Anl.
m. d. r.

nequaquam nullam evacuationem in principio esse bonam: quoniam, vel sine tolerantia, vel sine conferentia, & conferentia. Cum verò Hipp. exemplum naturæ spontaneæ vacuatis subit, intelligit, Naturam vincentem morbum fieri.

3. Anl.
m. d. r.

Quod *generalia*, *qualia* intelligit Hipp. humorem nominem, seu per qualitatem, quæ est *καταρξία*, seu per quantitatem, quæ est *πανδία*, nam valorem inanimato, quia voce utitur in consequentia, quodcumque peccatum comprehendit, licet antecedens tamen de purgatione, quæ quidem est species evacuationis, per quam humor illius, præter sanguinem, educitur. Non solum autem aliqui, per *ταλὴ*, *πυλὴ* peccantem intelligunt humorem, sed quod sit coctus loco, tempore, quantitate conveniente eductus: hæc enim necessaria esse dicunt, ad hoc, ut conferentia sequatur & tolerantia: Quomodo semper referuntur sententiæ, quamvis, si humorem peccantem solum intelligimus, præclarissimam etiam vera sit.

4. Anl.
m. d. r.

Quod conferentiam, ac tolerantiam secula evacuatio rem noxi humoris, intelligitur, aut simul utrumque, aut alterum ex illis. Rursus, vel ista in *πυλὴ* sequuntur evacuatione, vel primo post, secunda, vel tertia die, nam dies evacuationis posterior morbum, & separatio rem humoris morbo esse solet in natura; educit ope, ex quo conferentia magis se ostendit diem, quam quod in ea fiat.

4. Anl.
m. d. r.

Quod ligat Medico necessaria est evacuatio rem humoris, quædam sunt antecedentia, quæ iam consequentia ipsam evacuationem Rursus, antecedentia, quædam

nam sunt communia, quædam propria, & omnia complexus est Hipp. in Aphor. nam signum consequens bonam evacuationem, est conferentia, ac tolerantia: ex antecedentibus communia intelligit, per *tempus, regionem, ætatem*. Propria autem morborum nomine, quo quidem non solum morbum intelligit, verum etiam symptomata peccantem humorem significantia.

Quod hæc quatuor aliquando sunt impedimento, quò minus educto humore etiam peccante, sequatur conferentia, & tolerantia. De tempore scripsit 4-Aph. *Sub cane, & ante canem difficiles sunt purgationes*. Nec minus etiam difficultatis habere magnas temporum mutationes, penes Solstitia, & Aequinoctia.

De regionibus observarunt Aesclepiades, & Gal. Pleuriticos Romæ, & Athenis degentes phlebotomia non ita javari, quòd Austro utraque civitas sit exposita: contrarium autem accidere in Helleponto, quòd jaceat ad Boream.

De ætate prohibuit Gal. fanguinis missiones in Pueris, & Senibus.

De morbis verò nonnulli sunt, qui evacuationes respuunt, quamvis causa expostulet, ut Syncopis, quæ ex humorum frigiditate fit. Adhæc addere oportet temperamentum, consuetudinem, victus rationem, à quibus difficultas, vel facilitas vacuationis cum pendeat, impedimento esse possunt, quò minus conferentia, & tolerantia ad humoris novii educationem sequantur.

APHORISMUS III: *Habitus Athletarum, qui &c.*

CUM Hipp. de qualitate vacuandi in antecedenti tractasset; in præsentis modo de quantitate ejusdem agit, seu de mensura humoris educendi, qui quidem est alter scopus in evacuatione necessarius.

Tantum vacuare oportet, quantum vires ferunt!

Quoniam multi sunt scopi evacuationis, sicuti & omnis Medici operationis, nec satis est unum vel alterum, sed omnes simul habere. Sunt autem, an evacuandum, qualis humor, quantum, quare, quo loco, quo tempore, quo modo. Docet igitur de omnibus his agere; quare in antecedenti de qualitate, in hoc verò de quantitate verba facit. Rursus, ut ostendat non esse tantum humoris vacuandum, quantum peccat, sed infra subsistendum, si vires non sufferunt.

Dividitur Aphorismus in duas partes: in prima, veluti factum est in antecedenti, probat clarissimo exemplo suam intentionem: conclusionem ponit in secunda, atque etiam corollarium deducit.

Extrema vacuatio minimè facienda est in athleticis.

Ergo nec in aliis ulla vacuatio ultra vires est facienda:

Antecedens probatur, quoniam nulla extrema vacuatio est tuta, nam omne nimium naturæ inimicum, dicit Hipp. Præterea si extremè evacuantur Athletæ, educeretur simul humor peccans, & non peccans: quoniam non totus sanguis peccat.

Consequens manifestè sequitur; quoniam si Athletæ, qui sunt summè pleni, non sunt extremè vacuandi, eò minus reliqui.

In altera parte deducit Hipp. extremas repletiones esse periculosas ab eodem exemplo, siquidem summè repleti Athletæ, nisi evacuentur, periculum est, ne repente suffocentur, aut vasis eruptis, in periculum vitæ incidant.

Quod scopus, qui quantitatem respicit, seu evacuationis, seu repletionis, adeò difficilis est, ut non possit Medicus ad unguem id determinare, sed quam proximè per conjecturam assequitur. Ad mensuram ergo humoris vacuandi, primò quantitas humoris consideranda, tanquam indicans, deinde virtus cum tempore, regione, ætate, & consuetudine, quæ prohibent, aut assentiunt. Tan-

tum ergo vacuandum, quantus est humor peccans, si vires tolerant; si verò non tolerant, quod semel fieri non potest, pluries repetendum. Cum verò à virtute summa omnium sumatur indicatio, ideo Hipp. potius per virium tolerantiam, quam per humoris quantitatem, evacuationis mensuram descripsit.

Altera ani- Quod extrema vacuatio periculosa dicitur, non solum si vires non tolerant; sed etiam si tolerant. Sed dicit aliquis, quomodo extrema vacuatio potest esse cum tolerantia, si talis omnis est ultra vires? Dicas, tolerantiam esse duplicem, vel **adv.** in actu, vel in potentia: vires igitur concidunt actu in evacuatione, quæ est ad **aph. 23** *λεπιδυμία*, sed non potentia, at in ea, quæ est ad syncopen, utroque modo. Primo modo conceditur vacuatio extrema, infra. Altera verò prohibetur.

3 Ani- Quod habitus corporis, dicitur firma, & stabilis ipsius constitutio, quæ est in **adv.** duplici differentia, salubris scilicet & insalubris. Rursus salubris, quæ bona dicitur, aut est talis absolutè, vel bona dicitur respectivè. Habitus ergo Athletarum non est bonus simpliciter; sed ab Athleta intentus, qui nil aliud cogitat, quam humores, & carnes adaugere, multa ciborum, & potuum ingluvie. Quamobrem, quando ad supremam illam plenitudinem deventum est, periculum suffocationis, aut ruptionis imminet vasorum, nisi quis citissimè evacuet per sanguinis missionem: nam inedia, frictions, purgationes Athletis non conducunt.

4 Ani Quod sanitas (auctore Hippocr.) consistit in proportione cibi ad laborem: **adv.** quando igitur labores superant, necesse est plenitudinem fieri, quæ paulatim sub- **1. de** crescens ad summumque perveniens, in extremum deducit corpus ipsum. Ath- **Dietæ** letæ igitur plus sumunt, quam consumere possunt. Quamobrem paulatim vasa **aph. 14** adeò replentur, ut denique ad extremam plenitudinem deveniant; appetunt ta- **6 Epid.** men Athletæ semper & vera, & naturali fame; tùm quoniam validum habeant calidum innatum, tùm etiam quoniam vehementer exercentur; tùm quod natura nunquam quiescat; ideo partes semper attrahunt; tùm, quoniam nulla potest esse adeo extensa plenitudo, quin aliquid de novo possit ingredi, homine vivente.

5 Ad- Quod extremam vacationem describit Hip. per vasorum concidentiam, vel **not.** compressionem; quoniam contingit vasa concidere, atque comprimi exinanita; nam videmus in his, qui inedia vexantur, contrahi venas, & carnis molem, sicut extendi in lautè pransis, ac nimis repletis.

APHORISMUS IV. *Victus tenuis, atque exquisitus, &c.*

Coñe- **CUM** de operatione Medici, quæ ad ablationem pertinet, in superioribus **xio.** actum sit, deque ipsa evacuatione, quod ad qualitatem, & quantitatem; **lib. de** Nunc de ratione alendi agit, quæ ad adjectionem pertinet: est enim Medicina **Flatib** adjectio, & ablatio: teste Hipp.

Intèt. Una victus species, omnibus morbis convenire non potest:

Ratio Ut diversas victus species Medicus præscribat, pro morborum diversitate!

intèt. Dividitur Aphorismus in duas partes; in prima ponit Antecedens suæ conclu- **Divi-** sionis; in altera verò illius probationem adducit.

sio Victus tenuis, & exquisitus, omnibus morbis non convenit.

demõ- Nulla igitur victus species reperiri potest omnibus morbis accommodata.

strat. Antecedens ponitur in prima parte textus, & in secunda probatur: hoc pacto.

Victus extremus in tenuitate, vel crassitie, est formidabilis, ac periculosus, nec convenit omnibus morbis, quoniam omne nimium est naturæ inimicum.

Ergo.

Eadem

Eadem ratione tenuis exquisitè, cum ratione peracuti morbi sit extremus ad plenitudinem: ratione longi ad tenuitatem, periculosus est, & propterea minimè omnibus morbis convenit.

Consequentia probatur, quia victus tenuis exquisitè, medius est inter species victus tenuis; Ergo si ille non competit omnibus morbis, neque etiam alia species victus.

Quòd morbus multas habet differentias, inter quas ea, quæ ad tempus spectat, i. Ani. vel ut nostro instituto accommodata, expenditur. Est ergo omnis morbus, vel mad. longus, vel brevis. Brevis est morbus, qui 40. diebus terminatur, ultra quos i. Ac. longus appellatur. Rursus brevis, vel est sine periculo, ut Ephemera; vel cum periculo, & acutus dicitur, ut pleuritis, pulmonia, phrenitis, febris ardens, quemadmodum testatur Hipp. Rursus acutus, vel est quatuor dierum terminabilis, qui est exactè peracutus; vel septem, ut peracutus simpliciter; vel intrà quatuordecim, ut acutus simpliciter, vel ad viginti dies, & dicitur acutus non simpliciter, vel ad 40. qui est acutus ex decidentia.

Quòd quemadmodum plures sunt morbi species, ita etiam plures sunt victus Altera species, penes majorem, vel minorem reficientiam; nam alimentum vel valdè adnot. reficit, & dicitur plenum: vel mediocriter, & dicitur medium: vel parum, & dicitur tenue. Primum sanis competit, ut caro vituli, aut vervecis, aut vina grandia. Alterum verò corporibus neutris, ut senibus, & convalescentibus, & morbis longis, veluti est caro pulli, vina mediocria. Tertium acutis competit Lib.de veteri Med. morbis, cujus adhuc plures sunt species: nam vel manditur, & dicitur cibus, ut mica panis jure intincta, & tota ptisana; vel sorbetur, ut succus ptisanæ, vel bibitur, ut melicratum; vel denique nihil assumitur, quod est inedia.

Quòd alendi ratio (teste Hipp.) eadem est, & in sanis, & in ægris: quoniam 3 Animady. Lib.de veteri Med. utrisque propter sanitatem est inventa: quippe in sanis cum non possent superare ferinum, ut carnes crudas, vel Hordeum: coacti sunt eum victum ad temperiem redigere, ut ab humana natura superari posset; cum verò ægri superare non possent sanorum victum, ad cibos per quàm debiles devenerunt. Cum verò, nec hos aliqui ex ægris superarent, sorbitiones; si verò nec has, potus, vel denique extremam inediam. Quatuor itaque sunt victus tenuis species; cibus, ut tota ptisana; sorbitio, ut ejus succus; potus, ut mulsa, atque inedia. Prima dicitur victus non exquisitè tenuis competens morbis acutis terminabilibus ultra 14. dies. Altera dicitur tenuis exquisita, morbis acutis simpliciter accommodata. Tertia dicitur tenuissima non exquisitè, peracutis non exactè conveniens. Quarta tenuissima exactè, peracutorum morborum exactè propria. Ex quibus mens Hippocr. declaratur; nam sorbitio, quæ dicitur exquisitè tenuis victus, non competit omnibus morbis, sed tantummodo morbis exquisitè acutis, nam in longis extremè tenuis est, & in acutis ex decidentia: in peracutis simpliciter: extremè plena ut verò istas differentias percipias, tum morborum, tum etiam victuum, tabulam subscripsimus.

Morbus	Brevis, qui terminatur intra dies 40.	Sine periculo, ut Ephemera!	4. dierum, qui dicitur peracutus exactè.	
		cum periculo, qui dicitur acutus.	7. dierum, peracutus non exactè!	
			14. dierum, qui dicitur acutus exactè.	
			20. dierum, qui dicitur acutus non exactè.	
	Longus, qui transit 40 dies.		40. dierum, qui dicitur acutus ex de- cipientia,	
Vitus	Plenus, qui vires auget, convenitque sanis corporibus, ut	Caro, castrati, vituli, suis, vina grandia.	Tenuissimus exactè, qui competit acutis exactè 4. dierum ut	Inedia
	Medius, qui vires conservat, competitque morbis longis, ut caro.	avium, pisciculorum: Vina mediocria.	Tenuissimus non exactè convenit peracutis non exactè 7. dierum,	Potus ut Melicratum.
			Tenuis exquisitè, convenit exquisitè acutis 14. dierum, ut succus	Sorbitio ptisanæ.
			Tenuis non exquisitè, competit morbis 20. dierum acutis non	Cibus exquisitè, ut tota ptisana.

4 Animadv. Quòd Antiqui (ut refert Hipp. 1. Acut.) maximè peccabant, quoniam una victus species utebantur in omnibus morbis, quos hic reprehendit, diversam victus rationem statuens, secundum diversas morborum species.

5 Adnotat. Quòd victus tenuis definitur à Gal. qui vires imminuat, non quòd revera sit aliquis victus, qui vires imminuat, sed dicitur talis respectivè propter victum plenum, & mediocrem: dicitur autem victus tenuis tribus modis; specie, quantitate, ac numero, de quibus omnibus loquitur Hipp. sed præcipuè de tenuitate secundum speciem; sunt enim victus tenuis species quatuor, Cibus, Sorbitio, Potus, Inedia. Notat tamen Gal. quantitatem victus aliquando variare speciem, ut si succus ptisanæ in pauca quantitate detur (cum alioquin dicatur victus tenuis exquisitè) vim habet melicrati, quòd ad victum non exactè tenuissimum pertinet.

Quòd inter cætera alimenta, morbis acutis accommodata, extollit Hipp. ipsam ptisanam, qua quidem non solum utitur in ægris: sed in exemplis ubicunque de victu.

victu tenui loquitur, dicitur autem ptisana à pinfendo, seu decorticando, quoniam frumenta ad ipsius confectionem trita, & decorticata assumebantur, quæ licet ex variis frumentis, ut Oriza, Chondro, Tritico, Lente, & Hordeo, antiquitus fiebat: optima tamen, & celebratissima ex Hordeo conficitur. Modus autem conficiendi talis est. Grana optimi Hordei in aqua infunduntur, deinde aqua calefacta, extrahuntur, & leviter in mortario trita, fricantur, ac decorticantur; inde exsiccantur. Hoc hordeum ita præparatum, cruda ptisana dicitur. Cocta verò, ita communiter fieri solet, Rec. hujus crudæ ptisanæ libram unam, aquæ optimæ libras 30. infunde per 24. horas, inde coquito usque ad totius aquæ consumptionem: sic, ut grana hordei in congeriem unam coeant quæ congeries ita parata tota, seu granosa dicitur ptisana, cibus tenuis non exquisitè acutis morbis accommodatus, qui transeunt dies 14. Ex hac ptisana secundum majorem, vel minorem expressionem succus extrahitur, victus nimirum exquisitè tenuis, morbis exquisitè acutis accommodatus.

Quòd in exhibenda ipsa ptisana, vel ipsius succo Hipp. multa observat; primum, ut ex optimo hordeo sit facta, & quàm maximè cocta, deindè, ut non detur illis, quibus adhuc in stomacho cibus inclusus est, sed expectandum, quò ad infernas partes descendat; Tertio, quando siccior est morbus, quam convenit; seu crudior; nam in pleuritide si dolor sit magnus, sputum incoctum, difficultas spirandi, si quis, non facta priùs evacuatione, ptisanam dederit ægrum præcipientem in mortem aget.

Quòd Medicus triplici potissimum utitur remediorum genere, Diæta, Pharmacia, & Chirurgia; per duo ultima manifestè vel juvat, vel nocet; at per Diætam non apparet, tamen re ipsa magis per Diætam operatur, quàm per reliqua duo, cum magnam facultatem habeat sanandi, debilitandi, & occidendi.

Quòd Hipp. vituperat victus rationes extremas, ut periculosas, & maximè, fugiendas, quamvis aliquando conducant, ut dicemus. Proinde Prodicum accusat, quippe qui febricitantes inedia, & exercitio necabit; nec non Medicos illos Diatritarios, qui per tres dies omni cibo abstemios servabant ægros: est enim tenuitas extrema hæc vivendi ratio. Ea ratione reprehenditur Petrona, & ejus sequaces, qui Carne, ac vino ægros saturabant, novo quodam & inusitato curandi genere.

Quòd ea fuit mens Hipp. in acutis morbis nutriendis, ut magis laudaverit Medicos, qui ad tenuiorem, quam eos, qui ad plenioram declinabant, quoniam major est in illis indicatio, quæ sumitur à morbo ad paucitatem, quam à viribus ad conservationem, ac proinde major committatur error peccando ad plenioram, quam ad tenuiorem victum,

APHORISMUS V. *In tenui victu ægri delinquant, quo fit &c.*

CUM in precedenti Aphorismo de ratione alendi ægros, secundum diversas morborum species egisset, nec posse unam victus speciem, qualis est tenuis exquisitè, omnibus morbis competere: nunc præceptum ad eum victum pertinens docet, admodum necessarium.

Quò tenuior est victus ratio, eo magis est periculosa.

Ut magnoperè animadvertat Medicus in victus ratione tenuiore, & eò magis, quò victus tenuior fuerit, quoniam errata, quæ in tali victu consistunt, magni sunt momenti, ut ægrum perdere possint primo acutorum.

Dividitur Aphorismus in tres partes, in prima, & secunda probatur conclusio secundum diversas partes. In ultima parte conclusionem ponit intentam.

Victus

6. Ad- nota

Modus conficiendi ptisanam

7. Ad- nota

racut.

8. Animadv. racut. Lib. de de vet. medic.

9. Animadv. 6. epid. racut.

x. Animadv.

Con- nexio.

Intèr. Ratio intèr.

Divi- sio.

Demōstrat. Victus eò est periculosior, quò majorem præbet peccandi occasionem, & peccatum commissum gravius est.

Sed quò tenuior fuerit victus ratio, majorem dat peccandi occasionem, & peccatum gravius.

Quò igitur tenuior fuerit victus, magis periculosus.

Major est manifesta. Minor verò probatur in prima textus parte, hac ratione; quoniam quò tenuius alitur æger, eò major fit mutatio, ergo major peccandi occasio, & propterea magis læduntur; quia magis peccant. Qua de re scripsit Hipp. ægros morbi plenos, ciborum inanes, potius, quæ morbo grata sunt, quam quæ sanitatem faciunt, appetere. Huc accedit, quòd morbus, quanto tenuiorem victum desiderat, tantò est vehementior; ideo peccata graviora.

In altera textus parte exemplo sanorum, eandem conclusionem probat, sic, Sani, quò exquisitiùs vivunt, difficilius errata ferunt, quia debiliores eò & ægri: valet Argumentum, quia sani sunt fortiores, ægri verò debiliores: nam qua ratione se habent sani debiles ad sanos robustos, se habent ægri ad sanos, præcipuè morbis acutis laborantes, in quibus, quàm grave sit peccatum, nautarum exemplo, declarat Hipp. nam in tranquillitate navigantes, si quid peccetur, non magno vere lædit: at in forti procella parvus error Navem perdit: ea ratione, & in morbis, si fuerint leves, parum negotii faceffunt, at ubi fuerint magni, & periculosi, acuti, jam manifesta sunt peccata, eaque gravissima.

Quò duplex est vivendi genus, alterum quidem accuratum, & exquisitum, alterum verò indifferens, cum homo nullam servat victus rationem determinatam. Sani homines nullis legibus obligari debent Celso Auctore, ideo secundo modo vivere debent; at insalubres primo vivendi genere uti conducit; exquisitus namque victus, præterquamquod brevem faciat vitam, periculosus etiam est ob varios vitæ errores, per quos, si illa vivendi ratio mutetur, ferè morientur; quod de senibus scripsit, si ad juvenes comparentur. Quamobrem ad insolitum faciendam mutationem consuluit loco citato.

Quòd hic Hipp. non comparat victum ad victum ea ratione, ut Medicus debeat declinare magis ad hunc, quam ad illum; sed comparat duas species victus, ea ratione, qua sunt minus, vel magis periculosa, non supponens aliquem Medici errorem, E. G. supponantur ægri duo, quorum alter potu alatur sibi convenienti; alter verò sorbitione, quæ illi conducit, utraque illis conducit: sed periculosior est prima, quam secunda, non tamen ex hoc infert, declinandum ad pleniorrem, vel tenuiorem, utraque enim (ubi convenit) imperanda; sed potus magis formidabilis est, quàm sorbitio, & hæc, quàm Ptisana: idcirco maximè præcavendi errores Medici, ægri, adstantium, quam tenuius alitur ægrotus.

Quòd Medicus statim in prima die eligit victus speciem servandam usque ad morbi vigorem. Num itaque si errandum sit, conducit pleniorrem eligere, vel tenuiorem, dico tenuiorem, loquendo de morbis valde acutis, quàm major est indicatio, quæ sumitur in morbo peracuto ad prohibendum, quam à viribus ad conservandum, Hipp. auctore docente conducere, ut cibus detrahatur, donec morbi vigor maturefcat: quinimò longè magis peccare eum, qui cibum dat, ubi non convenit; quàm illum qui negat, ubi convenit, dixit tamen plerumque tenuiorem victus speciem eligendam, quoniam aliquando contingit ob virium infirmitatem pleniorrem eligere.

APHORISMUS VI. *Extremis morbis, extrema remedia &c.*

CUM Hipp. in præcedentibus Aphor. extremam evacuationem, & repletionem periculosas esse statuerit, in præsentis Aphor. præceptum tradit, ad extrema auxilia spectans, maximè utile, ac necessarium.

Con-
nexio.

Extremis morbis, extrema remedia optima sunt.

Ne putaret aliquis, idcirco non esse obeunda extrema remedia, quoniam dictum est superius esse periculosa, &, ut illos reprehendat, qui semper à levioribus auxiliis inchoandam esse curationem contendunt.

Intèr
Ratio
intèr.

Brevitas aphorismi divisionem non admittit.

Remedium debet esse æquale morbo.

Sed extremo morbo æquale est remedium extremum. Ergo

Extremo morbo remedium extremum adhibere convenit.

Divi-
sio.

Major, atque minor adeò sunt claræ, ut probatione nulla indigeant.

Dem-
strat.

Quod morbus extremus duplex est, vel actu talis, vel potentia. Extremus actu, est peracutus morbus; potentia verò extremus triplex est. Primus quando materia turget; secundus quando timor est, ut superveniat magnus morbus, veluti in Athletis ad summum plenis; tertius principio sanabile, in fine verò nequaquam, & suppurati dum vires valent sectione sanabiles; cum verò debiles, nequaquam. De omnibus his morbis vera est allata sententia.

1. Ad-
nota.

Quod extremum remedium, alterum est propriè extremum, ut inedia in victu, sanguinis missio ad *Ἐξαρδύμωτα* purgatio vehementissima: alterum est impropriè extremum, quod quidem magnum, ac generosum dicitur, ut sanguinis missio, aut purgatio eradicans. Hac remedia dicuntur extrema, quamvis reipsa non sint; quoniam aliquando sortiuntur vim extremi remedii, veluti sanguinis missio, etiam non extrema in Apoplectico salutem, vel mortem affert, & Hamoptico eodem modo. Magna igitur remedia, magnis morbis: extremaque extremis conveniunt.

altera
anim-
adv.

Quod licet ex doctrina Hipp. exemplis manifestare hanc sententiam: nam in peracuto morbo statim extremum victum præcipit in sequenti Aphorismo. Exemplum habes etiam, adhibens frigidæ aquæ magnam perfusionem in distentione, dummodo sit in juvene carnosio æstateque media ad caloris revocationem, quod pertinet ad Pharmaciã, nunc ex doctrina Hipp. ad lipotimiam purgandum. In Chirurgia sanguis eo usque mittitur, idque maximè in magnis inflammationibus, quales sunt pleuritides magnæ, dolore ad claviculam attingente, virtute constanti.

3 Ani-
madv.
5 Aph.
21
hujus
22

Quod per extrema remedia curantur morbi non solum magni, & extremi, sed maligni: quare in pestilentibus febribus Medici hac nostra tempestate aquas, & Olea, quæ vim ignis habent, adhibent, seu intus sumpta, seu extra admota: per quæ aliquando, quasi ab inferis revocant ægros, & aliquando mittunt: sed ex sententia Galeni, ubi unica vitæ spes est, eaque sola; præstat magis adversus pericula ire, quam certò moriturum derelinquere, & ex Celso melius est anceps experiri remedium, quàm nullum: id, quod peræteruo servat Hippocr. dum secat, & adurit suppuratos, lienosos, hepaticos, hydropicos, aliosque hujus generis morbos curat.

4 acut.
4 Ad-
notat.

Quod multa sunt genera magnorum remediorum, quibus morbi pertinaces pelluntur. Primum pertinet ad cibos, & potus medicatos, quales sunt ligni guajaci, chinæ, sarsæ, cum extenuanti victus ratione. Alterum genus pertinet ad frequentes

5 Ani-
madv.

frequentēs evacuationes. Tertium ad Alexipharmaca, seu magna antidota, quale est Mithridatum, Theriaca. Quartum per olea, & aquas distillatas, & mineralia, ut aqua, quæ vulgò dicitur, *Acqua de Petechie*, quas Εξανθήματα Gr. vocant. Olea contra venena vocata, & inter mineralia Antimonium, quod ex sententia Theophrasti, atque experientia comprobatum est curare quartanarios, infanos, melancholicos, hydropicos: ejusque generis morbos longos, ac pessimos. Quintum genus pertinet ad ignem, quo tanquam præstantissimo, modò in fungo, modò in ligno, modò in ferro utitur Hipp. ad intemperies frigidas tollendas, caloremque nativum restituendum, ut in Ischiaticis, Apoplecticis, Epilepticis. Sextum genus, mutatio regionis, nam Hipp. teste 6. Epidem. in longis morbis terram mutare optimum est. Septimum genus per Balnea fit, quæ medicata dicuntur.

Sect. 5

6. Ad- Quod ubi necessitas non urget, curatio semper inchoanda à debilioribus; tùm, nota. ut natura paulatim assuefacta ad mutationem, magna postea remedia sufferat; 2. aph. tùm etiam ne, si contingat error (quod plerumque fit) nimis noceamus. Sed 51 dicet aliquis, si remedia debent esse æqualia, quomodo à debilioribus inchoandum? Respondetur, quod æquale duplex, vel gradu, quod semel adhibitum, morbum tollit, vel numero, quod pluries adhibitum, morbum tollit; potest ergo remedium esse debile gradu, sed æquale numero; nam regula illa, quod curatio: fiat per æqualia intelligenda est, nisi quid prohibeat, quoniam aliquando propter vires, minus quam decet vacuandum, aliquando magis, ob futuri morbi timorem.

7. adn.

Lib. de
Arte
Hipp. in
meth.

Quod morbus extremus dicitur ab Hipp. non ille, qui naturam vincat, sed qui cum ea validè conflictet, & cum periculo, aliquam tamen Medico spem salutis affert; quoniam, in quibus natura omninò victa est, manus auxiliares negat Medicus; ne (referente Galeno) infamentur remedia, quæ quidem aliis auxilio fuere. Cæterum desperatus morbus duplex est, vel, qui necessariò occidit, in quo nihil præstat Medicus, vel ex illis est, qui licet plerumque occidant; aliquando tamen præter spem sanantur, in quibus non licet ægrotantes deserere, sed licet auxilia experiri etiam magna, at cum protestatione adstantium. Hoc consilium secutus Galenus, febrem Hecticam in tertia specie Balneo curare tentavit.

APHORISMUS VII. *Cum itaque morbus peracutus est, &c.*

Coo-
plexio.

CUM in 4. Aph. præcedenti, unam victus speciem non posse omnibus morbis convenire statuisset, sed varias, prout morbi evariant; nunc particularem cujusque speciei applicationem explanare intendit, ab uno extremo morbo tanquam regulam, cætera desumens.

Intèr.

Duas habet conclusiones, prima in morbo peracuto tenuissimo victu uti oportet: altera verò, quo morbus magis distat ab illo extremo, plenior eo convenit victus species.

Ratio
intèr.

Quoniam non sufficit dicere unam victus speciem, qualis est exquisitè tenuis, omnibus acutis non convenire, quod factum est in 4. Aph. sed assignare oportet, quæ nam victus species cuique morbo competat, quod hic facit Hipp.

I. De-
moni.

Dividitur Aph. in 2. partes; in quarum altera primam victus speciem constituit, morbo extremo convenientem, à qua tanquam à norma in altera parte reliquas constituit species, secundum varias acutorum classes magis, & minus distantes.

Prima conclusio sic deducitur.

Morbus extremus, tenuissimum victum requirit.

Peracutus

Paracutus morbus est extremus.

Ergo

Tenuissimum victum exposcit.

Major est a; horismus superior. Minor probatur in textu, cum enim peracutus morbus extremos statim habeat labores, extremus merito dicitur.

Morbus extremus inedia requirit.

Tot igitur gradus faciendi victus, quot secundum magis, & minus sunt species acutorum morborum. altera demōstrat.

Antecedens supra probatum est. Consequens deducitur, quia morbus victum respuit; ideo quo fuerit minus extremus, minus respuit, ideo plenior victus species illi debetur, quo magis ab extremo distat: sed quatuor sunt morborum classes; secundum magis, & minus distantes ab illo extremo; quatuor igitur tenuis victus species illis debentur: extremus est quatuor dierum, illi inedia convenit, primus ab hoc septem dierum, illi convenit Potus. Alter ab hoc 14. dierum, cui Sorbitio. Tertius 20. dierum, cui Ptisana. Quartus 40. dierum, cui Cibus competit solidior.

Quod ratio alendi ægros, in morbis acutis, duplicem habet respectum; alterum ad speciem morbi victus speciem variantem; alterum vero ad morbi vigorem secundum universalia tempora ipsius: de primo loquitur in presenti aphorismo, de altero vero in sequentibus, usque ad decimum. 1. Adnotat.

Quod unus, & idem morbus pro diversitate causarum potest fieri magis, & minus acutus. id Anginæ exemplo manifestat Hipp. quæ enim plurimum dolorem infert, nullo in faucibus apparente tumore, eodem die strangulat, 3. acut 4. Hec igitur erit extrema inedia inedia requirit. Quæ vero similem dolorem priori exhibet, sed attollitur, & in faucibus ruborem efficit, longior, sed nihilominus lethalis. Hæc alteram facit speciem, in qua potus solum convenit, ut melicratum. At Anginæ, in quibus cervix, & pectus simul rubent, hæc diuturniores sunt, & ex ipsis patientes evadunt, nisi erisipelas intus recurrat. Hæc est 3. species Anginæ; in qua sorbitio competit, ut succus Ptisanæ. Ex his clara, & aperta sunt, quæ dicit Hipp. in Aphorismo; nam in prima Anginæ specie. ut extrema, ac peracuta, tenuissimo victu utendum est: cum vero talis non fuerit, tantum evariare speciem victus oportet, quantum ab extrema distat magis. altera animadv. 3. prog

Quod cum dicit peracutam morbum statim labores habere extremos, vox illa statim spaciū vel quatuor dierum significat; talis enim peracutus exactè dicitur, qui prope vel à prima invasione summe affligit delirio, vigilia, anxietudine, rigore, spirandi difficultate, sono, inquietudine, siti, convulsione, unde formidabilis est. 3. Animadv.

Quod morbus acutus est in triplici differentia, ratione causæ, à qua nascitur; vel plenitudine, & *καρχαμία*, vel à malignitate, & corruptione; vel à resolutione: sententia Aphorismi de prima specie intelligenda est, non autem de secunda, vel tertia; quia cum morbus oritur à vehementi putredine, qualis febris est pestilens, pleniorē exposcit vivendi rationem, tum propter vires, quæ in ea resolvuntur abundè, tum ob temperiem, & corruptionem putredinis: nec minus nutrire convenit in morbo per resolutionem facto, qualis est febris colliquans. 4. Animadv.

APHORISMUS VIII. Cum morbus in suo vigore consistit &c.

CUM in superiori Aphorismo de forma alendi ægros tractaverit secundum variis morborum species; Nunc in eodem morbo secundum diversa tempora eandem victus formam instituit, & quemadmodum supra unum extremum inter acutos morbos, tanquam reliquorum normam accipit; ita & hic morbi vigorem, tanquam regulam ad reliqua morbi tempora assumit. Connexio.

Intē-
tio.
Ratio
intēn-
tionis.
Divi-
fio.
Demō-
strā-
tio.

In morbi vigore tenuissimè alere oportet.

Ut quemadmodum varianda est species victus, secundum varias, morbi species; ita secundum morbi tempora, atque in vigore morbi tenuissimè alendum; quoniam non uniformiter à principio morbi usque ad finem ægros nutrire convenit.

Brevitas Aphorismi divisionem non admittit.

Quo tempore summi sunt labores, & naturæ maximè coctioni incumbit; tenuissimè alere oportet.

Sed in vigore morbi maximi sunt labores, & maximè natura coctionem iatendit.

Ergo.

In vigore morbi tenuissimè alere convenit.

Major est, Aphorismus præcedens; nam idè in peracuto tenuissimè alendum, quoniam extremos habet labores; præterea, quando natura coctioni incumbit non est revocanda ab opere per cibos.

Minor demonstratur, vel ex ipso vigoris nomine, tunc enim viget morbus, cum summa sunt omnia, in statu quoque naturam maximè coctioni esse intentam, patet ex signis coctionis, quæ eo tempore manifestiora sunt, quam antea.

1. Ad-
nota-
tio.

Quòd morbus omnis habet vicissitudinem, seu ætatem, quam tempus dicimus, secundum variationes, quas facit. Duplex autem est variatio, secundum duplicem morborum progressum, altera penes coctionem, & cruditatem; altera verò penes morbi motum. Prima quatuor constituit tempora; principium, in quo immanifesta est coctio; augmentum, in quo manifesta; status, in quo perfecta, & declinatio quæ quidem evacuationem sequitur. Variatio autem penes motum tria tantum facit tempora, principium, statum, & finem.

Alte-
ra ani-
mady.

Quòd tempora quatuor coctionis, atque cruditatis non est necesse in omni morbo reperiri: nam morbus mortalis non habet declinationem; sanabilis verò potest carere augmento, & statu evacuata in principio opere Medici, sed dicitur Morbus istæ hæc quatuor habere tempora, si sanabilis, nisi aliquid impediatur; tempus verò secundo modo consideratum necessariò habet omnis morbus, quoniam necesse est habere principium, statum, atque finem.

3 Ani-
mady.

Quòd vigor morbi duplex Medicis consideratur; vel secundum symptomata, vel penes coctionem, quæ duo tempora aliquando coincidunt, aliquando autem separantur; coincidunt, quando morbus reservat totam suam materiam, ad unicam expulsionem, quæ crisis est; separantur in morbis, qui paulatim solvuntur, sicuti in pleuritide, resudante paulatim materia, in quibus symptomatum vigor ferè est à principio. Cum itaque dicit Hipp. *tenuissimè alendum in vigore*, intelligit de vigore symptomatum; nam hic vigor, ubi separatur à coctionis vigore, magis prohibet alimentum, quia non solum eo tempore natura maximè cum morbo pugnat, quòd in coctionis vigore accidit, sed alimentum corrumpit.

4 Ani-
mady.

Quòd tenuissimus victus dupliciter intelligi potest; absolutè, ut inedia, vel respectivè ad reliqua morbi tempora; utroque modo dici potest, quoniam vigor morbi acuti peracutus est, idè vel inediam, vel potum solum in eo convenire decet.

5. Ad
natio.

Quòd fieri potest, ut morbus in principio magis affligat, & majora edat symptomata, quam in statu, quia in principio adsunt cruditatis symptomata, quæ majorem vim habent, quam ea, quæ in statu coctionis excitantur, & præcipuè quando morbus paulatim solvitur, ut in pleuritide, & tunc statim à principio tenuissimè alendum,

APHORISMUS IX. *Coniectari itaque oportet &c.*

CUM de ratione alendi ægros penes speciem, ac tempus morbi in superioribus egerit: in præfenti modo Aphorismo, à virtute sumit indicationes: quippe quæ primum locum in constituenda victus ratione teneat.

Con-
nexio.

In constituenda victus ratione coniectari oportet, an victus possit permanere usque ad morbi vigorem?

Inten-
tionis.
Ratio
intentionis.

Quia dictum est in præcedentibus variandam esse victus speciem, pro diversa morbi acutis specie, ita ut acuto quatuor dierum, inedia; septem verò dierum melicratum, quatuordecim autem sorbitio danda esset: quod cum plerumq; servandum sit, aliquando tamen plenius nutriendum, quam morbi modus requirat, ob timorem, ne virtus perdurare possit cum illa, ad vigorem usque morbi.

Quoniam totus Aphorismus unica est conclusio, licet multis verbis prolata, idcirco indivisum relinquimus.

Divi-
sio.
demon-
strat.

Illà victus ratio in morbis est constituenda, cum qua virtus perdurare possit ad morbi vigorem.

Sed hoc fieri non potest, nisi facta coniectura ipsius virtutis ad tale tempus.

Ergo.

Instituenti victus rationem in ægris coniectari oportet, an virtus possit perdurare ad morbi vigorem?

Major propositio ideo probatur, quoniam, nisi virtus perseveraret ad statum morbi, opprimeretur à laboribus, quippe qui eo tempore contingunt, nec morbum, superare posset. Minor est manifesta, quia Medicus non potest instituere formam victus cum qua perseveret virtus ad morbi vigorem valida, nisi facta illa coniectura, quam diximus.

Quòd Medicina non in omnibus habet æqualem certitudinem, idcirco quædam in ea docentur scientificè, alia verò artificiosa quadam coniectura, quæ quidem media est inter scientiam, atque ignorantiam, alia verò simplici coniectura, quæ magis ad ignorantiam accedit. Judicium itaque, quod fit de duratione virtutis usque ad morbi vigorem, non potest scientificè assequi, nisi per coniecturam, quæ tamen ad scientiam accedit. Quare Hipp. ad hanc cognitionem in Aphorismo præcipit coniectura utendum esse, & propterea Medicina dicitur Ars coniecturalis, quoniam in pluribus coniectura utitur: quæ quidem coniectura cum potius fit ex parte operantis, quàm ipsius artis, ideo rectè dixit Alexander, Medicinam in se quidem consideratam immutabilem esse, & scientiam verè nuncupari posse. quamvis ad opus redacta coniecturalis fiat, & incerta.

I. Ad-
notat.

Quòd duplex sumitur coniectura virtutis ad morbi vigorem, altera à præfenti, & antecedenti robore, altera verò à variatione, quæ fit ipsius virtutis progredientis à principio ad vigorem. Primum indicium sumitur ab operationibus ipsius ægri robustis, in pulsu, ac respiratione vitalis, in motu, & sensu animalis. Alterum indicium sumitur à morbi duratione, ideoque duplicem indicationem sumpsit Hipp. nutriendi ægros, alteram à virtute, alteram autem à morbo, quamvis utraque à virtute sumatur, vel præfente, vel variante pro duratione.

Altera
animæ
mady.

Quòd virtutis debilitas, quædam est ad apparentiam, quædam verò ad existentiam: prima provenit à vi morbi, altera autem ob resolutionem. Utraque debilitas duplex est aut cum permanentia, aut cum coincidentia, ut in λεπιδυμία, & syncopi: virtus debilis per oppressionem cum permanentia, non solum inediam requirit, sed etiam vacationem. Cum coincidentia easdem habet intentiones, aliquando

3 Ania-
mady.

aliquando tamen non vacuamus ob timorem majoris mali, & nutrimus vino propter virtutem, ut in syncope, quæ quidem ex humoribus crudis gignitur; virtus debilis propter resolutionem, victum requirit, nullam verò evacuationem, quocumque modo debilis fuerit. Hinc fit, ut exclamet Hipp. adversus Medicos, qui ægrorum debilitates non cognoscunt, quæ fiunt propter virium oppressionem ob morbi vehementiam, & quæ ob vasorum vacationem, cum isthæc cognitio salutem, aut mortem afferat.

**Acu-
torii.** Quod in sanis robur indicat ciborum additionem, debilitas verò ablationem, unde in mutatione, quæ est ad robur, cibos addere, in ea verò, quæ ad debilitatem, adimere necessarium putat Hipp. at in morbis contrarium evenit, quo enim robustior fuerit virtus, minus de cibo dandum, quo debilior, magis, loquendo de vera debilitate; quia nos non alimus ægros acuto morbo laborantes, penes exigentiam, sed quantum virtus possit perdurare valida usque ad morbi vigorem.

**Ani-
madv.** Quod virtutis perduratiorem intelligit Hipp. usque ad vigorem morbi, ita, ut eo tempore sit morbo superior, quamvis virtus respectu sui in principio sit debilior, respectu tamen morbi robustior, nam quo magis pugnat contra morbum, eò debilior evadit, sed interim & ipse morbus melius disponitur. Hinc fit, ut omnis morbus salubris à principio sit malignior, benignior verò, quo magis progreditur, abeuntibus cruditatis symptomatibus, licet coctionis sint majora.

APHORISMUS X. *Quibus itaque vigor statim futurus, &c.*

**Con-
nexio.** CUM de forma victus hætenus egerit, indicatione sumpta à morbi specie, & illius temporibus, nec non à virtute, in presenti modo Aphorismo de mutatione victus agit, quæ fit in uno, eodemque morbo.

**Inten-
tio.** Duas proponit conclusiones, prima est hujusmodi; morbi, in quibus status statim futurus est, nullam requirit victus mutationem. Altera, cum morbi vigor, ultra quartum diem disfertur, mutationem requirit ipsius victus à pleniori ad minus tenuem.

**Ratio
intentionis.
zacet.** Ut doceat, quomodo fieri debeat mutatio victus in uno, eodemque morbo, & reprehendat Medicos Diatritarios, quippe qui per tres dies à morbo in ediam im-
perabant, inde cibos exhibebant in vigore morbi, cum potius à principio victum offerre oporteat, & remove in vigore, quod hic docetur.

**Divi-
sio.** Dividitur Aphorismus in duas partes, in prima ostendit, quando nulla est facien-
da victus mutatio: in altera verò, quando facienda est, & quomodo fieri debeat. Morbus, qui tenuissimum victum requirit, nullam patitur ejus mutationem. Sed morbus, qui statim viget, tenuissimum victum requirit. Ergo

**Demõ
strat.
primæ
partis.** Morbus, qui statim viget, nullam requirit victus mutationem. Major probatur, quoniam tenuissimus victus est inedia, ideo nullam admittit primæ mutationem.

**Demõ
strat.
aleri-
us con-
clusio-
nis.** Minor est, Aphorismus sextus, nam quibus vigor statim futurus est, hoc est, intra quatuor dies, tenuissimè alendum.

**Demõ
strat.
aleri-
us con-
clusio-
nis.** Quo tempore minor est morbus, victus plenior competit. Sed in principio minor est morbus. Ergo

**2.aph.
30.** Plenius alendum à principio, quàm in vigore. Major probatur, quia victus prohibetur à morbo. Ergo, quo minor morbus, magis de victu concedendum. Minor probatur juxta illud, *Circa principia, & fines omnia imbecilliora.*

Quod Hippocrat. sumit victus formam secundum duas considerationes; prima sumitur

sumitur à virtute, in antecedenti Aph. altera verò sumitur à morbo; & hæc tripliciter, vel penes diversas morbi species, de qua quidem Aph. 4. ac 7. vel penes tempora morbi, de qua Aph. 8. vel penes mutationem, quæ sit à principio ad vigorem, de qua in hoc, docens non esse in morbo extremo mutandum victum; sed cum morbus longior est: ita tamen faciendam mutationem, ut magis à principio, & minus in vigore detur; ideo dicit Hipp. maximè errare Medicos illos, quipe qui in primis diebus vasa vacua facientes, tunc cibos exhibebunt, quod morbus maximè ægrum conficit. Quamobrem nulla die vasa vacua fieri permittenda jubet, in quibus potterius dare convenit ptisanam, aut sorbitionem, vel potum quoniam peccata, quæ à principio committuntur, non ita respuunt medelam, ut illa, quæ in vigore.

Quòd hæc sententia, per quam magis à principio alendum docet, ita intelligenda est, ut non addit in stomacho cruditas, quo casu expectandum est quoad descendat; nec si adest à principio symptomatum vigor, & magna plenitudo, quo tempore prius corpus vacuandum est, ut de lateris dolore magno sine sputo, & ad claviculam tendente, scripsit Hipp. si quis enim, ait, cibum exhibeat non prius facta vacuatione, vel venæ sectione, vel medicamento, mortem citam afferet. Quibus in casibus à principio minus nutrire convenit, magis verò in augmento.

APHORISMUS XI. *In accessionibus abstinere oportet, &c.*

CUM Hipp. in antecedentibus Aph. de forma victus tractasset, quæ cuique morbo est conveniens, nec non de mutatione victus in uno, eodemque morbo faciendâ: In præsentî de tempore, quo cibandus est æger, pertractat, sumpta indicatione à particulari morbi tempore.

In accessionibus abstinere à cibo oportet.

Quia non satis est cognoscere victus species, unicuique morbo convenientes, sed tempus in quo cibandus sit æger per singulos dies; quod sanè tempus scripsit Hipp. magnam vim habere in morbis acutis, & illis, qui periculosissimi sunt.

Dividitur Aph. in duas partes; in prima ponit suam intentionem forma universaliori; in altera verò describit eandem magis in particulari.

Quo tempore natura tristis est, & magis opprimitur, abstinere à cibo oportet. Sed in accessione natura tristis est, & magis opprimitur. Ergo

In accessione abstinere oportet.

Major declaratur; quia eo tempore non solum corrumpitur alimentum: sed natura distrahitur à pugna, unde augentur putredines, & cruditates gignuntur.

Minor probatur ab Hipp. cum enim per accessionem calor ad partes internas fugiat, necesse est, ait, ventriculum calidum esse, multoque fastidio plenum, & præcordium incensum, & corporis iactationem propter internam turbationem, & mentis alienationem. Quare si quis tali tempore cibum exhibeat, malè per omnia peccaverit, ac morbum non parùm augebit.

Quòd accessio nil aliud est, quam illud morbi tempus, in quo natura magis contra morbum insurgit, quod quidem particulare morbi tempus dicitur, & quemadmodum tempus universale morbi dividitur in quatuor partes secundum coctionem, & cruditatem; ita etiam accessio in tot partes distribuitur secundum motum caloris distinctas, cum enim animæ instrumentum sit calidum innatum, quod est in sanguine, & in membris; hinc fit, ut accessionis partes per motum sanguinis, & caloris distinguantur. Cum itaque trahitur universus ad suos fontes, principium est accessionis, quod Gal. divisit in invasionem, & inæqualitatem; cum

verò calor iste incipit difundi, & manifestè augetur, augmentum nascitur; quando verò calor totus est extensus, vigor est accessionis; quando verò calor manifestè decrefcit, declinatio dicitur.

5. Altera animi adv. Quòd potest etiam dividi accessionis tempus in duas partes secundum aliam considerationem, intensiorem scilicet & remissionem. Prima comprehendit principium, augmentum, & statum; qua significatione accipit hic accessionem Hipp. è cuius sententia describitur totum illud intensiorem tempus, cum pedes frigidi sunt, & thorax calidus; è contra declinatio, dum thorax, ac venter temperatus est, & pedes sunt calidi.

Lib. ac. Quamobrem Hipp. ait, *observato febrium accessiones ut nunquam exhibeas, quando sunt, aut futura expectantur, sed ubi desinunt, aut quiesverunt, & quam longissimè principio. Cum verò pedes frigidi sunt, neque potum, neque sorbitionem, nec aliud quidquam ejusmodi dato, verum hoc maximè esse ducto, ut expectes donec valdè fuerint calefacti.*

3. Adn. Quòd quemadmodum in inflammationibus natura dupliciter se habet: ita, etiam in reliquis malis; in inflammatione aliquando materiam paulatim expellit, ut in pleuritide: aliquando totam reservat ad mutationem, ita etiam & in febribus natura paulatim insurgit adversus materiam: unde facit accessionem; aliquando totam reservat materiam ad unicam expulsionem, & nullam facit accessionem, ut in synocho, & causone.

4. Adn. Quòd ubi morbus habet accessiones, vel habet illas evidentes, ut tertiana, quartana, quotidiana intermittentes, vel obscuras, cum sunt continuæ. Evidens accessio fit cum pulsus manifesta contractione, rigore, horrore, aut frigore evidenti: at obscura, nec necessariò habet frigus, nec pulsus contractionem: in putridis continuis adest semper manifesta contractio in invasione. Sed in hecticis, potius distenditur pulsus.

5. Animi adv. Quòd morbus, qui accessionibus caret, vel est peracutus, vel acutus: si fuerit peracutus, nil dandum est per universum morbum, si verò fuerit acutus, tunc exhibere oportet quod convenit, tempore sanitatis consueto, at si morbus habet accessiones, vel intermittit, vel non intermittit: si intermittit, cibare oportet in tempore intermissionis: si verò non intermittit, in declinatione ipsius accessionis.

6. Animi adv. Quòd triplici de causa cogitur Medicus nutrire in accessione, vel quia concidunt vires, ut in animi defectu, vel quando cibus non solum ut alimentum exhibetur, sed ut remedium, ut in febre biliosa, temperamento calido, habitu corporis gracili, & raro, qua ratione Gal. nutrit in accessione, & parùm ante illam, vel denique quando secunda accessio ita primam occupat, ut dubius sit Medicus, quo tempore cibare debeat, id verò accidit, vel quoniam secunda accessio invadit prius, quam prima declinet, aut ita excipiat declinationem primæ, ut brevis illius non sit fatis ad cibi coctionem. Primus casus morbum peracutum facit, idè per totum illius tempus nil dare oportet. Alter verò casus in ediam quoque exposcit perpetuam, quod si necessitas dare cogat, in accessione cibandum, idq; quam longissimè à principio, nisi augmentum, & status sæviora habeant symptomata, tunc enim eligimus tempus, quo natura minus affligitur ad cibationem: Cæterùm tabulam subjunximus particulare tempus cibationis depingentem.

x. met.
3.

tempus causa morbi est; proportio periodi, pars est ipsius morbi, post apparentia verò effectus illius.

Adn. Quòd *constitutio* hìc significat tempus universale morbi, an breve, vel longum, *accessio* verò, tempus particulare, quo invadit: utrumque ex specie morbi, ac differentiis deprehenditur: cum enim dico *phrenitidem*, *anginam*, *pleuritidem*, *febrem ardentem*, brevem morbum significo; cum verò *podagram*, *arthritidem*, *quotidianam*, *quartanam*, longum: cum verò profero *biliofum morbum*, *accesionem ad tertium*, *pituitosum*, quotidie, *melancholicum* ad quartum invadere comprehendo.

Alterat anima d. v. Anni tempus; quoniam æstivi omnes morbi breviores sunt, sicuti hyemales longiores, quod quartanæ exemplo Hipp. demonstravit. Ex temporibus etiam anni, *Æstas*, tertianum paroxysmum; *Autumnus*, quartanum, *Hyems*, quotidianum; *Ver*, quod sanguis in eo augeatur, non magis hunc, quàm illum. Sed ad anni tempus reducere oportet epidemias constitutiones, regionem, victus precedentis modum, temperiem, corporisq; habitum: nam arbitratur Gal. Hipp. ubi unum, vel alterum ex his nominat, brevitas studio, reliqua subintelligenda esse.

3 An. m. d. v. Quòd proportio paroxysmi est unius ad alterum, vel quoniam citius, corripit, aut tardius: vel quòd magis, aut minus durat, vel quòd magis, aut minus affligat, aut æqualiter per omnia se habeat! Si igitur secunda accessio anticipat, magis durat, & affligit, augetur morbus, & brevis erit, si eadem hora æqualiter duret, & affligat, stat morbus, & viget; ubi postponit, minus durat, & affligit, declinat. Hec verò proportio magis indicat universale tempus, quàm particulare, potest tamen, & particulare ostendere, quoad horam invasionis. Cognita item prima accessio ex forma, ostenditur, qua die altera futura est.

4. Ad. vol. st. Quòd signa, quæ in morbis apparent, vel necessariò, & semper morbum comitantur, & dicuntur pathognomonica, ut febris, vel tussis in pleuritide, alia verò non necessariò, quæ vel pertinent ad morbi magnitudinem, vel ad coctionem, & cruditatem, vel ad crism, & perturbationem, quæ quidem omnia signa post *apparentia* vocat Hipp. quod plerumque post morbi principium videntur. Prima signa sub morbi specie comprehenduntur, & significant solum tempus universale, vel particulare morbi, at secunda tempus universale, & morbi eventum, vel salutarem, vel mortalem: V. G. in pleuritide dolor ad claviculam, brevem, ac periculosum morbum ostendit; sputum crudum, longum, & periculosum: coctum verò brevem, ac securum. Sunt autem potentissima ad significandam coctionem, signa, quæ ab excrementis sumuntur, sputo scilicet, urina, alui fece, sudore, muco. Præter hæc sunt actiones vitales in pulsu, & respiratione, animales in motu, ac sensu, quæ quidem & tempus, & eventum morbi ostendunt.

APHORISMUS XIII. *Jejunium senes non decrepiti ferunt facillime, &c.*

Connexio. Intent. Divisio. **C**UM ad præscribendum victus rationem non solum virtutem, & morbi modum (de quibus hactenus dictum est) considerasset Hipp. sed præter hæc, ætatem, anni tempus, consuetudinem: ideo in præsentem accedit ad ipsam ætatem. Corpora quò fuerint generationi propinquiora, minus jejunium ferunt. Ut ostendat, quænam ætates sint magis, vel minus reficiendæ in morbis. Potest dividi Aphorismus in quatuor partes, juxta quatuor ætates, quas ad invicem comparat, quamvis ex omnibus una efficiatur conclusio, supra prolata.

Corpora,

Corpora, quæ citius in famem incidunt, & ab illa magis læduntur, difficilius jejunium ferunt. Demonstrat.

Sed quò corpora magis propinqua sunt generationi, citiùs in famem incidunt, & ab illa magis læduntur. Ergo

Corpora, quò sunt generatoni propinquiora, minus jejunium ferunt.

Major est certa. Minor ostenditur, tum ex parte efficientis, tum etiam materiæ; nam efficiens calor (ex sequente Aph.) major est illis, qui sunt ortui proximiores, corpus illis etiam magis consumitur, quia humidius, & rarius.

Quòd ætates distinguuntur secundum variationes, quæ fiunt in corpore nostro, quo tempore vivit; quæ quidem variationes cum secundum diversam considerationem plures sint, aut pauciores, idè ætates quoque non unam divisionem fortiuntur. Aliquando enim divisio fit in duas, quo pacto Hipp. in sequenti Aphor. in crescentem, & decrecentem: aliquando in quatuor, ut in hoc, pueritiam, adolescentiam, consistentiam, & senectutem; est autem Pueritia ab ortu ad feminis, vel menstruorum emissionem. Adolescentia verò ab eo tempore omne spatium, quo homo crescit. Consistentia autem, totum illud spatium, quo sensibilibiter homo in eodem statu manet. Senectus verò, cum declinat. Et quemadmodum quatuor sunt anni partes, quæ in plures dividi possunt, ita etiam unaquæque istarum ætatum in plures partiri potest. 3. Adnotat.

Quòd duplex est temperamentum; alterum nativum, alterum verò, quod per ætates acquiritur: est enim pueritia calida, atque humida. Adolescentia verò, temperata. Consistentia, frigida, & sicca. Senectus, frigida, & humida. Que duplex temperies indicatur in hoc Aph. ab Hipp. ætativa, in priorè parte Aphor. Naturalis verò, per ea verba, & qui vividiori sunt ingenio præditi: quibus verbis indicat ætativum temperamentum à naturali distingui. Altera Animate.

Quòd ætates non certo annorum numero describi possunt: nam alii citiùs, alii tardiùs pubescunt, vigent, aut senescunt, ob varias naturas, regiones aliasve causas; nihilominus solet assignari ætatis annorum numerus, ut pueritiæ 14. annus. Adolescentiæ usque ad quadragesimum, eo numero, quo utitur hic Hipp. quia continet juventutem. Consistentia ad quinquagesimum, à quo tempore Senectus incipit usque ad vitæ finem. 3. Animate.

Quòd comparatio, quæ fit inter ætates ad ferendum jejunium in hoc Aphorif. vel potest fieri in eodem homine, ut Petrus minus ferat jejunium Puer, quàm Adolescens, & Adolescens, quàm consistentens; vel potest fieri comparatio ad diversos homines, ut Petrus magis ferat Jejunium Puer, quàm Paulus adolescens Hipp. intelligit facta comparatione in uno, eodemq; homine, quia non esse vera sententia comparative facta ad diversos, quoniam fieri potest, ut Petrus puer magis ferat jejunium, quàm Paulo juvenis, non ratione ætatis, sed temperamenti nativi. 4. Animate.

Quòd senectus duplex est; altera prima, quæ cruda dicitur; altera ultima, quæ decrepita. Rursus, ferre jejunium, vel intelligitur quòd tardiùs quispiam famefeat, vel quòd cibi paucitatem ferrat. Primo modo accepto jejunio, primi senes facillè jejunium ferunt; secundo modo ultimi, quoniam ætas ultima paucum admodum assumit cibum; idè citius in famem incidit. Quare decrepiti parum, & sæpè sunt nutriendi. 5. Adnotat.

APHORISMUS XIV. Qui crescunt, plurimum habent, &c.

CUM in superiori Aph. Hipp. statueret magis esse reficienda corpora, quo propinquiora sunt generationi; In hoc causam affert, ita, ut respectus hujus Aph. ad superiorem sit causæ ad effectum.

Intēt. Eadem est, quæ in superiori Aph. qui crescunt plus nutriendi sunt.
Ratio intēt. Eadem, quæ in superiori, ut magis in morbis nutriamus crescentes, quam decrescentes.
Divisio demōstrat. Dividitur Aph. in duas partes, in quarum prima ponitur intentio, & causa intentionis; in altera verò è signo probat assumptum.

Qui plurimo abundant innato calore, plurimo egent alimento.

Qui crescunt, plurimo abundant calore innato. Ergo

Qui crescunt, uberius nutriendi.

Major ab Hipp. probatur, quoniam nisi cibis præstò adsit, in his, qui multum habent innatum calorem, corpus consumitur.

Minor à signo probatur, quoniam, qui crescunt, febribus acutis magis, & facilius corripiuntur, non item senes, quod in illis calor abundet; in his verò deficiat.

1. Adnotat. Quòd duplex est calidum in nobis, alterum quidem in membrorum substantia, quòd radicale dicitur, & primogenitum, omniumque operationum causa, alterum elementare, ex temperie alimentorum conflatum, quòd primum illum calorem excitat. Quò igitur corpus generationi propinquius est, magis habet de primo illo calore, seu humido. Ratio est; quia minus est efficcatum: idèd plures etiam operationes facit, in utero format, nutrit, auget. Extra uterum verò (dum crescit homo) nutrit, & auget: cum autem decrescit, nutrit solum. At major est calor, qui plures edit operationes.

altera animadv. lib. de natur. Pueri. Quòd calidum illud innatum primum, seu portio ignis cælestis concurret cum reliquis elementis ad nostri corporis generationem. Hujusmodi calidum in semine latitans spiritum gignit tanquam suæ operationis instrumentum. Formato homine, maxima pars ejus in corde remansit, nec non in singulis membris sua quæque portio fixa, per quam vivunt, & dicitur calidum fixum, imprimitur quoque in sanguine calor, & in membris à Corde, quòd dicitur influens, quare factum est, ut calorem innatum, & in semine, & in spiritu, & in membris, & in sanguine ponant Medici: est enim in semine, & spiritu illius, & sanguine menstruo, tanquam in principio, in Corde, ut in fonte, in sanguine, ut in pabulo.

3. Adnotat. Lib. de Corde 2. de part. anim. c. 2. Quòd sanguis, teste Hipp. in se non est calidus, sed calefit à membris, quam sententiam recipit Arist. scribens, calidum esse sanguinem non suo calore, sed extraneo, simpliciter autem non esse magis calidum, quam frigidum, est enim succus alimenti, qui quidem in se non ita calet, sed sumit ebullientem calorem ex Corde, & Hepate.

4. Animadv. Quòd sanguis in nobis duplicem habet differentiam, quidam enim est magis crassus, & frigidior, ab Hepate prognatus, alter calidior, & tenuior, in corde contentus: Primum appellat Hipp. Pituitan. Alterum verò Bilem, ex quo fit, quòd passim affirmet, corpus nostrum ex Bile, ac Pituita constari; morbosque proinde omnes ex Pituita, & Bile gigni.

5. Ani. mad. Quòd multipliciter dici potest aliquid calidius, substantia scil. quantitate, qualitate, robore, & tactu. Substantia innati calidi major est in pueris, quoniam minus consumpta, quantitas, duplex, multitudinis, & extensionis. Pueri multitudine calidiores, extensione verò frigidiores. Qualitas duplex, una caloris simpliciter, ut calor est, altera, ut in ratione innati, quæ mitis est. Primo modo, pueri minus calidi sunt, quam juvenes, altero verò modo calidiores. Efficacia duplex caloris, in ratione innati, per quòd sanguificat, & coquit, in ratione caloris, per quòd attenuat, & calefacit. Primo modo calidiores sunt Pueri. Altero verò Juvenes. Tactu, seu ad apparentiam, æqualem habent calorem Pueri, & Juvenes.

Quòd.

Quòd cum dicimus, Pueros magis reficiendos esse, quam Juvenes, duplicem 6 An-
habet intellectum, vel absolute, vel in comparatione ad corpus. Primo modo madv.
falsum est, quoniam multò magis assumunt cibi Juvenes, quàm Pueri. Altero mo-
dò verum est, quòd Pueri pro ratione sui corporis magis sunt nutriendi, quàm
Juvenes.

Quòd Senes minus corripi acutis morbis, quemadmodum verum est, ita ma- 7 An-
gis periclitari ex illis rationi esse consonum, juxta illud, minus periculosas esse mad-
ægritudines cognatas, quam dissimiles. verso

APHORISMUS XV. *Ventres hyeme, & vere natura, &c.*

CUM in præcedentibus duobus Aph. ætates considerasset, prout alimentum 8 Con-
magis, vel minus indicant: Nunc in eam considerationem anni tempus af- xio.
sumit, quippe quòd in nutritione suam quoque habeat prerogativam.

Hyeme, ac vere plus nutrire oportet, quàm in aliis temporibus.

Ut per illud tempus non solum sanos, sed etiam ægros magis alamus.

Aph. in duas partes fecatur, in prima intentionem, & causa illius assignat, in 9 Intët.
altera verò à signo probat assumptum. Ratio
Intët.

Quo tempore plus est in nobis innati calidi, magis nutrire oportet.

Sed hyeme, ac vere plus est in nobis innati caloris. Ergo

Hyeme, & vere magis nutrire oportet, quàm in aliis temporibus.

Major probatur ab Hipp. nam nisi eo tempore multum detur alimenti, corpus 6. epid.
consumitur, calore absumente seipsum, quòd indicant Athletæ, & pueri, qui
non alia ratione plurimum alimenti assumunt, quàm quòd calido multo abundet.

Minor ostenditur, non solum ratione temporis, pellentis calorem ad viscera, 1. Ad
& unientis, sed ratione longissimi somni, quippe qui maximè reparat nativum notat.
calorem, à vigilia dissipatum, unde Hipp. somnum, & cibum visceribus, veluti
laborem articulis, & carnibus maximè conferre statuit. Quòd per *ventres* intel-
ligit non solum stomachum, sed viscera omnia, quæ ipsum vallant: quamvis ve-
rè per *ventres* caput, thoracem, & abdomen intelligere possumus, utpote hye-
me, ac verè magis calentia, necnon etiam per somnum. Quare non solum pri-
mam, sed alteram, & tertiam coctionem magis perfici dicimus per somnum, &
hyemem, quàm per æstatem, & vigiliam, nam quamvis per somnum cerebrum
refrigeretur, & partes externæ magis frigeant, quàm internæ, ex spiritu tamen
in membris quiescente per somnum, & non dissipato, magis commovetur coctio;
accedit fomentum à partibus internis transmittentibus ad externas.

Quòd calidum innatum in ratione innati, majus est in hyeme, & per somnum
quàm in æstate, & per vigiliam, at in ratione caloris, minus; idem est, ac si 10 Alte-
dicas calidum auctum, secundum quantitatem hyeme, secundum verò qualitatem ra An-
æstate. Hinc fit, ut pulsus non fiat frequentior hyeme, quàm æstate. Hinc etiam mad.
fit, ut multa hyeme gignatur pituita, verum hæc non arguunt calorem diminutum
in quantitate, sed potius in qualitate, primum assumit Hipp. hic, non alterum.

Quòd duplex est corporis habitus, alter quidem carnosus, & quadratus, alter 11 An-
verò gracilis, & debilis. Rursus calidum innatum duplex, fixum, in membris, madv.
influens, in sanguine, ac spiritu. Hæc sententia vera est in carnosis, quia gra-
cilia animalia, & exanguia, ut reptilia, vincuntur à frigore. Undè rectè dicitur
ab Hipp. *Naturarum alias ad hyemem, alias ad æstatem bene se habere.* Ideo natu-
ræ calidæ ad hyemem bene se habent, frigidæ verò ad æstatem. Rursus est non
de calore fixo, hic enim nunquam augetur, sed minuitur, sed de calore influen-
ti, qui quidem est in sanguine, ac spiritu.

4. Ad-
not.

Quòd mensura alimenti non est sumenda absolutè, vel à majori, vel minori resolutione, sequeretur enim per hyemem esse minus dandum, sed penes caloris copiam, quæ quidem non solum major est in hyeme, & ideo magis consumens undique, sed sensibilia excrementa, quæ per alvum, & urinas secedunt copiosiora. Adde ex sententia Gal. validum esse calorem hyemis, atque etiam per densiorem cutim attenuatum admodum excrementum insensibiliter expelli validissimè.

5 Ani-
madv.

Quod somnus longior, vel ita intelligitur, ut sit multus non interpolatus, & suavis, vel quod sit frequentior, levis, ac turbulentior. Primo modo hyeme somni longiores. Altero verò in æstate, in qua homo pronus est magis ad somnum: sed non est ita tranquillus, ac longus, ut in hyeme.

6 Ani-
madv.

Quòd anni tempora Astrologis quatuor numerantur juxta quatuor Zodiaci puncta, duo scilicet Æquinoctia, quæ faciunt Ver, & Autumnum, duo verò Solstitia, quæ constituunt Hyemem, atq; Æstatem. Hipp. verò non ita dividit anni tempora, sed penes ortum, atq; occasum stellarum insignium: ver scilicet ab Æquinoctio verno ad Plejadum ortum, ab Ortum Plejadum, ad Arcturi ortum, Æstas. Ab Arcturi verò ortu ad Plejadum occasum, Autumnus, à quo tempore, usq; ad Æquinoctium vernale, extenditur Hyems. Qua ratione fit, ut Autumnus, & Ver ad duos Menses ferè extendantur singula; Æstas, & Hyems ad quatuor menses. Ex quo fit, ut Æstas in duas partes dividatur; Oram, & Oporam; Hiems verò in tres, Sementam, Brumam, atque Infertionem.

APHORISMUS XVI. *Victus humidus febricitantibus, &c.*Con-
nexio.

CUM in præcedentibus Aph. victum considerasset Hipp. ut contraindicatur à morbo, nunc illum contemplatur quatenus ab eo indicatur; alimentum enim ut alimentum, morbus respuit, ut remedium vero indicat.

Inte-
tio.

Duas habet conclusiones Aph. Prima est;
Victus humidus omnibus febricitantibus utilis;

Altera est. Victus humidus, pueris, & assuetis confert.

Ratio
intentionis.

Ut ponat prærogativam victus humidi, & ut ostendat particulari exemplo cur rationem per contraria, sicuti conservationem per similia fieri oportere.

Divi-
sio.

Dividitur Aph. in duas partes. In prima prærogativam humidi victus exprimit, quatenus indicatur ab omni febris, in altera verò quatenus indicatur à re naturali, ætate scilicet. & consuetudine.

Demò
strat.
1. cõcl.

Victus qualitas morbo contraria esse debet.

Sed victus humidus omni febris opponitur.

Ergo

Victus humidus omnibus febris convenit.

Major manifesta est: Contrariorum enim contraria sunt remedia.

Minor probatur; quia calor febrilis siccus est, veluti è contra natus humidus ideo ab alimento humido oppugnatur magis, quam à frigido.

Demò
strat.
lib. de
aer. aq
&c.

Naturalia servanda sunt similibus.

Ætas, & consuetudo sunt naturalia.

Ergo

Similibus servanda. Cum verò pueri humidi sint naturaliter, humidi disq; assueti;

Hinc fit, ut illis sit aptissimus victus humidus.

Major est principium artis, quia similia à similibus conservantur.

Minor probatur: nam ætas nobis est eo naturalis, assuetudo autem est altera natura, vel cum ea confunditur, id quod exemplo Macrocephalorum declaravit Hipp. Cum enim gens illa à principio arte capita acuta pueris è formaret; progressu temporis, natura illis similia procreabat, veluti conspirans cum assuetudine.

Quòd

Quòd calor febrilis naturali contrarius est: quia primus acris est; alter verò mitis. Primus humectat, alter exiccat. Hinc fit, ut magis calori febrili opponatur humidum, quàm frigidum, nam quamvis siccitas non sit de essentia caloris extranei, & febris, ut morbus (neque enim semper ratione siccitatis actiones in febre læduntur,) tamen in ratione caloris, extranei, magis illi adversatur humidum, licet absolute in ratione caloris, frigidum. Cum verò calorem febrilem non absolute consideret Hipp. sed ut respicit nativum, hinc fit ut potius victum humidum, quam frigidum nominet in Aphorismo, licet, & frigidus febrì opponatur.

1. Ani.
madv.

Quòd febrilis calor duplex est; alter simplex: quippe qui in calore consistit præter modum aucto, nullamque dispositionem sequens; alter qui sequitur dispositionem corporis, vel putridam, vel malignam; ut qui sequitur obstructionem, inflammationem, aut insignem putredinem. Prima dicitur ab Avic. febris morbus, altera verò febris accidens. Cum igitur Hipp. dicit, humidum victum omnibus febribus competere, intelligit de febrì morbo non complicata cum alio effectu, seu causa requirente exiccationem: nam in maligna, atque hydropsis febre humidus victus non conducit: quoniam in complicatis affectibus ratio habenda ejus, quod magis urget.

Alte-
ra ani
madv.

Quòd ex hoc Aph. colligitur febrem, quo simplicem magis servat naturam; majorem victus copiam exposcere, unde accusat Hipp. Prodicum, inedia, & laboribus febricitantes interimentem, quod inedia sit febrì inimica, ut sicca passioni. Unde sicca, ac squalida naturas in febribus Gal. ocyssimè nutriendas docet, nisi ex obstructione, vel inflammatione accendatur febris.

3. Ani.
madv.
6Epid.

Quòd qualitas alimenti duplex consideratur; prima in calido, frigido, humido, atque sicco. Altera verò quo laperiat, vel incidat, vel roboret, Hipp. primum qualitatem assumit, quam morbo opponit; sed, & secundas qualitates inde opponendas esse causis morborum colligitur, ut obstructioni aperientes, crassiss attenuantes, lentis incidentes cibos opponamus.

4. adv.

Quòd victus duo Medicis significat, vel cibum, & potum, vel regimen in sex rebus non naturalibus. Primum intendit Hipp. in Aph. vera tamen est sententia in secundo: quia febrì non solum competit alimentum humidum, & pueris; sed alia, quæ humectant, somnus, quies, aer humidus, fomentum, balneum, unctio.

5. Ani.
madv.

Quòd victus humiditas duplex est, alia per se, alia arte comparata: de utraque intelligit Hipp. non solum enim præstat cibos exhibere, quippe qui actu sint humidi in febre, sed qui potentia: quod utrunque est in pitana, ideo maximè laudatur ab Hipp. Quamobrem Medici excogitaverunt Jura, Consumpta, Destillata, Expressa, Pistata, cæteraque hujus generis, ad febres utilia, cibos efficientes for-
biles, ac potabiles.

6. adn.
1. Ac.

Quòd victus humidus multas habet prærogativas. Primò acutis morbis convenit, quia omni febrì confert. Deinde verò est naturæ familiaris: nam humido vivimus, & nutrimur. Tertiò facillè apponitur, distribuitur, & unitur quantum in se est, licet per accidens aliquando siccum citius conficiatur, quam humidum, ut in sicca natura. Unde jubet Hipp. Juvenibus dandum esse cibum impermutatum: & quamvis in assimilatione, quæ quidem est ultima transmutatione, citius à sicco membro transmutetur siccum alimentum, ea saltem ratione victus humidus citius alit membrum siccum quia velocius transit alias præparationes, chylificationem, sanguificationem, distributionem, & agglutinationem.

7. Ani-
madv.Lib. de
alim.

Quòd intemperies, quæ sunt naturales, ut quæ adveniant ratione ætatis, atq; consuetudinis,

8. Ani-
madv.

consuetudinis, servandæ sunt per similia, dummodo tantus non sit excessus, ut homo de valetudine quærat, tunc enim paulatim transmutanda. Pueri igitur humiditas conservanda, sed siccitas, & frigiditas senis reducenda, utraque enim naturalis, sed in senes excedit, non in puero: intemperies autem præter naturam semper contrariis tollenda.

APHORISMUS XVII. *Quibus semel, aut bis, plus, minusve, &c.*

Con- **C**UM hætenus Hipp. de alimento multa disputasset penes formam universalem
nexio. lem ipsius morbi; Nunc de illo agit in particulari, docens quomodo victus
Inten. parturi debet in morbis.

Ratio. Medicus ultra considerationem victus universalem, particularem quoque ejus
intentionis. formam perpendere debet.

Divi- Quoniam non satis est determinare victus speciem, cuique morbo competen-
no. tem, sed perpendere per singulos dies, quando plus, aut minus, quando semel,
bis, aut pluries nutrire conveniat.

Demõ Dividitur Aph. in duas partes, in quarum prima suam proponit intentionem,
arat. explicans, in quibus consistit modus ipsius victus particularis, quatenus à virtute
sumitur, & à morbo; In altera verò nonnulla addit, quæ maximè conducunt ad
illius inventionem.

Id, quo ignorato, perfectè nutriri ægri non possunt, debet à Medico cognosci.
Sed sine forma victus particularis non possunt perfectè nutriri ægrotantes. Ergo

Forma victus particularis, ultra universalem illius considerationem, debet ex-
pendi à Medico.

Major per se clara est. Minor probatur: quoniam virtutis variatio, ac morbi,
per singulos dies, variam victus partitionem indicat.

i. adn. Quod victus modus particularis, tria considerat de alimento, vel quod magis,
aut minus nutriat, vel quod paucum, aut multum sumatur, vel quod semel, aut
pluries detur. Duo prima illis verbis comprehendit, *quibus plus, aut minus.*

Alte- Quod modus hic cibandi particularis à duobus sumitur ab Hipp. Primum à con-
ra ani- jectura, quæ fit de duratione virtutis ad morbi vigorem, & est principale. Alte-
madv. rum, quod sumitur à tempore, regione, ætate, & consuetudine, quod minus
est principale, utrumque conatur explicare Gal. sed in primo ponit fundamenta,
ac præcepta, quæ & confusa sunt, & etiam partim falsa, quod enim supponit,
constantem virtutem posse stare cum defectu, vel corruptione maligna, nequa-
quam admitti debet in morbis acutis: neque etiam in febre diaphoretica acuta
(cujusmodi sunt acuti ex defectu) consistere virtus potest, ut 2. Acut. tradit Hip.
appellans istas debilitates ex vasorum evacuatione: nec in pestilenti febre constare
virtus potest. Propterea nos duas tabulas subiiciemus, in quarum prima ostende-
mus, quomodo nutriri debeat æger, sumpta indicatione à virtute, & morbo: in
altera verò, quo pacto à reliquis tempore scilicet, regione, ætate, consuetudi-
ne, ac temperamento.

Cum defectu	Ait Galenus in hoc casu dādum multum sapē.	Sed casus hic est impossibilis. quoniam ista est debilitas ex vasorum evacuatione.
-------------	--	--

Constans

Parum

Sanguinis Plethora.	Parum nutriens.	Hic tamen citissime vacuandum, ne κληδώρα transeat, in κακοχυμία.
---------------------	-----------------	---

Rarò

Cum abundantia.

Parum Si turgent humores statim vacuandi.

Aliorū humorū κακοχυμία.	Pauci nutrimenti Rarò.	Si crudi sunt, ac firmi, coquendi prius.
--------------------------	------------------------	--

Perfecta; & est casus impossibilis.

Cum corruptione	Imperfecta.	Parum sepe Attemperans.	Hic tutius vacuare.
-----------------	-------------	-------------------------	---------------------

Virtus

Cum defectu	Parum Boni succi Sapē.
-------------	------------------------

Cum plethora. gr.

Parum Pauci nutrimenti Rarò	Hic vacuandum missione sanguinis; non enim cum multo sanguine virtus debilis esse potest, nisi per oppressionem.
-----------------------------	--

Debilis

Cum cacochymia. gr.

Parum Rarò Pauci nutrimenti.	Hic purgatio necessaria in principio turgente humore. Coctio- ne apparente inquieto, atque crudo.
------------------------------	--

Cum corruptione.

Perfecta.	Parum nutrītis sapē.	Hic necessaria purgatio in principio.
Imperfecta.	Parum Sapē Attemperans.	Hic epicrasis requiritur;

Parum

Parum, & s. p. e.	<i>Æstas.</i> <i>Regio calida, sicca.</i> <i>Autumnus prima parte;</i> <i>Consuetudo.</i> <i>Biliofi.</i> <i>Rari habitus;</i> <i>Infantia.</i>
Parum, & raro	<i>Autumnus in debili;</i> <i>Regio humida.</i> <i>Primi senes.</i> <i>Densi habitus.</i> <i>Frigidi, sicci.</i> <i>Assueti.</i> <i>Ver in medio.</i>
Multum, & s. p. e.	<i>Pueritia.</i> <i>Regio calida, humida.</i> <i>Temperies similis.</i> <i>Autumnus in forti;</i> <i>Assuetudo.</i>
Multum raro	<i>Hyems.</i> <i>Inventus;</i> <i>Regio frigida.</i> <i>Temperies calida;</i> <i>Habitus densus.</i> <i>Assueto,</i> <i>Ver prima parte.</i>

3 Animady. Quod virium debilitas duplex est in morbis ex 2. Acut. altera, quæ provenit ex vi morbi, altera, quæ oritur ex vaporum evacuatione: Quæ ex vi morbi oritur, habet causas, vel plenitudinem, vel , vel putredinem. Quæ verò ex vaporum evacuatione, spiritus, atque humorum consumptionem. Prima debilitas semper respuit victum, præter quam si fiat à vehementi corruptione, quo casu nutriamus; quia timor est, ne virtus pervenire possit usque ad morbi vigorem. At altera debilitas semper indicat victum.

4 Animady. Quod circa consuetudinem Atiqui plus cænant, in prandio verò parum nutrimenti sumebant, quinimò multi semel in die nutriebantur. Nunc verò aliqui plus prandeat, alii bis, & ter, & pluries, qui quidem omnes cum ægrotant, ea ratione nutriri debent, nisi quid prohibeat.

5 Animady. Quod ad victus, modum, ad hunc potest reduci præparatio, condimentum, atque ordo. Præparantur autem cibi elixatione, assatione, & frixione, conduntur verò aceto, sapa, sale, oleo, melle, atque saccharo. In acutis morbis sola elixa ferè conveniunt. Neque debet esse rarus Medicus in gratificatione, quæ pertinet ad sapes, maximè salis. Convenit quoque acetum in acutis, sed convenientior est Limonis succus, maximè biliofis, ac malignis febribus. Melle raro debet uti ut alimento Medicus in acutis, quia biliosum admodum. Ordo parum facit, quoniam unica cibi species sufficit in acutis morbi.

APHORISMUS XVIII. *Æstate, & Autumno cibos, &c.*

CUM superiori Aph. de partitione cibi egisset, & proposuisset dandum esse *Contra* aliquid tempore, ideo in presenti explicat, quomodo anni tempus ad ipsam *xi.* partitionem conducatur.

Æstate, & Autumno cibi copia difficillimè fertur: Hyeme verò, ac vere facillimè. *Intent.*
 Ut demonstrat æstivo tempore, atque autumnali paucum, & sæpè alendos æ- *Ratio*
 gros, quoniam copia cibi difficile fertur. Contra verò hyeme, & vere, multum *intent.*
 & rarò, quoniam cibi copia facilè fertur.

Dividitur Aph. in duas partes: in quarum prima docet, quomodo nutriendi *Divisio*
 sint ægri Æstate, & Autumno: in altera verò quomodo Hyeme, & Vere.

Quo tempore plus est innati calidi, facilè fertur cibi copia.

Sed Hyeme, & Vere multa inest copia caloris.

Ergo

Tunc temporis facilè fertur cibi copia. Et à contrario difficillè Æstate, & Au-
 tumno.

Major propositio perspicua est; quia multus calor multam cibi copiam suffert.

Minor est Aph. 15. Ventres hyeme, & vere calidissimi.

Quòd quemadmodum ex A. h. 15. potest hujusmodi sententia probari, tam- *1. Ani-*
 quam à causa, ita ex hoc Aph. istius, tanquam ab effectu demonstrari potest ille: *madu.*
 Nam ubi multus est calor, facilè: ubi verò paucus, difficillè fertur cibi copia, &
 ubi difficillè fertur cibi copia, paucus calor, & ubi facilè, multus,

Quòd non solum melius superatur alimentum in hyeme, quam æstate, sed er- *Altera*
 rata, quæ sunt in victu ob nimiam satietatem, facilius hyeme, & vere, quam *adnot.*
 aliis temporibus corriguntur; quod indicat verbum illud *cibi copia*, neque solum
 peccata quantitatis, sed qualitatis ipsius victus, quando est naturæ humanæ con-
 traria, ut in venenatis, facilius vincuntur in hyeme, quamvis quoad expulsionem
 citius in æstate corrigantur, tanquam in tempore ad vomitum aptissimo. Sed in
 corpore si maneat venenum, magis superatur hyeme, quam æstate, & diutius
 vivit homo eo tempore, si moriturus est.

Quòd nutrimentum non solum in majori copia hyeme, ac vere sumendum, sed *3. Ani-*
 solidum, ac densum magis, & potius assum, quam elixum. Potus verò quam *madu.*
 paucissimos, & meracissimos. Sed æstate contra multum bibere, atque dilutius, *De vi-*
 parum autem comedere; neque enim fieri potest, ut multum bibamus, & com- *ctu pri-*
 damus, nam potatores non multum edunt, & è contra. *vac.*

Quòd appetentia vehementior est, & velocius advenit homini in hyeme, quam *De æ-*
 in æstate, ob potentiam caloris, supposita tamen eadem cibi substantia, quanti- *re, 4.*
 tate, ac præparatione: verum, quia hyeme comedimus magis, quam æstate *5. loc.*
 ideo fit, ut citius, appetamus tempore æstivo. *4. Ani-*

Quòd facilius fertur cibi copia hyeme, quam in vere: quod quidem Hipp. in *5. Ad-*
 hoc Aph. concedit, facta comparatione ad mediam, atque ultimam partem ip- *nos.*
 sius veris. Præterea licet ratione temporis multum in vere dandum sit, attamen
 ob plenitudinem jubet Gal. parcius nutriendum: in autumno verò, cum sit tem-
 pus varium, & inæquale, si vires sint debiles, ut in æstate, nutrimus. At in
 robustis, plus damus.

Quòd hic Aph. disertè à 15. quoniam ibi absolutè respicit quantitatem victus, *6. Ad-*
 hic verò partitionem. Deinde ibi æqualiter nutriendum esse hyeme, & vere; Hic *nos.*
 verò magis hyeme. Tertio ibi continetur causa plus, aut minus nutriendi, hic
 verò de tolerantia majori, vel minori.

Quod

5. Ad-
nor.
3. de
caus.
pni/. 6.

Quòd virium robur maximum putavit Gal. tempore veris. Quare consequitur, ut magis vere, quam hyeme alendum sit. Dicendum est, quamvis robur virium eo tempore sit maximum, tamen ob timorem repletionis minus dandum, nec verò illud recipiendum est, facultatem naturalem hyeme robustiorem, vitalem verò in vere, cumque magis cibo indigeat naturalis, quam vitalis; ideo magis hyeme dandum, quoniam calor cordis, non tantum hepatis, major est hyeme, quam æstate.

APHORISMUS XIX. *Quibus per Stavos circuitus, &c.*

Conne-
xio.

CUM præter dicta in antecedentibus, accessionum circuitus ad partitionem victus conducatur, ideo in præsentis Aph. illos in considerationem adducit, atque in memoriam revocat.

Intent.

Neque cum adest accessio, neque cum futura est, quidquam exhibere oportet.

Ratio
intent.

Quoniam accessionum periodi tollunt cibum; ideo contingere potest, ut quod alioqui parum, & sæpè essent nutriendi ob illorum frequentiam, parum, & raro cibentur, vel etiam plus, minusque.

Diviso

Brevitas Aph. divisionem haud patitur, nisi quis illius partes duas efficere velit, ita, ut in prima nil dandum præsentis accessione, in altera verò neque ante accessione.

Demõ-
stratio.

In accessione natura magis, quam unquam, est tristis, & oppugnata. Ergo cum per circuitus morbi fiunt, nil dare, neque cogere in accessione, & prope eam.

Antecedens clarum, & apertum est: quoniam accessio dicitur deterior morbi tempus.

Consequens deducitur, quia tunc temporis natura cibum corrumpit, atque incoctum relinquit.

Quare, seu quis jam præsentis accessione, seu parum ante illam victum det, magnoperè lædet naturam, & morbum augebit.

1. Ani-
madv.

Quòd non solum nil dandum in accessione, & parum ante illam, sed neq; cogendum ægrotum, ut sumat. Dictum propter imperitos Medicos, qui non distinguunt debilitates in morbis, in accessione non solum cibum exhibent, sed cogunt: in accessione enim æger afflicto apparet plerumque ob vim morbi. Quod si resolvatur, ut in febribus purè biliosis, temperaturis siccis, ac ventriculi sensibili, in his non solum dare ante accessione, & in ea, sed cogere licet.

Altera
anima.

Quòd iudicium duplex est, alterum particulare, quod in unaquaque fit accessione, alterum universale totius. Primus indicat morbum, quoad partem, alterum verò quoad totum: est autem iudicatio Hipp. cum morbi vel tolluntur, vel remittuntur, vel augentur per celerem mutationem, quippe quæ non nisi in die accessionis fieri potest, juxta illud. *Quibus quotidie rigores sunt, eodem die febres solvuntur.*

2. apb.

30.

3. Ani-
madv.

Quòd verbum illud *adimere* duo nobis significare potest; vel cibi, vel materiei morbificæ ablationem: & quamvis mens Hipp. sit de cibo, rectè tamen & ad humorem accessionem inducturum referri potest, nam licet materiam ante accessione leviter vacuare clysteri, glande, aut vomitu, nec verò solum id, sed & medicamentum purgans in die accessionis aliquando exhibere convenit, in longa, ac pertinaci febre, qualis est quartana, ut placuit Avic. multisq; aliis Medicis insignibus, veluti experientia comprobatur.

4. Ani-
madv.

Quòd circuitus quidam sunt ordinati certa quadam die, vel hora repetentes, alii

alii sine ordine invadunt. Ordinati accessio Hipp. multiplex quotidiana, tertiana, quartana, quintana, septana, nonana. Quo fit ut circuitus ordo absolute ad humoris putrescentis proprietatem referendus non sit, alioquin tres essent circuitus tantum juxta humores tres, sanguis enim accessionem non facit, sed neque ad humorum copiam minorem, vel majorem, quia pauca bilis quartanum faceret circuitum, sed ad actionem naturæ, ac putredinis qualitatem, natura enim movet ut plurimum de tertio in tertium, ideo omnis accessio, quantum in ea est, tertiana, fit, quia de tertio in tertium movere solet. At humoris diversitas in essentia, quantitate, modo putredinis naturæ impetum vincit. Sed hæc ad aliud tempus reservanda sunt. Illud tamen notat Hipp. istorum circuituum pessimum esse quintanum, quippè qui tabidos antecedens, vel superveniens occidat sicuti, & semitertianus.

In epi-
dem.

Quòd hic Aph. differt ab undecimo: Primum quod ibi solum docet tempus particulare exhibendi cibum, hic verò ad partitionem illius eum adducit: ibi solum abstinendum à cibo, cum adest accessio, hic etiam ante illam, ibi solum adimendum alimentum, hic verò non id tantum, sed neque cogendum.

5. Ani-
madv.

Quòd in morbis circuitus quidam sunt perpetui, alii verò minimè, circuitus non perpetuus, est tertianus, vel quartanus, quoniam non omnis morbus ita exacerbatur, at perpetuus circuitus in omni morbo adest, illum verò indicavit Hippocr. esse ad vesperam, quoniam inter horas diei ad illud tempus magis exacerbatur morbus, vesperam verò intelligit non solum post meridiem, sed primam noctis partem; quare perturbationes potissimum ad noctem perpetuo fieri scripsit. Galenus verò tempora anni quatuor, quatuor diei temporibus confert, ita ut matutinum tempus Veri, meridies Æstati, vesper autem Autumno, nox verò Hyemi comparetur.

6. Ad-
notat.
6. epid.

APHORISMUS XX. *Que judicantur, & judicata sunt, &c.*

CUM in secundo, & tertio Aph. hujus libri Hipp. de qualitate, & quantitate evacuationis tractasset, interpolitis sententiis de victu, docet in præsentibus, an Medicus vacuare debeat, nec ne.

Conne-
xio.

Natura rectè operante, Medicus nil moliri debet.

Ut Medicus cognoscat, an sit operandum, vel potius totum negotium naturæ commitendum, est enim primus actionis scopus, an agendum, de quo hic tractat Hipp. & per consequens an evacuandum.

Intent.
Ratio
intent.

Hæc sententia, cum unica sit conclusio, divisionem non admittit, quare indivisam eam reliquimus.

Divisio

Medicus non debet operari cum noxa.

Sed si quid molitur Medicus, natura rectè operante, semper nocet.

Demo-
strat.

Ergo.

Medicus nil debet moliri, natura rectè operante.

Major est per se clara, atque aperta.

Minor verò probatur, quia si Medicus facit aliquid, vel naturæ opus impedit, vel auget (supponimus enim perfectam naturæ operationem;) at quocumque modo nocet; si impedit, retrocedens materia partes principes occupabit cum vitæ discrimine, si auget, virtutem exhaurit, ultra modum evacuat.

Quòd judicium dicitur repentina in morbis mutatio & magna, atque spontanea, nomine translato à judicio, quod fit in foro. Dicitur mutatio repentina quia, quæ paulatim fit in morbis mutatio, non est crisis, sed exolutio, magna verò

1. Ani-
madv.

verò, quia per crifim ægrorum ftatus vehementer mutatur; Spontanea, quia fit fine Medici opere.

*Altera
anima.
du.*

Quòd Crifis differentia fumitur à differentia termini illius: vel enim mutatio fit ad falutem, & dicitur crifis optima; vel ad melius, quæ quidem bona nuncupatur, vel ad mortem, quæ peffima, vel ad pejus, quæ mala dicitur. Cum igitur morbus, vel optimè, vel peffimè iudicatur, nil moliri Medicus debet, cum verò ad melius fit iudicium, Medicus fupplere debet, ficuti fi nihil operatur, quò tempore movere deberet. In mala etiam crifis, re non in totum difperata. Medicus coctionem adjuvare, naturamque roborare debet, quantum fieri poffit.

*3. Ani-
madv.*

Quòd crifis, tam bonæ, quam malæ tria funt Medico fignorum genera, quædam funt antecedentia ipfam, quædam verò ipfi adjuncta, alia crifim confequentia. Optimæ crifis figna, ac firmiffima funt coctiones excrementorum, quæ dic indicatorio in urina, fecibus, fputo, perfectæ apparent, minus perfectæ in bona, ficuti in mala crifis, cruda; in peffima, prava; ponimus enim in unoquoque figno, optimum, bonum, malum, peffimum, ex Hipp. fententia in Prognoflico; urina enim cum fedito albo, leni, æquali, in quarta die apparens, feptima perfectè iudicandum morbum indicat; cum fubrubea non ita perfectè; cum cruda, malè iudicandum; cum nigra peffimè. Signa ipfi crifis adjuncta, eft perturbatio in nocte antecedenti; & dies critica, nam benè iudicantur ipfi morbi plerumque feptima, quatuordecima, ac vigefima, malè autem fexta, octava, ac duodecima. Signa verò confequentia crifim, funt conferentia, ac tolerantia, ubi enim utrunque confequitur, optima, ubi nullum, peffima, ubi conferentia fine tolerantia, bonum, quemadmodum ubi tolerantia fine conferentia malum.

*4. Ani-
madv.*

Quòd crifis duas habet partes, perturbationem fcil. atque evacuationem, juxta illud. *Quibus crifis fit, nox que acceffionem præcedit gravis*, ob vapores, qui elevantur, vel ad caput, unde delirium, fuffufio, dolor, vigilia, vel ad cor, unde anxietudo, difficultas fpirandi, vel ad ftomachum, unde fitis, morfus illius, inappetentia, vel ad mufculos, unde rigor. Quibus repente apparentibus, Medicus terreri non debet, ubi coctionis figna apparere, fed confirmari. Contra, ubi cruditatis notæ, vel putredinis adfuere. Eft tamen crifis plerumque ad bonum, unde noctem crifis fequentem leviozem ftatuit Hipp.

Vol. cit.

*5. Ani-
madv.*

Quòd morbi multipliciter terminantur, vel crifis, quòd fubito fit, vel per coctionem, & paulatim. Crifis vel fit per evacuationem, quando materia extra corpus pellitur, vel per abfcelfum, cum ad ignobiles partes transmittitur. Eft, & alius morborum terminus, cum morbus unus in alium degenerat; ut angina, in pulmoniam, hæc verò in fuppurationem.

*6. Ad-
not.*

Quòd præcipit Hipp. per hanc fententiam, ut Medicus cum natura integrè iudicat, fpectatorem folum fe præbeat, neque aliquid moveat, aut innovet feu medicamentis, feu irritamentis; per hæc imperitos reprehendens; quippe qui, ut aliquid fapere videantur, in omni ægri vifitatione aliquid præcipiunt faciendum, ut clyfterem, vel unctionem, vel frictionem, vel aliud quippiam, & crifim interrumpunt. Illos quoque hæc mordet fententia, qui quidem nullum ægrum impurgatum relinquunt in fine mali, docens perpetuò nil moliendum à perfecto iudicio.

APHORISMUS XXI. Quæ educere oportet, &c.

CUM in superiori Aph. de primo evacuationis scopo pertractasset, quo quidem proponitur, an evacuandum sit; In presenti locum evacuationis commo-
 dum demonstrat. Conferentia.

Cum Medicus movet, debet locum eligere, ad quem natura movet cum conferentia. Intent.

Ut Medicus cognoscat, quando aliquid operari debet, & ut in ipsa operatione naturæ motum imitetur, locumque ad evacuandum aptissimum cognoscat. Ratione intent.

Non admittit divisionem Aph. brevitatis, nisi ita quispiam ipsam partiri velit, ut in prima parte doceat motum naturæ esse immutandum, in altera verò cautionem adhibeat, ita ut dividatur in regulam, & cautionem. Districtio

Medicus est imitator naturæ recte operantis. Ergo Demonstratio.

Per eum locum debet movere, ad quem natura movet cum conferentia.

Antecedens est manifestum. Consequentia clarè deducitur.

Quòd dum locum evacuationis aptum docet hic Hipp. imitandum esse in eo naturam, naturæ opus non integrum supponit, vel non inchoatum: tunc enim operatur Medicus, quoniam natura vel movet quando movere debet, vel non movet. Si movet, vel id facit vincens, vel superata, vel irritata. Si movet vincens, vel movet intra corpus ad abscessum, vel extra corpus per evacuationem, & in utroque, vel perfectè, vel imperfectè. Cum igitur natura non movet, quando debet movere; Medicus movere debet ad loca consueta naturæ. Cum movet vincens imperfectè, movere debet per locum, ad quem vergit natura, si conferat. Cum movet irritata, vel id sit turgente materia, natura cooperante, & tunc movere debet, vel symptomaticè, & tunc corrigenda. Quare Medicus dicitur naturæ imitator, cum nil operatur, adjutor verò, cum imperfectè vincit, corrector autem, cum irritata est, & symptomaticè movet, qua de re loquens Hipp. 6. Epid. ait; revellere, si quo non oportet, vergant humores, si verò quo oportet, aperire convenit. Motus verò naturæ irritatæ, qui fieri solet in principio medius est inter motum naturæ vincens, & victæ. 1. Antimadua

Quòd consueta naturæ loca, ad quæ solet transmittere, sunt, quæ habent meatus patentes, & colligantiam cum parte ipsa, dummodo ipsa non sit offensa aliquo particulari morbo quare scripsit Hipp. oculorum defluxus: si modò conferre videbitur, revellere ad fauces oportet. Cerebrum igitur in abscessu movet ad parotidas, glandulas scilicet post aures: in evacuatione verò ad nares, palatum, & aures. Cor quidem, & Jecur ad axillas, & inguina, hoc ad dextras illud ad sinistras per abscessum: at in evacuatione per cutim, urinam, dejectionem, hæmorrhoidas, menstrua vomitum. Quare Hipp. judicari ait acutos morbos, aut hæmorrhagia, aut sudore multo oborto, aut urina purulenta, vitri formam referente, acervatim prodeunte, aut alvo mucosa, & cruenta de repente egerente, & vomitibus non pravis contingentibus, non quod omnia ista ad unum morbum judicandum concurrant, sed quod unum, vel alterum sufficiat. 2. Altera animo

Quòd motus naturæ ad locum conferentem per signa cognoscitur, seu natura tendat ad abscessum, seu ad evacuationem; quorum omnium hic tabulam subijcere decrevimus ad utilitatem adificantium. 3. Ad motus

per ab- scissum,	Futu- rum , cujus signa .	Urina tenuis cum bonis signis . Virtus non ita fortis cum calidis humoribus . Virtus robusta cum frigidis humoribus . Morbi longitudo cum bonis signis .					
	Locus abscef- sus .	<table border="1"> <tr> <td>Superto- ra, cuius signa .</td> <td>dolor , calor , tumor ,</td> <td rowspan="2">partium illarum superiorum .</td> </tr> <tr> <td>inferio- ra, cuius signa .</td> <td>tumor , calor & dolor ,</td> </tr> </table>	Superto- ra, cuius signa .	dolor , calor , tumor ,	partium illarum superiorum .	inferio- ra, cuius signa .	tumor , calor & dolor ,
Superto- ra, cuius signa .	dolor , calor , tumor ,	partium illarum superiorum .					
inferio- ra, cuius signa .	tumor , calor & dolor ,						
Motus, Natura .	Vomitu , cujus si- gna .	Vertigo, Pulsus durus, Dolor capitis, Morfus ventriculi, Rigor, Labri inferioris tremor, Hypochondrii frigiditas .					
	Sudore .	Rigor præcedit, pulsus mollis, anxietudo, uri- nae suppressio, & Alvi, carnes calidæ, rubrae, & ac vaporosæ .					
	Dejectio- ne .	Signa aliarum excretionum non adsunt, Rugitus, tormina .					
	Urina .	Si reliqua signa non extant . Murmur in hypocondrio . Lumborum gravitas . Assuetudo .					
	Hæmcr- rhagia .	<table border="1"> <tr> <td>ex narib. cu- jus signa .</td> <td>Hebetudo oculorum . dolor colli, & frontis, rubor faciei . Difficultas spirandi . Tensa hypocon- dria . Ætas, & Regio sanguinea .</td> </tr> <tr> <td>Menstruis .</td> <td>Gravitas lumborum, calor, & dolor ad pectinem .</td> </tr> <tr> <td>ex hæmor- rhoidibus .</td> <td>Assuetudo in sanitate, gravitas, atque dolor partis .</td> </tr> </table>	ex narib. cu- jus signa .	Hebetudo oculorum . dolor colli, & frontis, rubor faciei . Difficultas spirandi . Tensa hypocon- dria . Ætas, & Regio sanguinea .	Menstruis .	Gravitas lumborum, calor, & dolor ad pectinem .	ex hæmor- rhoidibus .
ex narib. cu- jus signa .	Hebetudo oculorum . dolor colli, & frontis, rubor faciei . Difficultas spirandi . Tensa hypocon- dria . Ætas, & Regio sanguinea .						
Menstruis .	Gravitas lumborum, calor, & dolor ad pectinem .						
ex hæmor- rhoidibus .	Assuetudo in sanitate, gravitas, atque dolor partis .						

APHORISMUS XXII. Concocta medicare, atq; movere, &c.

CUM Hipp. in præcedentibus Aph. duos evacuationis scopos proposuisset ;
Conne-
xio. an vacuandum esset, & quis locus evacuationi aptus: In præsentī modo de
purgationis tempore agit.

Intent. Duas habet conclusiones, quarum prima est hujusmodi. Materia tunc tempo-
ris purganda est, quando est cocta. Altera verò est; Materia turgens, purganda
est sine mora.

Ratio Ut in materia quiescenti Medicus coctionem expectet: in ea verò, quæ in mo-
tent. tu est, etiam si cruda sit, statim purget.

Dividitur

Dividitur hæc sententia in duas partes; in quarum prima conclusionem ponit in *Divisio*
 quiescente humore, in altera verò in humore turgente.

Sed quiescente materia, hæc duo sequuntur solum, quando est cocta. Ergo

In materia quiescente solum purgare oportet, coctione apparente.

Major per se clara, & aperta est. Minor demonstratur: nam cocta materia,
 natura vincit; quare humor noxius vacuatur à bono segregatus; unde conferentia.
 Coctus item humor victus est ideo cum tolerantia.

Illam materia sine mora est evacuanda, quam vel natura superare nequit, vel na- *Dem-*
 turam præoccupare est apta. *strati.*

Sed turgens materia, vel à natura superari non potest, vel præoccupatur ab ip-
 sa.

Ergo

Materia turgens sine mora est vacuanda.

Major probatur; nam materia, quam natura coquere non potest, qualis est ma-
 ligna, & venenata, frustra relinqueretur in corpore, & cum ægrotantis pernicie.
 Materia item, quæ naturam præoccupare potest, est illa, quæ petens principales
 partes, morbos gravissimos, & penè insuperabiles inducere est apta. Ob idque
 antequam naturam occupet, statim purganda, atque educenda. Minor declara-
 tur; quia illa est materia turgens, quippe quæ vel est insuperabilis à natura, vel
 adeò mobilis, ut timor sit raptus ad partem nobilem, materia autem maligna,
 etiam quiescens, turgere dicitur, quia valdè affligit.

Quod concoctio duplex, alimenti, & excrementi. Prima fit per conversionem *1. Ani-*
 humoris in substantiam corporis. Altera verò consistit in reductione humoris ad *matv.*
 temperiem, vel in prima, vel in altera, vel etiam in tertia qualitate. Cum itaq;
 Hipp. coctum humorem evacuandum esse docet de secunda loquitur coctione, præ-
 cipiens non esse vacuandum humorem, nisi à natura victum: alioquin, cum mul-
 to ægri nocumento fieri quod patet in tumoribus, qui aperiuntur ante integram
 maturitatem: nam salubres tardissimè, & cum multo negotio, insanabiles autem
 perimunt. Quare scripsit Hipp. *Qui, cum ea, quæ in principio morborum inflam-* *4. acid.*
mata sunt, solvere medicamentis aggrediuntur; hi de intenta, & inflammata parte
nil auferunt; imo sanas partes collidunt faciunt.

Quod concoctio apparet tum in augmento, tum etiam in statu, in illo imper- *Altera*
 fecta, in hoc verò perfecta: utroque tempore purgare oportet. Ubi enim tanta *4. not.*
 est materiæ copia, ut timor sit, ne, vel calorem suffocet, vel ad partes internas
 fluat, paulatim coquimus, & paulatim vacuamus; cum verò abest ille timor,
 perfecta coctio expectanda est ad purgationem, & ita convenit minorans medica-
 mentum, non in principio, sed in augmento, ex sententia Hipp. ita scribentis.
Quibus in principio urinae tenues, tales ne purgato, sed si visum fuerit, infusum per *4. acid.*
clysterem adhibeto postea corpus quiescat, unctioibus utatur, & aqualiter contega-
tur, potu utatur mulsis, medicamenta autem non exhibeto; si enim quid circa ven-
trem commoveris, urina non concoquetur, sed absque indicatione febris ad multum
tempus extendetur. At quibus in principio urinae nebulosæ, aut crassæ, tales depur-
gare oportet, si cetera conferat. Hæc ille. Per quæ docet, in principio morbi in
 quietam materia, atque cruda nil esse exhibendum, præter clysterem. At in aug-
 mento, quod nomine principii significat, vacuandum esse nam principium, ut
 extenditur ad quartam diem comprehendit augmentum, & in ea potest appare-
 re coctio.

Quod coctio duplici auxilio promovetur, vel per ea, quæ calidum innatum aug- *3. Ani-*
 gent, vel quæ humorem ad mediam temperiem reducunt. Prima sunt, quæcunq;
 calefaciendi, & humectandi vim habent, ut somnus, quies, unctio, fomen- *matv.*
 tum,

tum, cooperimentum, clyster, vinum, mulsa. Secunda sunt, omnes qualitates, tam primæ, quam secundæ, aut tertiæ, vim habentes reducendi humorem ad temperiem. Consideratur autem coctio maximè in excrementis, urina, sputo, sudore, fece.

4. Ani- Quòd humores tenues quiescentes, vel sunt in cavitatibus corporis, uel sunt
mas. imbibiti in partibus illius. Primi nulla expectata coctione, uacuari possunt à principio. Alii uerò temperamento indigent, & incrassatione, ut ad mediocritatem redigantur, alioquin nulla Arte educi possent, ut humor, qui grauedinem excitat, uel qui sputo expelli postulat.

5. Ani- Quòd materia turgere dicitur, non solum quando uelociter mouetur, sed quando à natura superari non potest, ut maligna, & pestilens; hæc enim, licet aliquando lateat, repente postea mouetur. Quare fit, ut turgentia materiæ, non solum fit in principio, sed post ipsum, & in augmento, & uigore. Seu igitur illa actu turgeat, seu potentia, statim educenda est, nulla expectata mora, antequam præoccupetur natura, & uirtus prosternatur. Sed in maligna, leui semper medicamento, ob uirtutis prosternationem; In ea, quæ uelociter mouetur, fortiori.

6. Ani- Quòd motus faciens materiam turgentem; non solum illius est humoris, qui huc, mas. uel illuc indifferenter mouetur, sed etiam ejus, qui ad unum locum repit, & dolorem, & inflammationem efficit. Propterea materia turgens non solum medicamento educi debet, sed phlebotomia, quod plerumque fit magis, quam purgatione, quamuis utrumque remedium aliquando conueniat. Ubi uerò materiæ impetus est ad partes superiores, magis phlebotomia conuenit, ueluti si ad inferiores purgatio: id quod Hipp. Pleuritis exemplo demonstravit, nam vergente ad claviculam dolore, sanguinem mittit, ad hypocondria uerò purgat. Conuenit tamen aliquando purgatio, cum ad stomachum mouetur, & os per vomitum ad patentem uiam.

7. Ani- Quòd Hipp. hic loquitur non solum de medicamento purgante, sed & de omni mas. alia excrementi eductione, seu per urinam, seu sudorem: ista enim non sunt mouenda, nisi cocta materia, si uerò turget, tutum non est, per sudorem, uel urinam illam educere, ob tarditatem euacuationis: cum uerò purgatio excrementi requirat coctionem, neque in principio facienda sit, nisi raro, major est ideo prærogativa phlebotomiæ, in qua nulla coctio expectanda est.

8. Ani- Quòd in morbis acutis raro materia turget, sed plerumque in peracutis. Sed mas. quoniam isti morbi raro inuadunt, ideo fit, ut raro materia turgere dicatur. Ex quo deducitur, valida remedia in peracutis statim esse obeunda, non solum ob morbi vim, sed ob tolerantiam.

9. Ani- Quòd ex medicamentis purgantibus, quædam sunt valida, ut scamonium, la- mas. thiris, peplium, antimonium; alia imbecilla, ut cassia, manna, tamarindi, mirabolani, syrupus rosatus, catholicon: alia mediocria, ut rebarberum, agaricus, turbit, electuaria diaphanicon, de succo rosarum; de psyllio, hamec, indum. Valida medicamenta raro admodum in usum deducenda, nisi necessitas urgeat, Mediocria frequenter. Leuia in leuiori morbo. Cum tamen materia cruda est, atque sine motu, nil per os exhibendum, sed clysterium usum solum probat Hipp. Hinc materiæ coctionem procurat.

4. acut. Quòd raro natura cum utilitate à principio euacuat; Medicus tamen frequen- mas. tias: id quod Hipp. indicauit, pubeas à principio acutorum mouendum, nunquam tamen purgatio in materia cruda potest esse cum tolerantia, & sine labore, licet sit cum conferentia, uel ratione præsentis mali, uel saltem futuri.

42. aph.

APHORISMUS XXIII. *Quæ evacuantur, & evacuata sunt, &c.*

CUM Hipp. in superiori Aph. de tempore evacuandi tractasset; In presenti *Compendio* *xxij.*
 modo de ipsius evacuationis modo verba facit, & de illius judicio.

Bona evacuatio non debet judicari ex quantitate ducti humoris, sed peccantis *Invent.*
 cum tolerantia.

Ut demonstrat non esse semper per æqualia curandum; sed, & per ea, que mor- *Ratio*
 bum superant, & per ea quæ infra morbum subsistunt. *incent.*

Dividitur Aph. in duas partes, in quarum prima suam proponit intentionem, *Divisio*
 in altera verò rationem illius adducit.

Si bona evacuatio æstimanda esset per quantitatem humoris, nunquam eva- *Demō-*
 cuerimus magis, vel minus, quam peccet. *strat.*

Sed aliquando vacuumus ultra id, quod peccat, aliquando autem infra subsisti-
 mus. *Ergo*

Vacuatio non est æstimanda penes quantitatem humoris, sed virtutis tolerantiam;

Antecedens clarum, & apertum est. Assumptum verò probatur, quoniam ali-
 quando vacuumus ad *λεπτοδύμιον*, quod est supra vires ob vim morbi, aliquando
 autem infra propter debilitatem.

Quod ex hac doctrina educitur evacuandi modus; ubi enim morbus est ma- *1. An-*
 gnus, & tolerantia multa semel, ac repente, multumque ducere oportet, at si *madu.*
 deest tolerantia; evacuationem partimus, neque idcirco negat non esse confide-
 randam humoris quantitatem in evacuatione, sed habendam quorundem rationem esse
 ejus quod magis urget. Quia ratione, fit ut aliquando ad *λεπτοδύμιον*, fiat eva-
 cuatio, aliquando verò infra morbum.

Quod virtutis defectus quidam est absolutus, alius verò respectivus.

Absolutus dicitur syncopis, per quam omnes virtutes concidunt. Respectivus
 autem, qui dicitur *λεπτοδύμιον*: per quam non in totum vires deiciuntur, sed *Astra*
 constat adhuc robor, cum in pulsu, cum etiam, in motu. Cum itaque Hipp. di- *anima*
 cit faciendam esse evacuationem usque ad defectiones, intelligit non ad syncopem,
 sed ad lipothymiam. Primam possunt vires sufferre. Alteram autem tolerant
 neque contrarium hujus docet Hipp. tertio hujus, cum enim negat faciendas esse
 extremas evacuationes, intelligit ad syncopem.

Quod tres causas affert Gal. evacuationem indicantes usque ad *λεπτοδύμιον*;
 febrem scilicet ardentissimam, magnam inflammationem, magnumque dolorem. *3. An-*
 Sed nulla febris esse potest, seu illa sit synocha, seu causon, quæ tantum indicet *madu.*
 evacuationem, nam synocha febris, licet magnam indicet sanguinis missionem
 non tamen extremam. Causon verò aut sanguinis missionem, non indicat, aut
 in pauca quantitate. Dolor, etiam si maximus, non omnis indicat hujusmodi eva-
 cuationem; ut si à causa frigida oriatur, & vires dissolvat, ut distentio, colicus.
 Tertius casus, idest maxima inflammatio cum acuto dolore hanc evacuationem ad
λεπτοδύμιον, indicat, & à causa calida, ut scrip. Hip. in pleuritide, ad claviculam
 vergenti, atque ad mammas; si acutus fuerit dolor, hanc evacuationem faciet,
 nec utcumque, sed si æger fuerit robustus, ætas florens; nam nisi hæc adsint, *4. An-*
 conducit potius magnam, quam extremam vaccinationem moliri, in tantum est *madu.*
 formidabilis, urget tamen necessitas in dicto casu.

Quod vacuumus ad Lipothymiam; solum fieri debet per sanguinis missionem, *4. An-*
 at per purgationem nunquam, etiamsi morbus sua natura id postulet; quoniam *madu.*
 non est in potestate nostra sistere medicamentum, sicut sanguinem, unde syncop-
 is.

pis, aut convulsio pro Lipothymia succederet cum ægri pernicie, at cum sanguinem mittimus, manum pulsui admovemus, & cum jam manifestè debilitatur, sistere statim possumus.

Ad-
mor.
Gal. lib.
de sag.
miss.

Quòd antiqui latissimè sanguinem mittebant; erat enim ipsius mensura unica libra ad minus, & aliquando ad tres libras mittebant; quod intelligendum est ubi sanguis peccat, non quum alii abundant humores quamvis purgatio indicetur, tamen sanguinem mittimus aliquando ob morbi magnitudinem, quo tempore non ita larga convenit sanguinis missio, sed si utrumque copuletur, & sanguis peccans, & morbi magnitudo minima quantitas est lib. 1. mediocris autem lib. 2. magna verò 3. ultra hoc jam est extrema.

APHORISMUS XXIV: *In morbis acutis rarò, & per initia.*

Conne-
xio.

CUM Hipp. antea præcepisset, non esse purgandum in principio, nisi in turgentia. Nunc ostendit quomodo purgatio se habeat ad morbos acutos, & ad materiæ turgentiam.

Intent.

Duas habet conclusiones, prima est. In morbis acutis rarò purgandum.

Altera verò, in principio acutorum, etiamsi turgeat, rarò purgandum.

Ratio

Ratio primæ conclusionis, ut Medicus educat materiam per locum, ad quem vergit, at rarò vergit ad alvum, ideo rarò purgandum.

intent.

Ratio alterius est, ut si materia turget, non statim purget, cum plerumque sanguinis missio sit magis opportuna.

Divisio

Dividitur Aph. in duas partes; in prima duo præcepta ponit ad purgationem in acutis necessaria; in altera verò cautionem adhibendam ob periculum esse monet.

idemò.

Quò natura vergit, eò ducere oportet.

Sed natura rarò vergit in acutis ad alvum.

Ergo.

Rarò in acutis purgare oportet.

Major est Aph. XXI. Minor probatur; quia morbi acuti non solum per alvum judicantur, & ad illam vergunt, sed ad nares, ad cutim, ac vesicam, ad abscessum. Quibus in casibus, per ea loca educere oportet. Quare malè Medici, omnes acutos morbos saltem in declinatione purgant, omittentes naturæ motum, si verò materia quiescat, potest ad alvum movere, sed in acutis rarò quiescit, & ferè turget.

ademò.

Quo tempore rarò adest indicans purgationem, rarò purgandum.

In acutorum principio rarò adest, quod purgationem, requirat.

Ergo

In acutorum principiis rarò purgandum.

Major per se patet. Minor demonstratur: si enim materia non turget, non solum rarò, sed nunquam in principio purgandum. Si turget rarò etiam, quia sæpè sanguinis missione utendum, nam sæpè cum inflammatione conjuncti sunt, & magnitudine. Cujus ratione, constante virtute, sanguinem ducere oportet ex sententia Hipp.

6. acut.

Quòd in principio acutorum cum turget materia; non sequitur, quod ideo sit purganda, cum venæ sectione potius, quam purgatione sit educenda, ut scripsit Hipp.

1. Ani-
madv.

4. Acut.

Septi transversæ inflammationes, & præcordiorum intentiones, in recta cervice, spiratione sicca, quibus pus non subest, & hepatis dolores, & splenis gravitates, & supra septum transversum dolores, & morborum collectiones, solvi non possunt, si quis medicamento purgare aggrediatur: nam venæ sectio in talibus præcipuum est. Hæc illæ: sed rarò est acutus morbus sine his, ideo sæpius venam secare, quam purgare licet, virtute constante, utrumque auxilium moliri possumus, convenit

convenit tamen magis purgatio in convulsione, colico dolore; aliisque ex frigidis causis magis morbis ortis.

Quod præmeditatio multas habet conditiones. Prima debet fieri circa remedii *Altera* electionem, an utendum sit phlebotomia, vel potius purgatione. Deinde si pur- *anima-* gandum est, medicamenta eligendi, quæ minus noceant febri, omne enim me- *diu.* dicamentum purgans calidum est, atque siccum, vel effectum utrumque parit, in acutis tamen sine febre hoc nocumentum non timemus. Præterea considerandum, an intestina sint obstructa à stercore duro, tunc clysterem adhibemus. Nihil utilitatis afferre potest, unam diem expectare in turgente materia ad purgandum, ut innuere videtur Gal. tum quod turgens materia præparationem (quod tenuis sit, & velociter moveatur) non admittat, tum quod cunctatio illa periculosa est adeo, ut occasio remedii transeat quamobrem scripsit Hipp. *In valde acutis movendum eo-* *dem ipso die, si ad sui expulsionem materia incitet, differre enim in talibus malum.* *4 aph.* Sunt & alia multa contraindicantia purgationem, ut morbi natura, ægri ætas, tempus: quippe quæ omnia invicem ita comparare oportet, ut purgatio, quam molimur, majus afferat juvamentum, quam nocumentum.

APHORISMUS XXV. *Si qualia oportet purgentur, &c.*

CUM Hipp. scopos evacuationis hactenus tractasset, an, quid, quantum, *Conne-* quando, quo loco, quomodo evacuandum esset; Nunc hæc omnia sub pau- *xio.* cis verbis ad memoriam reducit.

Conferentia, ac tolerantia laudabilem faciunt evacuationem.

Intent.

Ut duabus conclusionibus allatis, unde maximè sit purgatio laudanda, demon- *Ratio* strer; fieri enim potest, ut aliqua conditio ex superioribus desit; & tamen vacua- *intant.* tio sit bona.

Aph. brevis divisio non admittit.

Divisio

Bona evacuatio per ea judicanda est, quæ perpetuò cum illa junguntur.

Demon-

Sed conferentia, ac tolerantia sola perpetuò omnem bonam evacuationem comi- *strat.* tantur.

Laudabilis igitur evacuatio à conferentia, & tolerantia judicanda.

Major per se clara est. Minor verò probatur, quoniam aliquando non solum cruda, sed prava cum conferentia, & tolerantia elucuntur, quamvis rarè admodum, ut crisis per urinas nigras aliquando accidit, & per variegata, & meraca alui excrementa.

Quod Hipp. duplici ratione describit excrementorum expulsionem, altera per *I. Ani-* excrementi qualitates; altera per conferentiam, ac tolerantiam; nam in Progno- *madv.* stico laudabile sputum assignans, primo modo ait tale esse, quod commixtum est ex flavo, & rubro, citò, ac promptè expellitur; at secundo modo ait, omnia sputa, quæ dolorem sedant, bona esse; sicuti quæ non sedant mala: secunda tamen est fidelior descriptio: quia per prava crisis aliquando fit, ita & de purgatione dicendam, quod ea bona est, quæ sit humoris peccantis cocti, quantitate, tempore, loco convenienti; sed melius per conferentiam, & tolerantiam, seu illa fiat a natura, seu ab arte.

Finis Libri Primi.

R O D E R I C I A F O N S E C A

In Secundum Aphorismorum Commentaria.

APHORISMUS I. *Quo in morbo somnus laborem affert, &c.*

*Conne-
xio.*

CUM Hipp. in præcedenti Libro de Morborum curatione per Dietam, Pharmaciâ, & Chirurgiâ pertractasset; In hoc Secundo Volumine accedit ad prognosticum: plurima enim ejus pars in cognoscendo morbi eventu consistit: licet nonnulla interponat, quæ ad dignotionem, & curationem magnopere conducunt. In prima igitur hac sententia somnum assumit in considerationem, quid ex eo in acutis prædicendum sit, demonstrans.

Intent. Quo in morbo somnus laborem affert, est lethale, si verò levationem, non lethale.

Ratio Ut signa, quæ ex somno deducuntur, magni facienda sint à Medico, siquidem vel ex ipso solo & mortem, & salutem conjectari licet.

Divisio Dividitur Aph. in duas partes, in quarum prima mortem ex somno prædicendam; in altera verò salutem ostendit.

*Demo-
stratio.* Illud, quod significat naturam superari à morbo, est lethale.

Sed labor ex somno significat naturam superari à morbo. Ergo

Labor ex somno est mortalis, & per consequens utilitas, ex somno salutaris.

Major est per se clara. Minor autem ostenditur: quia per somnum maximè viget calor innatus, quare major eo tempore pugna contra morbum. Quod si non solum non leniuntur symptomata, sed augentur ex eo, signum est naturam morbo succumbere.

*2. Ani-
madv.* Quod tria querit Medicus de morbo, dignotionem scil. prognosticum, atque curationem: dignotio est necessaria, quandoquidem ex ea dependent reliqua duo. Prognosticum multis de causis Medico est necessarium; nam per istud non solum unius hominis, sed & universæ provinciæ morbos præcavet Medicus, per hoc Gloria Medici, ægri obedientia, Artis dignitas conservatur. Non immerito igitur Hipp. tam multa de illo ratiocinatur, tum in his libris, tum etiam in prognosticis, propheticis, prædictionibus, & Coicis prænotionibus scripta reliquit.

*Altera
anima.* Quod somnus nil aliud est, quam retractio caloris ad sua principia, ut qui per vigiliam dissipatus est, reficiatur; hic verò aliquando est naturalis, aliquando præter naturam, naturalis coctionem juvat, hominem alacrem facit, vires reficit, corpus humectat, lassitudinemq; tollit. Præter naturam autem fluxiones movet, caput gravat, corpus enervat, & plus, quam ratio postulat, refrigerat.

*3. Ani-
madv.* Quod labor tria significat, exercitium, dolorem, molestiam, seu læsionem. Hic in tertio significatu sumitur, intelligit autem ex somno læsionem, non quamcumq; sed magnam, atque perseverantem, quale est Delirium, convulsio diffi-

lis respiratio, syncopis, coma, atque eo magis, si hæc somnus afferat, quo tempore magis juvare solet in statu, vel declinatione ipsius accessionis; possunt tamen extremæ ex somno fieri læsiones nocte antecedente crisi, sed non perdurant, nos autem supponimus durare læsionem.

Quod æqualem vim habent in genere bona signa ad bonum, sicuti mala ad malum cæteris paribus; per accidens tamen contingit, ut certiora sint indicia ad malum, quam ad bonum, quia ad hoc, ut quis sanetur non solum sufficit hoc bonum signum, sed quo alius morbus non superveniat, & quod nullus committatur error. Hac ratione factum est, ut Hipp. lethalem dixerit ex somno læsionem, sed juvamentum bonum tantum: at lethali opponitur valde bonum, nam quod somnus juvet, id à natura est, at quod noceat, valde rarum.

Quod ad mortem prædicendam, aliquando unum sufficit signum, aliquando verò minimè: ideo reliqua consideranda. Sic igitur Hipp. ex facie illa valde dissimili, si in principio apparet in morbo acuto citra causam manifestam, mortem prædicat; at si ultra quatuor dies conspiciatur, reliqua signa consideranda; ita in hoc, vel ex hoc uno signo mortem prædicat, licet tamen ad securitatem, & reliqua considerare, nam lethale ap. Hipp. non necessariam mortem significat, sed quæ ut plurimum adveniat.

Quod per somnum aliquando solent judicari morbi, si fuerit profundus, non turbidus; læd ut verò somnum nocturnum; cæterum considerandas esse per somnum palpebras etiam præcepit, si quid ex albo appareat, si id non ex alvi profusio, aut medicamenti potione fuerit, aut ægrotus non ita dormire consueverit, malum, ac valde lethale, nam ex hoc convulsio musculorum arguitur, qui palpebram movent, ex magna siccitate, & cerebrum exiccatum nimis, hoc tamen accidens refert Gal. ad virtutis imbecillitatem, quod non probatur.

APHORISMUS II. Ubi somnum delirium sedat, bonum, &c.

CUM in antecedenti Aph. de læsione, & juvamento ex somno sermonem haberet, in præsentem adducit prædictæ sententiæ.

Delirii sedatio ex somno, bonum portendit.

Ut exemplum adducat, quid per læsionem intelligat, quam dixit ex somno fieri ad mortem, magnum scilicet symptoma, ut delirium, simul etiam & juvamentum ex somno, ex quo valde sperandum sit, indicet.

Aph. brevis non patitur divisionem.

Quod naturæ victoriam indicat, bonum est.

Seditio delirii à somno, naturæ victoriam indicat.

Delirii sedatio à somno, bonum portendit.

Major clara, & aperta est. Minor demonstratur, quia delirii sedatio arguit materiam vel concoqui, ut in inflammatione, vel expelli, si ex humore procecutur, aut denique temperari, si ex intemperie fiat.

Quod delirium est accidens animalis facultatis principis depravatæ, cogitationis, aut imaginationis. Est autem delirium multiplex. Quoddam enim est sine febre, aliud cum febre. Sine febre, vel est iners, ut stultitia, quæ quidem quibusdam naturaliter accidit, aut exictu, vel sanguinis evacuatione, vel est stuhiolum, & melancholicum dicitur, per quod delipit homo cum metu, & tristitia, vel furibundè insanit, seu à cerebro, seu ab hypochondrio causa mali fiat. Delirium cum febre, aut est soporosum, quale dicitur lethargicum, commaticum, stupidum, aut vigil, & hoc vel est perpetuum, ut phrenitis, vel ex intervallo

vallo adveniens, quale per ardentium febrium accessiones oritur.

Altera
animi
ad v.
1. ad 1.
Quòd, quamvis sedatio omnis delirii ex somno sit bona, Hipp. tamen loquitur de ea, quæ fit in febre acuta, & cum vigilia, neque enim somnus soporosum delirium sedare potest, cum illud augeat, sed magis vigil, atque tunc potentiùs est signum ex somno, quando delirium continuum sedat: & sedatio illa fit secundum rationem, & perdurat, tunc enim certam salutem denunciat, alioquin non quavis sedatio delirii fida, aut secura est, veluti in Phelini uxore, cui quidem ex somno delirium sedatum est, & tamen mortua est, neque enim erat delirium per essentiam, sed per consensum, quia per intervalla affligebat, fuit nihilominus in se bona sedatio illa, non tamen fida, aut secura quoniam non duravit.

3. ad
not.
Quòd ex hoc uno accidente possumus nos ad reliqua argumentari. Si somnus solvens delirium bonum est signum, bonum etiam erit, si convulsionem vel spirandi difficultatem, anxietudinem, aut syncopem sedaverit, sicut, si aliquod ex his afferat somnus lethale.

4. An-
mad v.
Quòd quando Hipp. de aliquo signo, quod manifestè bonum est, vel malum; bonum, aut malum pronunciat, non absolute solum id intelligendum est, sed quòd bonum amplius occultam bonitatem, malum occultam malitiam indicent, quia non solet scribere ea, quæ omnibus nota sunt. Cum itaque ait, bonum esse se lari delirium, ex somno, non solum id, sed superare naturam ipsum morbum ostendit, sicut contrarium, si delirium excitet.

5. ad
not.
Quòd mentem lædi per delirium existimavit Hipp. mentemque esse scripsit aliquando in cerebro, aliquando in corde, aliquando verò in sanguine: sed in corde ponitur, tanquam in principio; in cerebro autem tanquam in instrumento proprio, in sanguine verò, tanquam in instrumento communi. Quare cum homo delirat, necesse est aliquod ex his effici, exemplum cordis habes lioro de virginum morbis; cerebri verò, Libro de morbo sacro; Sanguinis Libro de flatibus: nam homo sapit: cum sanguis benè se habet, ac temperatus est: desipit verò, cum corrumpitur, & alteratur.

6. An-
mad v.
In C. ac
Præf. ag.
Quòd insomnia in phreniticis evidentia, bonum portendere scripsit Hipp. Contra in Protheticis phrenitidem portendere. Sed solvitur, quoniam illic de non turbulentis insomniis loquitur, hic verò de turbulentis: dicuntur autem turbulenta, quia pariter ab adstantibus, & ipsis ægris vociferantibus, ac terrefactis præsentuntur. Sed dices, quomodo phrenitici desipientes, vel dormire, vel narrare insomnia possunt? Dicimus inclinari aliquando phreneticum ad somnum, in quo evidenter adstantibus somniare videtur, & talia insomnia bona sunt: quia significant naturam ad somnum aliquo pacto inclinari, quod bonum est, nisi jam ægro debili existente, id accidat.

7. An-
mad v.
Quòd signa, quæ deliria indicant, sunt Hipp. retrocessus parotidum capitis pulsus, vertigo, urina tenuis, aut rubicunda, dentium stridor, spiratio magna, & rara, sputa rotunda, lingua resiccata, aut tremulans.

APHORISMUS III. Somnus, & vigilia utraque si, &c.

C. un-
not.
CUM Hipp. in antecedentibus Aph. de somno in particulari verba fecisset; quatenus in acutis morbis, bonum, vel malum portendit; In hoc universiter non tantum de somno, sed de vigilia sermonem instituit in eandem intentionem.

Intent.
Ratio
in. ent.
Somnus, & vigilia, ubi modum excedunt, malum.

Ut ostendat non solum res præter naturam nocere, verum etiam naturales, quales

les sunt somnus, & vigilia, si extra modum sint: deinde, ut si hæc in sanis accidunt, futurum morbum præcaveat Medicus, qui ex illis significatur frigidus ex somno, calidus ex vigilia. Tertio ut in morbis ex utroque malum coniectemus.

Hujus sententiæ brevis divisionem haud patitur.

Di-*visio*

Id quod aut morbum futurum indicat, aut præsentem augeri significat, est malum.

Demō-
strat.

Somnus, & vigilia ultra modum, aut morbum pronunciant, aut præsentem deteriorem indicant.

Somnus igitur, & vigilia modum excedentia, malum.

Major per se patet. Minor probatur, quia somnus præter modum plenitudinis indicium est in sanis, quare morbi nuncius. In ægris malum & ut causa, quia natura debilitat, & ut signum, quia excedentem humiditatem, aut fragilitatem significat: eadem ratione vigilia in sano calidam indicat morbum, in ægro, & ut causa vires dissolvit, & ut signum cerebri siccitatem, ac caliditatem denunciat.

3. de
diata

Quod somni modus consistit, ut sit mediocris, quantitate, qualitate, & tempore. Ubi igitur aut multus est, aut profundus, aut commutatus, modum excedit: nam naturalis somnus quantitate decimam horam non excedit, qualitate suavis, neque admodum profundus, tempore nocturno, uti consuetum est, ubi igitur hæc fuerint transmutata; malum protenditur, minus in sanis, majus in ægris, & magis adhuc in acutis. Est autem pessima febris, quæ perpetuam inclinationem habet ad somnum, sicuti, quæ perpetuam vigiliam, magis tamen timendus somnus in calido morbo, & vigilia in frigido, quia malignitas morbi manifesta est ex illis, sicuti pejus est in ardenti febre non sistere, quam sistere.

1. An-
madv.

Quod somnus ultra modum, dupliciter fieri potest, aut præter consuetudinem, aut præter naturæ necessitatem, intelligit Hipp. de somno ultra naturæ necessitatem, quia fieri potest, ut somnus duorum, aut trium dierum non sit malus immò bonus in iis, qui diu vigilarunt, veluti etiam in pueris, hic ergo somnus est quidem in ultra consuetum dormiendi tempus, sed non ultra naturæ indigentiam, ideo somnum, & vigiliam ultra modum intelligere oportet mala esse, non solum præter consuetudinem, sed præter naturæ necessitatem, augetur enim calor per somnum quantitate, per vigiliam qualitate, quare necessaria fuit alteratio utriusq; est tamen somnus propter vigiliam institutus, qui calidum ad vigiliam præparat.

2. An-
madv.

Quod somnus tantæ est efficacæ in nobis, ut non solum ad sanitatem, sed & ad vitæ longitudinem sit potentissimus, maximum enim est cruditatis remedium, & virium restaurator, decet igitur multum dormire, atque potissimum in cruditatibus, crapulam enim, & ebrietatem discutit somnus, quo tempore non solum nocturnus, sed etiam diurnus confert; quare à Cardano reprehenditur Ficinus, qui ad vitæ longitudinem putat conducere surrectionem ante diluculum: quippe illo tempore maximè somni jumenta manifestari ait; ideo potius dormiendum; sed Ficinus supponit capiendum somnum prima nocte ad satietatem, ut postea cum Sole homo ad actiones se accingat expeditissimus.

3. Adh.

Hipp. 2.
act.

APHORISMUS IV. Non satietas, nec fames, &c.

CUM in antecedenti Aphorismo de somno, atque vigilia, modum excedentibus verba fecisset, in hoc de fame, & satietate, deque omni alia in nobis actione ultra modum producta sermonem habet, & quemadmodum antecedens primum Aphorismum continet; ita hic antecedentem, quoniam universalior est.

Conne-
xio.

Nil,

Uident. Nil, quod modum excedat, bonum, seu ad famem, & satietatem, seu ad aliud quippiam pertineat.

atio
Uident. Ut Medicus, ubi videt mutatam consuetudinem, in sanis accuratè se habeat, & prævideat, ne aliquod malum occupet, in ægris verò magis formidet excessum, cum jam præter naturam habeat, ideoque cautius procedat.

Divisio Hujusmodi sententia in duas partes secari potest, in prima conclusionem ponit de fame, & satietate, in altera verò ad alia omnia traducit sententiam.

Demonstratio. Quidquid naturæ contrarium est malum.
Sed omnis excessus naturæ est contrarius.

Ergo

Omnis excessus malus.

Hipp. l. de nat. bom. Major est clara. Minor autem ostenditur; quia natura nostra in mediocritate consistit, & per consequens sanitas, & vita.

1. Admotat. Gal. lib. 8. r. me. Quòd fames fit inanito, & indigenti corpore, sentitur autem in ventriculo; in reliquis verò membris non sentitur. Hinc fit, ut famis, & satietatis modus quidam sit determinatus quantitate, qualitate, & tempore, temperata enim natura tantum appetit, quantum concoquit. At ubi iste modus corrumpitur, necesse est male se habere corpora; nam fames ultra modum vel magnam significat inanitionem, vel intensam frigiditatem, vel *νενοχμία*, veluti satietas plenitudinem, vel bilis abundantiam, aut vehementem intemperiem.

Altera anima. dv. 3. epid. Quòd fames, & satietas non solum ventriculi affectiones significant, sed hepatis, & venarum. Memorabilis verò casus est Uniadis, de quo scripsit Hipp. qui cum jejunos esset, solum vehementem, & dolorem sentiebat: cumque validis medicamentis purgatus esset, sanari non poterat; convaluit tandem secta utriusque

1. artis med. brachii vena, donec exanguis fieret, verisimile igitur est, sanguinem biliosum, & acrem illam affectionem procreasse. Sed dices; Bilis famem non facit, sicut neque alia calida intemperies, unde scripsit Gal. ventriculos calidos minus appetere: nam bilis in stomacho magis sitim, quam famem inducit. Sed dicendum bilem per accidens famem inducere, & magis in venis, quam in ventriculo, quia membra nolunt ex ea nutriri; Vidi hominem Regio morbo affectum, qui quidem aliquando in tantam incidebat famem, ut satiari, non posset: aliquando verò in satietatem magnam; trahebant enim venæ à ventriculo, sed nutriri non poterat corpus ex bilioso humore, unde fames primò oriebatur magna, inde verò inappetentia recurrente ad ventriculum rursus humore bilioso. Sed dices, qua ratione in venis excitat famem bilis, quia corpus ex ea non ita nutritur, eadem deberet famem inducere in ventriculo. Non tamen est eadem ratio, quia ventriculus non solum appetit appetitu naturali insensibili nobis, sed sensibili: quare non eandem parit affectionem bilis in eo. Aut dicendum bilem, licet sua caliditate inappetentiam excitet, sua acredine famem inducere. Quando igitur magis mordet, quam calefacit, famem: quando magis calefacit, quam mordet, inappetentiam parit.

3. Animadv. Gal. li. 8. r. me. Quòd excessus dupliciter consideratur, vel in temperata natura, vel in ea, quæ temperata non est. Rursus intemperies, aut est naturalis, aut morbosa. Modus temperatæ naturæ est, ut tantum appetat, quantum concoquere potest, intemperatæ verò calida magis concoquit, quam appetat, frigida è contra. Ubi igitur mutetur iste modus proportionalis, malum indicat Hipp. sed pejus in morbosa jam natura.

4. Animadv. 1. artis med. Quòd excessus, qui fiunt in nobis, ad tria accidentium genera referuntur, operationem, excrementa, & mutatam qualitatem. In omnibus consideretur quantitas, qualitas, & tempus; atque id dupliciter, vel secundum parvum excessum, & faciunt

faciunt corpus neutrum, vel magnum, constituunt ægrum. Ad operationem mutatam pertinet mutatio tam in sensu interno, quam externo, in pulsu, respiratione, appetentia. Ad excrementa, mutatio in urina, fece, muco, sudore, hæmorrhoidæ, menstruis, item sternutamenta, ructus, singultus, flatus. Qualitatis mutatio corporis habitum comprehendit gracilem, aut crassum, itemque alias qualitates secundas in odoribus, saporibus, coloribus, sonis. Quare scripsit Hipp. qualiaque per urinas, & alvum subeunt, atque per carnes abeunt, & si qua alia ratione corpus à natura recedat, spectare oportet: nam si parum, parvus morbus, si multum, magis, si valde multum, jam tale fuerit perniciosum; nec solum damnandam mutationem in malum, sed etiam in bonum, si ultra modum fuerit existimare oportet.

Quòd satietas duo significat, inappetentiam, & nimiam repletionem. Primum intendit Hipp. sed vera sententia est etiam de secunda, valde enim magnam vim habere ad sanitatem scripsit Hipp. *non satiari cibis, & esse impigrum ad labores.*

APHORISMUS V. *Spontanea lassitudines, &c.*

CUM in antecedentibus à rebus naturalibus signa sumeret non modò ad diagnosis, sed prædictionem. In præsentia Aph. rem præter naturam assumit, non tamen in eo excessu, quo morbum constituat, sed prænunciet, sicuti, & excessum rerum naturalium in præcedentibus sumebat, non ut actù & ægrum, sed neutrum constituit.

Spontanea lassitudo morbos prænunciat.

Ut Medicus commoda remedia in tempore adhibens, futuros morbos præca-
veat.

Brevitas Aph. divisionem non patitur.

Id, quod vel plenitudinem, vel *καταχυμίας*, vel utrumque indicat, morbos prænunciat.

Spontanea lassitudo, aut plenitudinem, *καταχυμίας*, aut utrumque vitium indicat.

Ergo

Spontanea lassitudo morbos prænunciat.

Major probatur, quia morbi, qui ex humorum vitio procreantur, ex aliquo istorum nascuntur.

Minor demonstratur, quoniam in lassitudine spontanea; natura mittit humores ad musculos, & carnes extra venas, gravata humoris quantitate, aut qualitate, vel utroque; unde timor est obstructionis, putredinis, inflammationis, & febris.

Quòd lassitudo est dispositio, seu accidens quod refertur ad motum cum molestia, & pigritia. Ideo omnis lassitudo est dolor, quia omnis molestia dolor est. Penes igitur doloris species, quas lassitudo inducit membris, variæ lassitudinis species nascuntur. Si igitur dolor fuerit gravans, lassitudo dicitur tensiva, si pungens, ulcerosa, si ambo sentiantur, phlegmonosa, si ossa veluti contundi videantur, ut in Quærtanis; sed hæc non distat à reliquis, nisi, quod in illis magis mittuntur humores ad musculos, & cutim, in hac verò ad ossa, & membra interna. Est & lassitudo quædam, quæ arefactiva dicitur, ex nimio exercitio proveniens, per quam membra exsiccata sunt nimis, sed hæc spontanea esse non potest.

Quòd lassitudo ratione causæ multas habet differentias: quædam enim fit sine motu, & spontanea dicitur, patientibus musculis similem dispositionem illi, quæ fit iis ex motu tensis, ac delassatis. Alia est lassitudo non spontanea, quæ ex nimio motu

Consequo.

Intent.

Ratio
intent.

Divisio

Demonstrat.

Adm.

Altera
anim-
adv.

2. de
dieta
Hipp.

motu exoritur, & tripliciter accidere potest, aut in exercitatis, cum multum se exercent, aut exercitatis, sed exercitio non assueto, aut exercitatis assueto exercitio, si excedat. Fit autem lassitudo ex labore, colliquata carne, & consumpta humiditate adiposa, unde humor transmittitur per carnes, veluti in febribus accidit aliquando.

3. *Ani-
m. ad v.
Hipp.* Quod omnis lassitudo morbum parere potest, sed magis spontanea; quia à causa interna nascitur, ideo magis timenda, qua ratione facilius est solutu omne vitium à causa externa, & manifesta ortum ducens, dummodo naturam humanam non superet, ut in peste. Quare in Prognostico minus malas esse affectiones, ac non multum timendas, si à manifesta causa nascantur, ut faciem illam horrendam, si fame aut vigilia accidat, non ita extimescendam ratus, veluti si occulta ratione nascatur.

4. *Ad-
notat.
2. & 3.
de diet.* Quod remedia lassitudinis spontaneæ, sunt vacuatio, vel per sanguinis missionem in plethora, vel purgatione in *καταχυμια*, vel utraque: faciunt quoque crudi humores lassitudinem, qui coquendi iunt, & attenuandi, ac expurgandi. Laboriosa verò lassitudo balneo, frictione, unctione, ambulatione, & purgatione, si opus fuerit, tollitur, est autem lassitudo ferè plenitudinis comes, ideo & vomitu, & dieta illam curat Hipp.

5. *Ad-
not.
4. aph.
74.
de pro.* Quod lassitudo fit etiam in febribus colliquato humore, & indicat Hipp. futurum ad articulos abscessum, nisi urine multitudo procedat, & liberet. Est autem lassitudo, seu delassatio malum signum in acutis, ut articulorum contractiones: malignitas enim morbi eo demonstratur, & animalis virtutis imbecillitas. Quare converti facilè, & in attollendo se promptum esse, bonum pronuncianum scripsit Hipp. veluti malum, corporis gravedinem, potens sanè hoc signum ad robur dignoscendum, & imbecillitatem.

APHORISMUS VI. *Quicumque dolentes, &c.*

*Conne-
xit.* CUM in antecedenti Aph. tractasset Hipp. de lassitudine, quæ species est quædam doloris. In hac sententia præceptum tradit ad ipsum dolorem pertinens celebre, magnæque utilitatis.

Intent. Causa doloris præsentem, si dolor non sentitur, mens ægrotat.

*Ratio
intens.* Ut moveat contra vulgi opinionem doloris ablationem, non semper bonam esse; quinimò magnum malum ex hoc significari, si præsentem causa dolor non sentitur. Præterea, ut ex hoc Mentis turbationem Medicus prænunciet.

Diviso Hujus Aph. brevitatis, & continuitatis divisionem non patitur.

*Demo-
stratio.* Ubi aliqua necessario concurrunt ad operationem, læsa operatione, necesse est aliquid ipsorum lædi.

Sed mens, & pars, quæ sentit necessario ad sensationem concurrunt. Ergo Si pars non sentit sana existens, mens ægrotat.

Major per se clara, & aperta est. Minor probatur: nam sensatio, quæ fit in parte, necessario communicari debet principio, alioquin sensus sequi non potest.

1. *Adn.* Quod ad sensationem multa sunt necessaria: objectum primo, quod sentiri debet, deinde vero pars, quæ sentit; tertio instrumentum universale calidum innatum, & spiritus quippe qui tum per nervos, tum per arterias confluit, & mens, Hipp. igitur supponit hic partis sanitatem, objectum præsens; si igitur tollitur sensus, necesse est mentem lædi, & tolli instrumentum ipsius sensus, spiritum scilicet vel à corde, vel à cerebro transmissum, mens enim & in corde, & in cerebro ponitur ab Hip. ubi igitur causa doloris præsentem non sentitur in parte, necesse est men-

tem ægrotare, ut patet in phreneticis, qui quidem nec famem, nec sitim sentiunt. Si vero cerebro illæso pars non sentiat, necesse est partis temperamentum esse corruptum, ut in gangræna, & in doloribus à causis malignis: nam in pleuritide maligna, dolor non sentitur, tamen est signum Pathognomicum, quia partis temperies corrumpitur.

Quod dolor non est sensatio aliqua, neque aliquod sensus objectum, sed molestia, quæ oritur ex sensatione causæ corruptentis naturam, & à sua harmonia distrahentis. Duplex verò est doloris significatio, altera communis, qua ratione omnis morbus ulcus dicitur, & dolor, quia molestiam affert: altera particularis, qua solum dolorem appellamus insignem molestiam. Hic rursus duplex, vel à causa naturali procedens, ut fames, & sitis, vel à causa præter naturam, inflammatione nimirum, vel scissione, vel ruptura. De hoc secundo loquitur Hipp. quia dolor in primo significato non arguit mentem ægrotare, nec loquitur in fanis, quia si in illis dolor non sentitur, potest contingere, non solum, quia mens ægrotet, sed quia aliò sit intenta, ut in iis, qui pugnant, non sentientes dolores eo tempore. Intelligit igitur in ægris præcipuè, & de magna molestia.

Quod si quis velit sententiam universalem reddere, ita dicere oportet. Si præsens causa doloris non sentitur à membro, necesse est, vel mentem ægrotare, vel aliò esse intentam, vel sensum partis esse abolitum, vel læsum instrumentum sensus particulare, spiritum animale, vel universale, calorem innatum. Mens verò hinc ab Hip. accipitur pro sensu interno, seu ad imaginationem, seu ad cogitationem, seu memoriam relatio habeatur. Quod verò asserit Gal. actionis læsionem partem læsam indicare, id verum esse intelligendum est, vel immediatè, ut de actione naturali, vel per consensum, ut de vitali, & animali, quia læsio, non solum supra membrum, arguit sed vel in principio, vel instrumento læsionem indicat.

Quod doloris sedatio sine causa manifesta est, de qua potissimum loquitur Hipp. ideo scripsit perniciosas anginas, quæ non manifestum dolorem faciunt; tunc enim indicium est, vel mentem ægrotare, vel partis sensum ablatum, occultatur verò dolor præter rationem cum non præcessit vacuatio aliqua, nec in die indicatoria facta est sedatio, futurum enim, vel delirium, aut aliquid horrendum significat.

APHORISMUS VII. Quæ longo tempore extenuata sunt, &c.

CUM in superioribus egisset Hipp. de præcautione, quæ fit in neutris decidentia, nunc de restauratione neutrorum convalescentia agit, & præceptum tradit ad refectionem extenuatorum per quàm utile.

Quæ longo tempore extenuata sunt, sensim reficere oportet, quæ vero, brevi, repente.

Ut modum doceat reficiendi, non penes majorem, aut minorem consumptionem, ut putarunt nonnulli, sed penes motus celeritatem, scilicet & tarditatem extenuationis.

Potest hæc sententia in duas partes secari: quarum prima, ad eos pertinet, qui ex longo tempore extenuati sunt: altera verò ad illos, qui brevi, & repente.

Reditus ad statum naturalem debet esse similis recessui.

Longo igitur tempore extenuata, sensim: brevi, repente sunt reficienda.

Antecedens ostenditur ratione à consuetudine ducta; nam quæ longo tempore consumpta sunt, paulatim: quæ verò brevi, repente assueta sunt extenuari. Quare si quis extenuationis motum mutet; ita, ut illa brevi, hæc sensim repleat, lædet non mediocriter. Consequens manifestè deducitur,

Quòd

*4. Animi-
madr.* Quòd extenuatio duplex est, altera, quæ fit ex evacuatione sensibili, aut insensibili, ubi modum excedit; altera, quæ oritur ex cacochimia. Prima repletionem curatur: Altera verò evacuatione. Exemplum habes apud Gal. qui accersitus ad curationem Mullieris extenuatæ, præter omnium Medicorum sententiam, illi pluries sanguinem misit, & sanata est, defecerant enim illi menses; venæ præterea tumidæ, & sanguinem causam extenuationis esse: quem membra respuunt, non secus ac ventriculus pravum alimentum detestatur. Sumpsit tamen Gal. curationis modum ex Hipp. 5. Epid. viri in Oeride.

*Altera
adnot.* Quòd extenuatio à vacuatione quadam est parva, quædam mediocris, & quædam magna. In prima sanguis solum, aut spiritus exhalavit: in altera verò etiam pinguedo, & adeps: in tertia autem partes solidæ, ut carnes, venæ, arteriæ. Primæ, & secundæ extenuationis signum est cutis laxatio: tertiæ verò contentio cum flavedine. Quod scripsit Hipp. in extenuatione primum laxari cutim, deinde circumtendi. Contra in repletionem. Ait Gal. in longis morbis, non solum humores, sed partes solidas extenuari; ideo sensim reficiendas: Contra in brevibus solum humores, & spiritus; ideo repente nutriendum esse. Sed cum in colliquanti febre, quæ acuta est etiam pars solida consumatur, ratio universalis Aph. non esset vera, quia aliquando oportet in longo morbo breviter, in brevi sensim reficere. Melius ergo est refectorem non penes majorem, aut minorem extenuationem describere, sed penes recessus modum à naturali statu; nam, quæ brevi extenuantur, brevi reficienda sunt; sed contra, quæ sensim, ex longo tempore, ut cumque facta sit extenuatio.

*3. Animi-
madr.* Quòd refectio fit non solum per cibum, & potum: Verum etiam per reliquas res non naturales, somnum scilicet exercitium, vacuationem, aerem, animi passionem, ad mediocritatem redacta; & quamvis corpora recenter extenuata sint, & vehementer, tamen repente sunt reficienda, quia cibos habemus, qui multum nutriunt, & facile coquantur, ut jura, stillata, consumpta, expressa, pista, ova sorbilia, vina; reficiunt quoque olores, epithemata cordi admota.

*4. Animi-
madr.* Quòd cautio adhibenda est in refectioe, quæ repente fieri debet; nam Hipp. non reficit ægros, nisi per duos, aut tres dies post judicationem, & in ipsa refectioe, ita celeriter reficere oportet, ut non affatim fiat refectio, sed sensim, tum ob debilitatem caloris, tum quoniam convalescentes magis appetunt, quam concoquant, ob membrorum inanitionem. Refectio igitur ab olores incipienda est, hinc ad potus, inde ad sorbitiones, postea ad cibos humidiores, inde sicciore, ita ut tempus refectiois sit æquale tempori extenuationis.

APHORISMUS VIII. Si à morbo cibum assumens, quispiam:

*Comma-
tio.* CUM de convalescentium refectioe verba faceret in superiori, atque eo modo illos reficiendos esse tradiderit, quo consumpti fuerunt. Nunc præceptum aliud utile circa refectioem adducit.

Intent. Convalescens, qui non reficitur à cibo, aut plus assumit, quàm decet, aut purgatione indiget.

*Ratio
vident.* Ut ostendat non sufficere ad refectioem allatam supra observationem; sed fundamentum alimentum ad virum proportionem, & corpus mundum esse debere. Quare ubi non succedit, vel de cibo detrahendum, vel purgandum.

Divisio Dividitur hæc sententia in duas partes, in quarum prima, docet quando excessu alimenti non reficitur corpus: in altera autem quando cacochimia id prohibet.

*Demō-
stratio.* Cibi cruditas detractionem requirit, corruptio verò purgationem.

Sed corpus convalescens, si non reficitur, aut non coquitur cibus, aut corrumpitur.

Ergo

Convalescentis corpus, nisi reficiatur, vel cibi detractionem, vel purgationem requirit

Major certa quidem est. Minor probatur, quia nulla alia est ratio, cur à cibo non reficiatur corpus; quam, vel quia crudus manet ab excessu, quod ex appetentia cognoscitur; vel, quia corrumpitur à morbi reliquiis adhuc in corpore existentibus: indicia sunt inappetentia, sitis, oris amaritudo, vigilia, aut quidquam aliud modum excedens naturæ.

Quòd dupliciter potest cibum appetere convalescens, vel naturaliter, ex inanitione, tunc nisi reficiatur, plus assumit, quam decet, vel præter naturam ob intemperiem frigidam, aut mordentem humorem, tunc non solum indiget detractione, sed purgatione. In primo casu calorem innatum fovemus, cibum detrahimus. In altero autem paulatim purgamus, & reficimus; qui quidem modus epistasis dicitur.

Quòd status corporum triplex est, secundum naturam sanorum, præter naturam ægrorum, & medius neutrorum. In omni statu alimentum ad proportionem ejus, quod consumitur, & virtutis dari debet, si quis verò sani alimentum neutro, neutri verò ægro exhibet, magnopere lædet; magis enim offendere in ægris sanorum alimentum, scripsit Hipp. quàm junientorum fanis, veluti etiam, si quis sano ægri nutrimentum adhibeat, sano morbus fit; In unaquaque enim natura tantum dare oportet, quantum vires conficere possunt sine detrimento.

Quòd Hipp. in convalescenti magis laudat inappetentiam, quam immoderatam appetentiam, quia prima temporis tractu melius appetit, altera verò in fastidium incidit. Quòd verò dicitur corpus, quia non appetit, purgatione indigere non intelligit, ut semper sit facienda purgatio, quia natura poterit superare humoris reliquias, ad majorem tamen securitatem ponitur purgatio.

APHORISMUS IX. Corpora, cum quis purgare volet.

CUM antecedenti Aph. docuisset Hipp. purgandos esse, eos qui à cibo non reficiuntur modicè cum fumentes, nunc quid faciendum sit ante purgationem docet, præceptum tradens utile, & necessarium.

Corpora, purganda, ante purgationem fluxilia facere oportet.

Ut Medicus removeat impedimenta, quæ difficilem purgationem reddunt, ita enim cum tolerantia fiet, alioquin tormina, & dolores excitabit.

Brevitas hujus sententiæ divisionem non fert.

Medicus cum purgat, intendit conferentiam, & tolerantiam.

Sed sine præparatione corporis ista non fiunt.

Ergo

Ante purgationem corpora præparare oportet.

Major per se patet, debet enim Medicus ita curare, ut juvet, & non noceat; quod scripsit Hipp. ut agat quæ citò, citò; quæ purè, purè; quæ citra dolorem, ut quam minimus dolor sentiat. Minor ostenditur, quia si humor non sit fluxilis, via impeditæ; purgatio cum tormine, dolore, anxietate, & nausea fiet, & labore.

Quòd præparatio, vel pertinet ad humorem, vel ad partes corporis, per quas educitur humor, præparatur attenuatione, incrassatione, & coctione. Corpus verò viarum aperture, humectatione, assuesfactione, & motu. Ceterum attenuatio, & incrassatio ad coctionem præparant, maxime enim cedit coctus humor; ideo scripsit. Concocta Medicari, Attenuatur igitur humor crassus duplici auxi-

D lio,

1. An-
morae.

Altera
anima.
de.

7 Aph.
75.
De ve-
terime
dic.

3. Ani-
madu.

Intra
aph. 32.

Conne-
xio.

Intent.

Ratio
intent.

Divisio

Demo-
stratio.

Lib. I
Acu. I.

1. An.
1. b. m. s.

22.

lio, & à calidis, & à temperatis, & frigidis, quia humor crassus fieri potest, & à calore parte tenui exhalante, & à frigiditate congelante. In frigidis ergo mediocriter attenuant, mulla, oxymel simplex, inde compositum; amplius syrampus de stachade, de quinque radicibus, de calamentho, epithymo, in crasso humore à causa calida, prisana, syrampus, de pomis, jura, serum. Humor verò tenuis ad purgationem non eget incrassatione, nisi sit imbibitus: at si quando incrassatur, est propter coctionem; nam coctio non solum fit à calore innato: sed à Medicamentis reducentibus temperiem.

*Astra
numa.*

Quòd viarum apertio comprehendit canales, per quos excrementa, ut humores, educi solent, seu ad intestina, seu ad menses, urinas, os, nares, aures, Fit verò ista apertio in intestinis, absterfione, & mollificatione, maximè per clysteres; in venis aperientibus, incidentibus, laxantibus. Illud verò ex Hipp. notandum, qui per superiora purgans alvum sistit, per inferiora verò, laxat. Humectatio quoque corpora præparat ad purgationem, & fluxilia facit; ea verò fit balneo, fomento, cibo, atque potu, ideo observant Medici Austrinum tempus ad purgationem. Assuetudine corpus præparatur ad vomitum, levioribus primum, sicuti ad dejectionem per clysteres. Motus quoque corpus præparat assumpto medicamento, ideo scripsit Hipp. Poto Helleboro, corpus movendum potius, quam somno tradendum: nam vel navigatio indicat, motione turbari corpora. Vigilia quoque omnem promovet excretionem præter sudorem, qui per somnum magis excernitur.

4. *apb.*
14.

3. *Adn.*

Quòd vox ista *purgari* non solum de dejectione fit intelligenda, sed de omni alia expulsiõne, seu per vomitum, urinas, menses, hæmorrhoidas, sudores illa fiat, nec solum fluxilia facere corpora oportet, cum hæc medicamentis movemus, sed & cum sanguinem mittimus ubi crassus fuerit, quod observat Hipp. in apoplectiis, aut iis, quibus interceptæ sunt venæ, obmutescentibus, sanguis enim præparari debet prius ad expulsionem frictionibus, fomentis ex oleo calido, ut fluat ad sectionem.

4. *Act.*

APHORISMUS X. *Impura corpora, &c.*

*Conne-
xio.*

IT A connectitur hæc sententia cum octava superiori, ut causa cum suo effectu, docet enim, cur corpora purgatione indigent, quæ à cibo medico non roborantur ex morbo.

Intent.

Impura corpora quanto magis nutries, magis lædes.

Ratio

Ut impura corpora non nutriamus, sed prius vacuemus.

Intent.

Brevitas hujus sententiæ divisionem non admittit.

Divisio

Id, quod auget pravorum humorum quantitatem, & malitiam, quanto magis dabitur, magis lædet.

*Demo-
strat.*

At alimentum in corpore impuro auget & quantitatem, & malitiam pravi humoris.

Corpus igitur impurum, quanto magis nutries, magis lædes.

Major per se clara est. Minor probatur, quoniam ex adjectione alimenti in corpore impuro augetur quantitas, & servatur qualitas.

1. *Ani-
m. d. v.*

Quòd tres sunt itus corporum, impurorum, ægrorum, neutrorum cum decidentia, & convalescentia, de quibus omnibus vera est hujuscemodi sententia, quòd quanto magis nutriuntur, magis læduntur.

*Astra
adn.*

Quòd nutritio, quæ corpori adhibetur, vel est ad robur, & refectioem, vel ad conservationem, & necessitatem vitæ. Primo modo non debent nutriri corpora impura; sed secundo modo nutriri debent.

Quòd

Quòd impura corpora dicuntur, vel propriè, ut in *κακοχυμία*, & putredine; vel impropiè, ut in *πλιβίρα*, *πλιβίρα* autem, & *κακοχυμία* evacuationem postulant, inde refectionem. Putredo ubi ea est insignis alimentum requirit. Nec de his loquitur Hipp. quoniam in hoc casu ob necessitatem nutrimur propter vires, & quia humores omninò sunt inepti ad nutritionem, ideo major est utilitas, quæ sequitur ad nutritionem, quam impuritas ex corruptione. Adde nutrimentum, quod in putredine exhibemus attemperans esse debere, quare attemperatur, & corrigitur putredo, ut in *cacochymia*, cum adsunt humores non ita confecti, nec vires ita debiles, minus indicatur de cibo. Sunt autem cibi attemperantes jura pul-
lorum, pitrisana cum bolo armeno, succo limonis, aliisque ejusdem rationis.

Quòd impura corpora, quæ ægrotant manifesta habent signa. Neutra verò de-
4 *Ani-*
cidentis dignoscuntur tum in operationibus, tum excrementis, & qualitate mu-
5 *madu.*
tata, de quibus multa Hipp. Neutra verò convalescentiæ, de quibus potissimum
3 *de dig.*
loquitur hic Hip. sua quoque habent indicia manifesta, adest enim inappetentia,
sitis, somnus, aut vigilia præter modum.

Quòd corpus dicitur impurum dupliciter, vel extra solum, vel intus, solum,
5 *Adm.*
vel intus, & extra. In primo casu licet nutrire corpus tuto, in alteris verò nequa-
quam, sed purgare prius oportet. Cognoscitur autem impuritas intra ex impuri-
tate excrementorum, urinæ potissimum. Ubi verò pura sunt excrementa, tunc
corpus mundum est ad jura, ut scribit Hipp. infra.

Quòd in omni impuro corpore debili, tutum est uti epicrasi. Et autem epicra-
6 *Adm.*
sis paulatim vacuare, & paulatim replere, quæ maximè convenit in neutris con-
valescentiæ ob debilitatem, & inopiam caloris, nam neutri decidentis, non pau-
latim, sed semel evacuandi sunt, quia adest virium robur. In plethora quidem
sanguinis missione. In *κακοχυμία* vomitu, seu dejectione.

APHORISMUS XI. *Facilius est potu refici quam cibo.*

CUM antea VII. Aph. statisset Hipp. reficientes esse convalescentes pro
ratione extenuationis, sensim scilicet illos, qui longo tempore, breviter autem
illos, qui breviter extenuati: Molo sententiam asserit ad ipsam refectionem
utilem.

Facilius est humido reficere quam sicco.

Ut qualitatem ciborum indicet ad reficiendum aptissimam, atque eo magis
quo citius nutrire intendit.

Brevitas sententiæ divisionem haud patitur.

Quòd facilius transmutatur, distribuitur, atque unitur, facilius reficit.

Humidum facilius transmutatur in ventre, distribuitur, & unitur. Ergo

Humidum alimentum facilius reficit, quam siccum.

Major probatur, quia nutritio fit per transmutationem alimenti primò in ven-
triculo in chylum, inde per distributionem ad membra: denique per assimilatio-
nem, & unionem.

Minor ostenditur ex natura humidì, quòd facillimè transmutatur, & permeat.

Quòd due sunt qualitates ad refectionem aptissimæ, altera quidem agens, al-
tera verò patiens. Inter agentes calidum efficacius agit, inter patientes autem
magis patitur humidum. Quare fit, ut humidum, & calidum ad coctionem pro-
bentur, & ex ratione pueri maximè conuunt.

Quòd tria sunt in corpore, quæ refectionem requirunt, membra, humores, &
spiritus. Spiritus odoribus, & aere reficiuntur, humores humida substantia,
5 *Ani-*
6 *madu.*
7 *adnot.*

Lib. de
alimē.

solida membra, solidiori. In ista triplici refectioe, id quod est magis humidum citius, & facilius reficit. Sed dices, scripsit Hipp. siccum alimentum aliquando transmutari facilius, quam humidum. Ratio est, quia sicca membra ob similitudinem facilius à siccis nutriuntur, facilior enim est transitus symbolis. Dicendum, quod licet in sicco membro facilius transmutetur siccum alimentum, quando jam est appositum illi immediatè, tamen quia nutritio fit per mutationes multas, cibi in chylum; hujus autem in sanguinem; ideo fit, ut citius, & facilius per istas mutationes transeat humidum. Quare mediatè semper facilius transmutatur humidum.

3. Ani-
maliv.

Quòd potius nomine *potus* intelligere possumus tum alimentum humidius, tum etiam vini potionem, & quemadmodum inter alimenta, facilius reficit humidum ita vini generosi potus facilius, & citius reficit, quam alimentum humidum, hoc magis reficit odor, tum vini, tum alimentorum, ut carnis, reficiuntur enim facillimè odore spiritus. Quod verò scribit Arist. Odorem non facere ad alimentum, sed ad sanitatem, non ita intelligendum est, ut neget absolutè, odorem nutrire, (nam si ex aere nutriuntur spiritus, quanto magis ex evaporatione alimenti?) sed quòd magis faciant ad sanationem, quam alimentum. Primum igitur locum celeris nutritionis habet odor, inde vina generosa, postea verò alimenta humida, ut jura, stillata, expressa, consumpta, ova, pullorum carnes, pisciculorum, inde carnes avium, & denique quadrupedum.

4. Aln.
1. aph.
16

Quòd calidum in ratione humidi magis coquit, quam in ratione sicci, nam pueri calidum maximè coquit, quia humidum, at febrile, alimentum corrumpit, & in nidorem vertit. Ideo febrienti humida damus alimenta, ut calorem reducant ad temperiem, & facilius mutantur. Sed dices, calidus ventriculus despicit alimenta facilis coctionis, quoniam illa adurit, ergo, & febrilis aduret humida, magis ergo sicco in febre nutriendum. Non tamen valet comparatio ab intemperie æquali ventriculi, ad intemperiem febris inæqualem.

6. Aln.

Quòd ubi corpus debile est, magis conveniens est alimentum humidum, at absolutè siccum præstat, tum quia partes solidæ siccæ sunt, tum quia etiam putredini magis resistit, & quia tale alimentum longiorem vitam præstat, quare siccum alimentum sanis præferendum. Ideo scripsit Hipp. Juvenibus dandum alimentum impermutatum, valde senibus mutatum, junioribus verò medio modo se habens, quia primi validi sunt, secundi debiles, tertii in medio sunt positi, per mutationem verò intelligit macerationem, & præparationem, quæ fit coctura, allatione, vel elixatione.

Lib. de
alimē.

APHORISMUS XII. *Quæ relinquuntur in morbis, &c.*

Conne-
xio.

CUM in VIII. Aph. scripsisset Hipp. corpora, quæ non afficiuntur à morbis, indigere purgatione. In hoc causam assignat, quòd morborum reliquæ morbos facere solent.

Intent.

Quæ post crisin in morbis relinquuntur, recidivas facere solent.

Ratio

Ut Medicus diligenti cura attendat, si quid à morbo relinquitur, idque removeat, & accuratè tractet corpora, ne recidiva contingat, nam cum morbus alteri succedit, plerumque occidit.

Tho. de
affect.

Brevitas aphorismi non est capax divisionis.

Divisio

Posita dispositione morbifica cum virium languore, facillè morbus sequitur.

Demō-
stratio.

Sed in convalescente non perfectè judicato, adest dispositio morbifica cum languore virium.

Quæ igitur relinquuntur à judicatione facillè morbum renovant.

Major probatur, quia posita dispositione ad putredinem, vel in humore, vel

In membro cum imbecillitate, facillè attenditur. Minor clara est, si enim non perfectè judicatur morbus, necesse est relinqui in humore, vel in membro dispositionem ad morbum, nam in crisi perfecta, nil relinquitur agendum.

Quòd perfectæ crisi, in qua nihil relinquitur, signa sunt, alleviatio coctōnis signis apparentibus, & in die judicatoria, per aliquam enatū dignam evacuationem, vel abscessum. Signa imperfectæ crisi, & recidivæ, contraria; si morbus allevit, non secundum rationem, hoc est sine coctōnis notis, vel extra diem criticum, vel sine evidenti evacuatione, aut abscessu. Relinquitur præterea oris amaritudo, aut insuavitas, inappetentia, vigilia, aut somnus præter modum, tristitia, corpus à cibo non roboratur.

1. An-
madv.

Quòd recidiva quædam est vera, quædam non vera. Vera accidit in imperfecta crisi, quoties natura non potuit in totum causam morbi eradicare, sed remanet dispositio in materia antecedenti, vel in membro, quasi nidus, unde rursus morbus renovatur, neque enim natura, cum judicavit, irritata est ab illa materia, que facit recidivam, quia latebat, neque ita erat disposita. Recidiva non vera est illa; quæ accidit in crisi perfecta ob aliquam causam externam, ut malam scilicet victus rationis, aut temporis constitutionem. Ubi igitur veræ recidivæ timor est, purganda materia, quæ ut plurimum solet esse bilis adusta, nec solum purgatione: sed aliquando & missione sanguinis, ubi cinis in sanguine fuit relictus. Partis verò dispositio ad naturalem statum reducenda iis, quæ roborant, & attemperant. Interim victus ratio habenda, ne ob errorem recidiva contingat.

Alter
alnos.

Quòd recidivæ, vel fiunt in augmento, vel in declinatione, quæ in augmento fiunt parum temporis interponunt, quæ verò in declinatione, diutius. Sed dices, quomodo potest fieri recidiva in declinatione? Si enim natura in morbo superat multum, quomodo in convalescenti non poterit superare parum, & prohibere ne fiat morbus? Respondeo, esse materiam difformem, cujus pars à natura superata declinationem fecit, & alleviationem, remanet altera, cum qua natura non pugnavit, vel quòd non fuerit ab illa irritata, vel quòd alia gignitur de novo. Sunt autem recidivæ aliquando longè peiores radice in illis, quæ præter rationem levant nulla facta judicatione; præcipuè quando recurrit tumor, vel abscessus ad partem internam: aliquando leviores, ut quando à causa externa, & manifesta fiunt, vel post morbum judicatum per evacuationem, aut coctōnem.

3. An-
madv.

Quòd recidiva quemadmodum, & crises fiunt secundum dies judicatorios, pròinde illi maxime contemplandi sunt, & numerandi non solum à die recidivæ, sed à die radice. Illud verò animadvertione dignum est, quod scripsit Hipp. Morbum, qui ad suppurationem tendit, recidivam non facere, (quidquid suppuratur non revertitur.) Quare parotides, nisi suppurentur, recidivas facere dixit. Sed contraria scribere videtur in Prognostico: ubi in aurium suppurationibus ex inflammatione, ait, recidivas plerumque seniores occidere. Non tamen contraria dicit; quoniam in Epidemiis supponit morbum in suppurationem tendere; quam viam, ubi assumpsit, aliam sumere non potest. In Prognostico verò scribit posse recrudescere morbum nova supernè ruente materia.

4. An-
madv.3. prog.
7.

Quòd morbus, qui succe lit morbo, vel est ejusdem rationis, quod plerumque fit in recidiva, vel diversæ rationis. Sed in hoc casu potius morbum in alium transformari dicimus, quam veram recidivam; id autem fit vel errore Medici remediorum intensione inducentis contrarium morbum, vel morbo ipso alterum gignente, ut sanguinis sputum tabem, peripneumonia phrenitimi.

5. An-
madv.

APHORISMUS XIII. *Quibus crisis fit, &c.*

Connexio. **C**UM Hipp. in antecedenti Aph. de crisi mentionem faceret, docens reliquias imperfecti iudicii morbos renovare. Modò in hac sententia occasionem nactus, modum ostendit cognoscendi ipsam crìsim, & prædicendi illam.

Intent. Nox præcedens crìsim gravior, subsequens plerumque levior.

Ratio. Ut Medicus ex signis antecedentibus crìsim cognoscat, necue turbetur, si quid **Intent.** gravius accidat, crìsim propè futuram denuncians, imò confirmetur, & confidat.

Divisio. Dividitur Aph. in duas partes, in prima absolutè profert noctem crìsim antecedentem graviozem, in altera verò subsequentem plerumque leviozem.

Demonstratio. Quò natura magis irritatur, graviora contingunt.

Probat. Sed in nocte ante crìsim magis, quam alio tempore irritatur natura.

Conclusio. In nocte crìsim antecedenti graviora contingunt. Ergo

Major per se patet. Minor verò probatur, quoniam ea nocte non solum magis, quam alio tempore, fit coctio, sed separatur bonum à malo: unde vapores elevantur, qui diversas partes petentes, diversa pariunt accidentia: ad Caput veniens delirium, doleo em, suffusionem, surditatem; ad cor, palpitationem, anxietudinem; ad membra sentientia, rigorem, aliaque ejus generis, à quibus magna, & repentina fit turbatio.

Demonstratio altera. Naturæ conatus, ut plurimum sunt ad bonum.

Sed in crisi fit naturæ conatus.

Ergo

Conclusio. Crisis, ut plurimum est ad bonum, & per consequens nox levior, quæ sequitur.

Major probatur, quia motus naturæ semper sunt in conservationem ejus, in quo est, quoniam natura in universali sua intentione nunquam errat, quamvis in particulari erret, ut aqua, quæ sua natura deorsum tendit, & sic conservatur: At si fortè deorsum sit ignis, accidit corruptio: Minor demonstratur, quoniam crisis est spontanea mutatio, & subita, quæ fit, insurgente contra morbum. Ob id nox sequens crìsim, levior ut plurimum esse solet.

Antimadiv. Quòd crisis habet tres partes, perturbationem, dum separatur bonum à malo excretionem, & solutionem: & quamvis unaquæque istarum, crisis dici possit, magis tamen secundum intelligit Hipp. quoniam in separatione magis perturbatur æger, quæ excretionem præcedit.

Alterat. Quòd prima pars crisis, quæ perturbatio dicitur, magis fit in nocte, quam in die, tum quia Luna, quæ humores ad motum concitat, magis eo tempore dominatur, unde terræ motus, inundationes, & Partus eo tempore fiunt: tum etiam, quia vis naturalis fortior, & unita magis eo tempore, tum quod humoris irritatio magis sentitur in nocte somno interrupto, & natura non occupata in actionibus diurnis: motus verò humoris, sive excretio magis fit in die adjuvante Solis calore, promovente, & effundente, meatuque adaperiente: Tertia pars crisis, quæ est levatio, ad sequentem noctem sequitur.

Antimadiv. Quòd crisis aliquando fit simul secundum omnes partes in nocte, aliquando in die, sed pluries in nocte, non solum ad bonum, sed etiam ad malum, quia si pluries crises fiunt in nocte. Ergo etiam ad malum plures; tum quia magis moventur humores pravi ad viscera; tum etiam quia destituitur calore Solis corpus vivificantis; tum, quoniam morbi malitiam adjuvat, incitans crìsim ante coctiozem.

Adn. Quòd nox sequens crìsim, aliquando gravior esse solet, sed rarò contingit, quòd probari potest, quia cum pluries in vita ægrotemus, semel mori contingit.

nam mala crisis raro accidit, præterquam in pestilenti constitutione. Sed & in bona crisi accidit aliquando, subsequenter noctem non esse leviorē, quia crisis illa potest extendi ad duos dies, vel ob Medici errorem, vel ob morbum succedentem, vel ob infidam constitutionem.

Quod crisis non fit, nisi in accessione, propterea dixit Hipp. gravem noctem accessionem præcedentem, non quod præcedens non sit gravior tempore accessionis, sed comparatione facta ad subsequentem noctem: nam accessionis hora gravior est, quam nox præcedens, nisi ea numeretur, & includatur in tempore accessionis.

Quod turbatio in morbis maximè incipit à meridie, & vesperi, ad quam horam voluit Hipp. omnes morbos exacerbari: comprehenditur autem cum nocte hoc tempus: accidentia verò, quæ perturbationem faciunt, quædam sunt communia, alia verò propria. Communia sunt, anxietudo, jactatio. Propria pro ratione loci, ad quem confluit materia, de quibus jam dictum est; excretio enim, quæ fit per vomitum, veluti unaquæque alia sua propria habet accidentia; veluti etiam, quæ fit per abscessum, partis dolorem, & calorem.

Quod, cum Medicus videt hæc signa, non debet turbari, sed considerare antecedentem in excrementis coctionem, & diem, in quo fit crisis: si enim præcessit coctio, & ista perturbatio sit septima die, vel nocte antecedenti, salutem prædicet. At si præcesserant cruditatis signa, & dies perturbationis critica non fuerit, aut *diexisiss*, aut dolores, aut dolores, aut recidivas, aut morbi longitudines, aut mortes: & solet fieri bona crisis plerumque in die impari, & per hos dies natura movet. Ideo morbi, qui imparibus exacerbantur, facili sunt judicationis: contra, qui paribus, ad judicandum difficiles.

APHORISMUS XIV. In fluxionibus alui, &c.

CUM in præcedenti mentionem fecisset de crisi; quæ quidem fit, vel per evacuationem, vel per abscessum. In præsentī sententiā, signum sumit crisis, quæ fit per evacuationem, eamque communissimam alui dejectionem.

In fluxu ventris excrementorum mutatio juvat, nisi ad prava sit.

Ut Medicus non modo in critica fluxione alui, sed in symptomatīca, signum habeat ad bonum, vel malum ex mutatione excrementi, mutationem; laudandam esse, non solum si fiat ad bonum, sed si ad malum, & æquale, quod majus est.

Non est divisionis capax Aph. brevisitas.

Id quod, vel naturæ dominium, vel ejus validam actionem ostendit, est bonum.

At excrementi mutatio non ad prava, vel naturæ dominium ostendit, vel ejus validam actionem ostendit.

Ergo

Excrementi mutatio, si non sit ad prava, bonum est signum.

Major certa quidem est. Minor ostenditur, quoniam ubi excrementa perseverant in eodem statu, causæ pertinacia demonstratur. At ubi mutatio fit ad bonum; si series diuturni ostenditur, & valida illius actio in humores. Quare scripsit Hipp. Ad. Lam. ræctam in diuturno alui profluvio bonum significare. Coctionem enim perficere quodam modo ex illo signo ostenditur.

Quod latius dicitur quidam est spontaneus, quidam verò fit Medici ope. Spontaneus vel est criticus, vel symptomatīcus. Symptomatīcus triplex est, Lienteria, Diarrhæa, & Dienteria. Si igitur medicamenti ope fiat purgatio, juvat mutatio etiam, tamen si fiat ad prava, saltem ratione causæ; quamvis non ratione signi:

D 4 bonum

bonum, enim est pravum humorem esse extra corpus. At si mutatio fiat ad prava criticè; juvat etiam, nam & per nigras urinas, & æruginosum vomitum aliquando morbum expelli notamus, sed rarò. At in symptomatico fluxu juvat mutatio, non solum si sit ad bonum, sed si sit ad æquale, quia mutatio arguit robur naturæ.

Materia Quòd excrementum, veluti omne aliud ex doctrina Hipp. in Prognostico, quoddam est bonum, quoddam verò malum, quoddam pravum. Optima igitur est egestio mollis, cohærens non admodum grave olens, subrufa, juxta copiam ciborum ingestorum. Mala autem est liquida, alba, pallida, vehementer rufa, subviridis, ac levis. Prava est nigra, livida, pinguis; æruginosa, putrida, ramentosa, seu simul, seu per se eiciatur. Ex his pingue excrementum, lividum, ramentosum, putridum, æruginosum, nunquam cum progressu educitur. Nigrum rarò admodum. Cæterum, quod de fecibus dicimus, de urina, sputo, sudore, mucò, vomitu, & aliis excretionibus dictum puta. Verum tabulam ex Hipp. in Prognostico alui excrementi, ad facile exemplum descripsi.

In fecce consideratur.	Substantia	Secundum naturam	mollis cohærens æqualis	bonum	
		Præternaturam,	Mala		æquosa liquida inequalis
			Prava		ramentosa carunculosa pinguis
In fecce consideratur.	Quantitas	Bona	pro ratione ciborum ingestorum bis in die, semel in nocte pro consuetudine.		
		Præternaturam	exigua		
			multum, acervatim parum, & sæpè.		
Qualitas	Naturalis	Subfalsa non admodum grave olens			
	Præternaturam	Mala	alba pallida vehementer rufa		
			nigra, livida, æruginosa, præsina, putrida, cruenta, ex iis varia.		
	Prava				

APHORISMUS XV. Ubi fauces dolent, aut pustularum, &c.

Comit. CUM antea statuisse Hipp. impura corpora non esse nutrienda, sed priùs expurganda. In hac sententia docet cognoscere corpus impurum, & per consequens quando à crisi aliquid relinquatur.

Ubi

Ubi natura totum humorem ad aliquam partem deponit, tutò corpus alere possu- *Intem.*
mus, ubi verò aliquid intus manet, non tutò.

Ut Medicus cognoscat in omni crisi, quando corpus intus purum est: & videat *Ratio*
quando nutrire convenit, aut purgare. *intent.*

Dividitur in duas partes A. h. in prima docet, quomodo impurum corpus co- *Divisio*
gnoscatur. In altera verò, quomodo purum.

Ubi corpus est impurum, nutrirì tutò non potest.

idem.

Sed quibus materia abscedit ad fauces, vel cutim cum excrementis biliosis, cor-
pus est impurum.

idem.

Tales igitur abscessus nutrirì tutò non possunt.

Major est A. h. X. supra scriptus. Minor probatur; quia biliosum excrementum
indicat, pravos humores non totos ad abscessum mitlos, sed intus adhuc manere.

Corpora, quæ intus sana sunt, tutò ali possunt.

Sed quibus per abscessum pura sunt excrementa sanum est intus corpus. Ergo

Tutò ali possunt.

Major patet, qui humor, qui est in abscessu, non inficit alimentum, quin imò
roborat naturam, & intus sana facie resolvet, quod in abscessu est.

Minor de se manifesta est, siquidem si aliquid humoris intus esset in excremen-
tis id ostenderetur.

Quòd crisis fit, vel per evacuationem, vel per abscessum; cum enim natura *1. Ab-*
non potest extra corpus elucere noxiam materiam, saltem ad ignobiles partes transf- *notat.*
mittit, aures, fauces, axillas, inguina, articulos, cutim. Hipp. igitur hic lo-
quitur de crisi; quæ per abscessum fit, assignans glandulas, fauces, vel cutim,

ad quæ loca tubercula fieri solent, & consideranda esse docet excrementa ad cogno-
scendum, num intus aliquid maneat, quod non modò in crisi per abscessum; sed
in ea, quæ per evacuationem fit, considerandum est, & etiam per sanitatem, ut
in scabiosis, aliisque cutis vitiiis: quo ad enim impura fuerint excrementa, impu-
rum corpus est; quando verò pura, sanum.

Quòd excrementa omnia sunt consideranda, sed magis propria partium, in qui- *Altera*
bus est morbus; urina in febrilibus, & cutis vitiiis, feces in ventris morbis, Bilio- *anim-*
sa verò excrementa sumit hic Hipp. ut omne aliud vitium significant, quod per *ad v.*
verba illa patet, si verò sanorum excrementis similia; non enim biliosum solum op-
ponitur sano; sed p. tutosum, melancholicum, & alio quovis modo infectum;
verum quia frequentius biliosum apparet, ideo de bilioso loquutus est in tex-
tu.

Quòd impurum corpus non solum diagnostitur per excrementorum impuritatem, *3. Ad-*
sed per alia signa, ut sunt, sitis, oris amaritudo, inappetentia, non roborari *not.*

ubi enim cum impuris excrementis hæc aderunt, certius de corporis impuritate
argumentum fit; quia fieri potest, ut post crisin natura partem materiae per uri-
nis, vel aliam le pollat; & in se nullum ex prædictis signis apparet, quo tempore
expectandum est, quòd totum evacuatur, & inde corpus nutriendum.

Quòd contingit aliquando pura esse excrementa, & ægrum pessimè habere, ut *4. Ani-*
in febri maligna, urinae naturæ naturalis, morbus tamen hominem occidit: id *madu.*

verò contingit, vel quia natura non audet materiam aggredi, vel quoniam mor-
bus non fit in venis, sed lateat veluti anguis in aliqui parte; inde quasi ex absces-
su erumpens partes principes opprimit. Animadvertit tamen Gal. in febre maligna

*de cau-
sa puls.*

urinis, si aliterando, resarent naturali similes, non tales revera esse. At nos non
uno signo contenti esse debemus, nec securi si no, sed alia ad lucere ad majorem
cautelam: in maligna enim febre si talis apparet urina, Thorax considerandus, an
caleat

caleat magis, quam cæteræ partes, num magna adfit respiratio, & feteat, si ad-
est anxietudo, hæc enim ostendunt malignam humoris qualitatem. Cæterum
Galenus in vitiata ventriculi coctione hoc utitur signo, exhibens cibos difficilis
corruptionis, ut consideret quo humore inficiantur, & quomodo à calore tracta-
ta sint.

APHORISMUS XVI. *Fame dominante, &c.*

CUM supra Hipp. Aph. VIII. ex nimia fame recidivam fieri statuisset: de ip-
sa nunc sermonem habet, docens quid vitare debeant famescientes, nam in-
fra magis laudat inappetentiam in convalescenti.

Intent. In fame laborandum non est.

Ratio intent. Ut corpora plus nimio famescientia in quiete contineantur; & ut tempus termi-
nandi exercitium definiatur, & ut evacuationes vitemus, in quibus futura est
inedia.

Divisio. Aphorismi brevitatem divisionem non patitur.

Demonstrati. Id, quod molestiam auget, fugiendum.

Labor magis molestiam auget.

Ergo

In fame labor fugiendus.

Major certa quidem est. Minor declaratur, quia labor evacuat, & consumit,
ergo fames augetur, causa enim famis est corporis consumptio.

1. Ad- nos. Quod fames est tristis sensus in ore ventriculi ob alimenti indigentiam: ubi igitur
homo abstinet à cibo, aut voluntarie, aut quia deficiat, & famescit, quiescen-
dum: neque solum motus vitandus, sed quicquid corpus inanire valet, nec solum
ubi adest fames id faciendum, sed ubi futura est inedia, nec sanguinem mittere,
nec purgare, vel sudorem movere, aut corpus quovis alio modo sensibilibus va-
cuare licet: fallit tamen hæc regula in acutis, in quibus sit imperanda inedia,
purgamus tamen, quia morbi brevitatem, & magnitudo ita requirit.

Alter a Animad- vers. Quod labor duplex, alter animi, alter verò corporis. In fame quiescendum
non solum à labore corporis, sed etiam animi, quoniam omnis labor consumit:
est tamen accomodatus labor ante famem, quod adjuvet alimenti coctionem, di-
stributionem, & excrementorum expulsionem. Quare tamdiu laborandum, &
exercendum corpus, quoad fames succedat, & succedente, quiescendum.

3. Ad- nos. Quod sani homines facile famescunt, & eo magis biliosi ventre superiori, qui-
bus nisi cibus præstò adfit, multa mala patiuntur, statim enim, ut scripsit Hipp.

4. Acut. adest corporis impotentia, tristitia, oris amaritudo, & denique syncopis. At
corpora ægra, quoniam non habent adeo calidum calorem, non ita offenduntur à
fame? ideo in his non sumus ita solliciti.

4. Ani- mad- v. Quod fames, & labor corpori inimica sunt; quia, & ipsa consumunt: pro-
pterea etiam scripsit Hipp. illa esse inimica febrì, Prodicum reprehendens exerci-
tio, & fame fabrientes necantem. Nunquam igitur labor febrì utilis; inedia con-
venit, ubi febris oritur ex plenitudine, vel inflammatione, vel obstructione,
magis ratione causæ, quam ratione febris.

6. epi. Quod fames aliquando præcipitur ab Hipp. corporibus plus nimio humectatis,
juxta illud quod scripsit Hipp. atque in eo casu non solum famescendum, sed labo-
randum, quia majus est juvamentum, quod ab exsiccatione provenit, quam mo-
lestia ipsius famis, nam corpora humida non facile à fame offenduntur, sicuti cor-
pora sicca propterea exercitium extenuatis corporibus, gracilibusque, & rari hi-
bitus non probatur, nisi valde mediocre, & quo corpus fuerit calidus, eo magis
quies,

5. Aln- 7. Aph- 5. & 9 Quod fames aliquando præcipitur ab Hipp. corporibus plus nimio humectatis,
juxta illud quod scripsit Hipp. atque in eo casu non solum famescendum, sed labo-
randum, quia majus est juvamentum, quod ab exsiccatione provenit, quam mo-
lestia ipsius famis, nam corpora humida non facile à fame offenduntur, sicuti cor-
pora sicca propterea exercitium extenuatis corporibus, gracilibusque, & rari hi-
bitus non probatur, nisi valde mediocre, & quo corpus fuerit calidus, eo magis
quies,

quies, & aquæ potus commodior. Id verò, quod scripsit *labores cibos præcedere*, 6. Epid.
non est intelligendum de his naturis picrocholis; imò post cibum magis in his con- 1 de di:
venire labores (dicit Hipp.) quam jejunis. in fine

APHORISMUS XVII. *Ubi præter naturam, &c.*

CUM antecedenti Aph. fugiendum esse statuisset laborem in fame, cumque *Conne-*
ipsum famis remedium sit alimentum, nunc innuit, cibum quidem assu- 210.
mendum esse, sed non ultra vires.

Cibus præter naturam assumptus morbum creat.

Intent.

Ut vitemus satietates, quoniam ex illis morbi ex plenitudine fiunt, difficile e- *Ratio*
nim est, appetitum nostrum terminare: quare ad sanitatem primas obtinet partes *Intent.*
non exariari cibis, plures enim occidit gula, quam gladius.

In duas partes hanc sententiam partimur. In prima suam intentionem exponit. *Divisio*
In altera verò causam suæ intentionis adducit.

Vacuatio morbos sanat.

Ergo

Plenitudo gignit.

Demõ-

Antecedens probatur manifestè experimento eorum, qui ab anxietate, dolore, *strat.*
morfu, vomitu, statim conquiescunt. Consequens clarè deducitur quia si sa-
natio facta est vacuatione: Plenitudo igitur in causa erat molestiæ.

Quòd facultatem vincit, morbum creat.

Cibus præter naturam facultatem vincit.

Ergo

Cibus præter naturam creat morbum.

Demõ-

altera

Quòd verbum illud *ubi* duo significare potest, locum scil. & tempus, ut sit sen- 1. Ani-
sus duplex, in quemcunque locum cibus præter naturam ingreditur morbum creat, *madæ.*
vel sic, quando cibus copiosior est, quam à facultate superari possit, morbum gignit.
Locus autem plenitudinis triplex, alter ab ore ad venam portam, alter à
vena porta, usque ad omnes venas singularum partium, alter ad membra, &
membrorum cavitates. Primus continet ventriculum intestina, venas mesaraj-
cas, cava Jecoris, lienem, & iis interjectum pancreas. Alter verò jecoris conve-
xa, omnemque venam cavam, atque illi comitem arteriam majorem, & quicquid
earum incidit inter axillas, & inguina. Tertius musculos complectitur, mem-
branas, ossa, omnemque corporis molem, quæ ab ipso ingressu arteriarum, ve-
narumque minorum in partes singulas, & in summam extimamque cutim profer-
tur.

Quòd cibus præter naturam talis est quantitate, vel qualitate. Quantitate du- *Alteræ*
pliciter excedit, continua, & discreta. De quantitate molis scripsit Hipp. cibos *adn.*
etiam temperatos, & humanæ naturæ familiares, si quis illis vel intempestivis u- *Lib. de*
tatur, aut pluribus, quàm tempestivum est, morbos gignere, & ex morbis mor- *affect.*
tes. De quantitate discreta scripsit quoque obsonia variis intritis præparata, quia
diversas inter se vires habent, æstuosa esse, & noxia. De qualitate quoque præ-
ter naturam in cibo, qualis est salus, acris, amarus, monuit idem auctor fieri
in corpore turbationes; quod alimentum, & augmentum non fit nisi per id, quod
probè temperatum est, atque edomitum. Dicitur etiam præter naturam cibus,
qui licet speciei humanæ sit familiaris, alicui tamen particulari adeo est invisus, *Hipp.*
ut fugiat illum, veluti venenum, qualis est caseus quibusdam, vinum aliis, Pi-
sces aliis. Fuit & qui panem nunquam comedit ab illo abhorrens, & carne vesce-
batur ex Illustrissima Hispaniarum Familia, Don Fadrique d'Alva. Sed & Ora-
to. Gallorum Regis apud Summum Pontificem (Monsiur de Sangar Nobilissimus
quidem

quidem Gallus) potum adeo averfabatur, ut semel in anno biberet, & sanus; atque incolumis vivit.

3. *Ani-* Quod verbum illud *præter naturam*, vel indicat parvum excessum, vel ma-
madv. gnum. Gal. ait Hipp. intelligere de magno excessu, quia parvus morbum non creat. Sed, ut ego arbitror, etiam de parvo excessu vera est sententia, quia à plenitudine; & semel, & repente, morbus creari potest, & mors, ut in ebriis.

6. *epid.* Sed & à parvo excessu, si duret, paulatim fit morbus, nam teste eodem Hipp.
Lib. de morbus paulatim fit, sed repente invadit. Ideo Medicus oculatus sit oportet, ut
dieta. prævideat, & opem ferat in tempore.

4. *Ad-* Quod duplex est plenitudo, altera ad vasa, altera ad vires. Ad vasa, quando
dos. nimio humore distenduntur. Ad vires cum ea est humoris copia, ut à facultate superari nequeat. Ad plenitudinem igitur ventriculi, intestinorum, & mesaricarum venarum, vomitus, clyster, medicamentum, faciunt. Ad eam, quæ est supra jecur in venis, & arteriis, si fuerit sanguinis, phlebotomia; si alterius humoris, purgatio. Ad illam, quæ in cavitatibus, & membris, exercitium, cucurbitæ, frictions. Balneum. Inedia verò est omnium plenitudinum remedium, præter quam bilis.

3. *Ani-* Quod plenitudo fit, ubi cibi superant labores; Modus explicatur ab eodem;
madv. Ubi cibi maneant in ventriculo ampliori tempore, quam opportunum est, & alia ad ipsos incidant, corpus utique repletur, ac dum præmuntur à plenitudine venæ, labor, & dolor corpori accidunt, æstate quidem citius, hyeme verò posterius.
5. *de* Et cursus, cum neuter egestionem moderatam non fecerit, & insuper cibis, hu-
morbis. miditate ciborum ingestorum, corpus irrigat. Ipsa autem humiditas à ventre ob-
de locis structa acervatim ad caput viam facit, & ubi ad caput pervenerit à vasis in capite
in boni non recepta fluit, quomocunque contigerit.

6. *Adn.* Quod unaquæque plenitudo sua habet signa; ventriculi, intestinorum, & mesaricarum, ex ructu, oscitatione, flatu, gravitate, segnitie, dormitatione, capitis dolore, nausea, tormine. Venarum, si fuerit sanguinis, ex tumore earum, colore rubeo, capitis dolore, tussi, stillis sanguinis. Alterius humoris adsunt sua quæque judicia propria, quibus temperamentum, ætatem, tempus, regionem, victus modum adjungere oportet. Plenitudo partium corporis, ut musculorum, ossium, membranarum ex lassitudine judicatur. Cæterum omnium plenitudinum fomes est otium, & exatiatio cibi, atque crapula.

APHORISMUS XVIII. *Eorum, quæ confertim, & celeriter.*

Conne- **E**A ratione, qua XI. Aph. nectitur cum VII. adjungitur hic cum illo. Dictum
xio. enim est in ea sententia brevi conficiendos esse, qui brevi tempore fuere extenuati. in undecimo docuit humidum alimentum esse aptissimum. Hic aliam conditionem ponit alimenti, quod celeriter alit.

Intent. Eorum, quæ celeriter alunt, & confertim, celeres excretiones esse solent.
Ratio Ut cognoscit Medicus cibos, qui facile, & breviter reficiunt, quivè aptissimi
intent. sunt convalescentibus, & maxime iis, qui celeri refectio indigent.
Diviso Hæc sententia ob ipsius breviter, non est, quod dividatur.
Demo- Ubi duo se invicem consequuntur, si alterum celeriter fit; alterum quoque bre-
strat. viter efficietur.

Sed nutritio, & expulsio sese invicem consequuntur.

Ergo

Si nutritio celeriter fit, celeriter quoque fiet excretio.

Major per se patet. Minor ostenditur, quia nutrimenti duæ sunt partes; altera, quæ trahitur, utilis; altera, quæ expellitur, inutilis. Unde Hipp. nutritionem assimilavit fecanti, qui quidem modò trahit, modò protrudit, ita, & membri virtus trahit utile, protrudit inutile. I. de
dieta.

Quòd excrementa corporis sunt tria, juxta coctiones tres, feces primæ, quæ in stomacho fit, & intestinis: urina alterius, quæ in hepate, & venis efficitur: tertiæ, fordes, quæ in membris conficitur. De omnibus loquitur Hipp. sed manifestius de alvi excrementis, & de urinis, utpotè magis sensibilibus. Istæ verò coctiones proportionem servant ad invicem in hanc formam; attracto alimento à ventriculo, apponitur ad illius tunicas, postea quam illud in chylum est conversum: dum verò apponitur ventriculo, trahitur aliquid ab hepate, & intestinis, & hæc est prima pars. In altera fit assimilatio in ventriculo, appositio in intestinis, & hepate, tractio in membris. In tertia fit in ventriculo alimenti unio, in hepate, & intestinis assimilatio, in membris appositio denique fames oritur. I. Ani-
madu.

Quòd facilis excretio, vel significat excrementi educationem, vel superflui transmeationem, vel transpirationem: quomocunque dicas, vera est sententia. Quorum enim excrementa celeriter educantur, & quæ facillè permeant corpus, & quæ citò disstantur, celeriter alunt, nam quod facillè apponitur, facillè transpirat. Altera
animot.
Lib. de
alim.

Quòd alimenti in alendi ratione, triplex est differentia, penes velox, scil. & tardum, confertim, & paulatim, multum, & paucum. Id celeriter nutrit, quod statim assumptum nutrire incipit: contra tardè, quod longo tempore id præstat. Assatim nutrire dicitur id, quod postea quam nutrire cœpit, brevi totum præstat alimentum. Consequitur autem hæc differentia primam, nam quod celeriter nutrit, assatim etiam id facit, & quod tardè nutrit, sensim, multum nutrit quod plurimis sui partibus transit in membrum, & è contra paucum, quod multum habet excrementum. 3. Ani-
madu.

Quòd multæ sunt conditiones cibi celeriter nutrientis. Prima ponitur Aph. XI. hujus, nempe, quod sit humidior. Altera hic, quod celeres habeat excretiones. Ideo videmus aquas laudabiles statim post assumptionem excerni, & per sudores, & per urinas, & eo celerius vinosæ vinæ, & albæ. Tertia, quod citò coquatur ab externo igne, quia tale alimentum ab interno quoque facillè superabitur. Quarta, quod statim ab assumptione corpus roboretur, id ex actione motus in membris, & pulsula deprehenditur, nam simul, atque ventriculus suscipit alimentum, totum trahit utilem vaporem, quo reficiantur spiritus. 4. Ani-
madu.

Quòd ista sententia vera est, quibusdam conditionibus suppositis. Prima, ut comparatio fiat inter alimenta æqualiter præparata, & non sit alterum assum, alterum elixum. Deinde, ut dentur eidem homini, eodemque modo dispositi quo ad res non naturales. Tertio ut eibus non habeat aliquam medicamentosam qualitatem, nam Vitellinæ tardè descendant secundum substantiam; sed ob falsedinem facillè descendere possent, ita & castrati pedes citò nutriunt, at ob lentorem tardè descendant. Id igitur quod celeriter alit, celerem quoque habet excretionem, quod tardè, tardam, dummodo prædictæ serventur conditiones. 5. Ani-
madu.

Quòd ventriculus, & chylo, & sanguine nutritur. Quòd enim chylo, nutriatur, probatur, quoniam eum avidè attrahit. At nulla pars naturaliter attrahit humorem, nisi ex illo nutriatur. Patet etiam ex fame, quæ statim cessat assumpto alimento. Cæterum sanguine etiam nutritur ventriculus, quod manifestas in se habet venas, & sanguine refertas, per quas etiam necessitatis tempore attrahit ab hepate, nam (ut scripsit Hipp.) ubi plenus est ventriculus, trahit ab ipso universum corpus, at ubi vacuus est, trahit à toto corpore, neque enim necessarium est, omnem partem sanguine nutriri, ossa enim medulla nutriuntur, testes femine, 6. Ad-
not.

semine, articuli muco, ungues, & pili excrementis. Ita & ventriculi tunica immediate chylo pascitur tamquam sibi familiari substantia.

APHORISMUS XIX. *In morbis acutis, non omnino certa, &c.*

Conne-
xio.

CUM in antecedentibus Hipp. multa de Prognostico scripsisset, signaq; plurima ad malum, vel bonum assignasset, in hac sententia celebrem præceptionem de morborum eventu præscribit.

Intent.

Prædictio in acuto morbo non est omnino certa.

Ratio

Ut Medicus non ita fidat iis, quæ in morbis apparent, ut necessarium arbitretur, quod futurum præsentit, instabilia enim sunt, quæ in humidis consistunt, quare facillè & à natura, & à fortuna transmutari scribit Hipp.

Lib. de

dec. or.

Divisio

Demis-

strat.

Aph. brevitatis divisionem non patitur.

Morbi, qui dubium habent eventum, non certam habent prædictionem.

Acuti morbi dubium habent eventum.

Ergo

Morbi acuti non est certa prædictio.

Major de se est manifesta. Minor probatur ex Hipp. primo de morbis, qui anginam, pleuritim, peripneumoniam, ardentem febrem dubii eventus morbos judicavit.

1. Ani-

malu.

Quod sermo in hoc Aph. est de futuris contingentibus, quæ sunt in triplici differentia, quædam ut plurimum eveniunt, ut in æstate calor, in hyeme frigus, quædam rarè accidunt, ut Cometa, quædam sunt ad utrumlibet, quia æqualiter fieri, & non fieri possunt, ut quæ à voluntate nostra pendent. De primis, & secundis, est determinata veritas, quod erunt, & non erunt, ut plurimum, vel rarè. At de contingentibus futuro ad utrumlibet non est determinata veritas, talis est in universum eventus acuti morbi, quia potest occidere, & non occidere.

Altera

adnot.

Quod in ipso acuto morbo adhuc triplex illud contingens reperitur, pleuritis enim, ut ita dicam, si omnia signa bona habeat, sanabitur æger, si omnia mala morietur, si partim bona, partim mala, dubius erit morbus. In primo, & secundo casu Medicus ferè semper vera prædicat, quia ut plurimum contingit sanari cum signis bonis, mori cum malis. At in tertio dubius est eventus. Ideo in omnibus illis incertæ prædictiones ut plurimum, in primo autem, & secundo casu rarè incertæ.

3. Ani-

malu.

Quod morbi acuti quidam dicuntur boni moris, alii mali moris. Boni moris est ille, qui servat sua signa exquisita, ut Causos sitim, vigiliam, ardentem calorem servans benignus dicitur. At Causos, cum sine siti est, vel cum somno, malignus dicitur, in benigno rarè contingit errare, apparentibus signis optimis, vel pessimis,

3. apb.

in maligno ut plurimum, quia inconstans. Ideo scripsit Hipp. in inconstantibus temporibus inconstantes morbos fieri, & ad judicandum difficiles.

4. Ad-

notat.

lib. pr-

dist.

Quod in omni acuto morbo potest fieri prædictio, vel in principio, vel in augmento, vel in statu ipsius morbi. In principio ut plurimum incertæ prædictiones, & etiam in augmento. Ideo monuit Hipp. non esse prædicendum, donec statum acceperit morbus, eo enim tempore coctiones accidunt, & quicquid natura potest ostenditur. Cæterum causæ, cur in universum non sint certæ prædictiones in acutis, sunt materiæ caliditas, & tenuitas, ob quæ cito de una parte ad aliam transmittitur, error ægri, æstantium, aut Medici, fortuna, novus superveniens morbus, est tamen certior ad mortem, quam ad salutem prædictio, quia magis contingit mori, quem prædixeris victurum quam e contra.

5. Ani-

malu.

Quod Medicus in prognostico duo facit, primò mente agit, quid sit futurum, deinde id pronunciat, & voce explicat, primum appellat Gal. præfensionem, secundum prædictionem, debet igitur Medicus semper uti præfensione,

non

non semper prædictione, nisi cum magno fundamento omnibus collectis signis, & inter se comparatis probe morbi statum: nam ex vera prædictione admirabilis iudicatur Medicus: *At si erraverit, ait Hipp. fortasse insanire videbitur.*

Quòd Prognosticum multa comprehendit: eventum, tempus eventi, modum, auctorem, qualitatem, de quibus omnibus vera est sententia. De eventis scripsit Hipp. alios esse morbos sanabiles, ut tertiana, quartana; alios mortales, ut morbus acutus in prægnanti muliere; alios dubios, ut acuti in principio omnes. De tempore eventus dixit alios esse breves, ut angina, pleuritis, alios longos, ut nephritis, podagra, de reliquis eodem modo.

Quòd morbus, quo fuerit acutior, manifestiorem habet à principio prædictionem, quia statim magnæ mutationes fiunt, qui enim evasuri sunt, facile spirantes, dormientes, sine dolore degunt. Morituri difficile spirantes, delirantes, & cum dolore degunt, at in morbis longioribus firmior est prædictio in processu, quia materia magis crassa, & non ita instabilis.

APHORISMUS XX. *Quibus in juventute alvus est, &c.*

CUM antea de excretionem verba fecisset, & docuisset alimenta celeriter nutrientia celerem excretionem habere. Nunc ostendit Hipp. quomodo se habeant ætates ad dejectiones.

Quibus in juventute alvus est humecta, in senectute siccatur, & è contra sicca in juventute, humectatur in senecta.

Ne miremur, si ratione ætatis contingat celeriter nutrientia tardè exire, & è contra. Deinde verò, ut hanc alvi siccitatem, & humectationem non morbosam, sed naturalem dignoscamus.

Dividitur hæc sententia in duas partes, in quarum prima, primam statuit conclusionem, in altera verò alteram illi contrariam.

Causæ contrariæ effectus pariunt contrarios.

Sed causæ dejectionis in juvene, & sene sunt contrariæ.

Ergo

Effectus parient contrarios, & per consequens alvus in juventute humida, sicca fiet in senectute, & è contra.

Major certa est. Minor ostenditur, nam juvenes in ratione ætatis sunt calidi, ac sicci, senes verò frigidi, & humidi.

Quòd causa alvi humidioris, vel siccioris est temperies ventriculi, intestinorum, & hepatis. Calidum igitur, & siccum per se causa est alvi siccioris, per accidens autem alvum humidam facit ob bilis copiam. E contra frigidum, & humidum causa est humidioris. Quòd igitur juvenes alvos humidas habent, fit ob copiam bilis, siccabitur autem is, in senectute, desinente temperie in frigidam, & siccam, quare pauca gignetur bilis. At è contra, qui juvenes alvos habent siccas, ob siccitatem, & caliditatem, his in senectute humidæ fiunt, refrigerato corpore, & humectato. Caliditas igitur, & frigiditas maximè faciunt ad retentionem, & attractionem, venas quoque amplas constituunt, unde exsiccat alvus, nisi tanta gignatur bilis copia, ut vincat. Frigiditas, & humiditas alvum humectant, quia minimè retinent, parum attrahunt, venasque angustas constituunt.

Quòd ad hujus sententiæ veritatem debet supponi à nobis idem homo, non diversi, præterea idem cibus, eo lemque modo paratus. Æqualitas denique in rebus ceteris non naturalibus. Solum differentia debet esse in ætate.

Quòd frigiditas duplex est, alia interna, alia externa. Interna alvum reddit humidam, externa verò siccam. Quare scripsit Hipp. Aquilonias constitutiones alvum

li præ-
dictio.
6. An.

1. de
morb.

7. Ani-
madv.
5. prog.

Comme-
nto.

Intent.

Ratio
incent.

Diviso

Demõ-
strat.

1. Ani-
madv.

Altera
adnot.

3. Ani-
mad v
3. iapb.

alvum indurare; nam calor innatus consumit, & attrahit. Constringitur quoque podex, & non facile patet aditus. Sed dices frigus externum cutim densat: Ergo pellit intus excrementa; Alvus igitur erit humidior. Dicendum, quod magis potest caliditas; quæ tanta est, per id temporis, ut magis consumat, & exsiccet, quam ex adstrictione cutis intus promoveatur. Sed quid dices Gal. scribenti copiosiora esse excrementa per hyemem, & in urinis hypostasim copiosioram? An quia hyeme plus cibi sumimus, plus etiam eiicimus? At non ita frequens est dejectio per frigora, sicut per humida, aut temperata.

APHORISMUS XXI. *Famem thorexix solvit:*

Connexio.

CUM multa de convalescentium refectioe dixisset Hipp. supra, contingit autem non proficere corpora ob nimiam assumptionem; Docet nunc, quomodo sit reprimendus appetitus, quod etiam Aph. 16. alia ratione explicavit quietem præcipiens.

Intent.

Famem tollit vini potio.

Ratio

Ut celebre, & commodum famis remedium describat, & ut ostendat de vino;

intent.

hoc habere mali, quod appetitum tollat, nam bibaces non admodum sunt edaces:

De aere,

Hujus sententiæ brevitatis divisionem non patitur.

De aere,

Quod causæ famis est contrarium, famem tollit.

Et loc.

At vini potio causæ famis contraria est.

Ergo

Divisio

Vini potio famem tollit.

Demo.

Major de se patet. Minor verò declaratur: nam fames fit ob inanitionem, aut corrugationem ventriculi oris à frigido, & mordaci humore. Inanitionem citissimè tollit vinum means per univèrsum corpus, juxta illud *Facilius est potu refici, quam cibo*. Frigida ventriculi intemperies, seu mordacitas à vino corripitur, & attemperatur. Quare omnem famem tollit vini potio.

1. Animadu.

Quòd fames naturalis quædam est mediocris ob consuetam inanitionem orta; altera vehemens, qualis convalescentibus, vel valde exercitatis contingit ob nimiam corporis consumptionem. Fames verò præter naturam omnis in excessu consistit. De omni fame vera est sententia, licet Gal. de canina solum exponat.

Altera

adnot.

Quòd fames præter naturam duplex est, quædam canina dicitur, per quam homo nunquam expletur, sed quantumvis edat, ad vomitum redit, sicut canis. Alia autem dicitur, per quam homo in principio quidem vehementer appetit: sed paulò post deficiente cibo deficit, & linquitur animo, oriturque ab ingenti ventriculi frigore in iis qui per nives, & glacies plus nimio jejuni iter faciunt, rapitur enim calor ad cor, non habens unde pascatur, vel humor acris à ventriculo attractus consensu cor afficit, unde syncope oritur.

3. Animadu.

Quòd vinorum aliud est generosum, aliud mediocre, aliud debile. Rursus in sapore aliud dulce, aliud austerum, aliud medium. Vinum itaque hic intelligit Hipp. calidum, oloratum, mediocriter austerum, quale est Græcum malvaticum, tollit enim hoc vinum tam naturalem famem, quam eam, quæ est præter naturam. Sed in naturali dandum cum cibo, & post illum, cum pane, vel ossa intinctum, ne vacua vasa reperiens, caput offendat. In fame verò non naturali & à cibo, & ante cibum, nam fames canina eo curatur, & cibis pinguis. *Bélique* autem, sicut omnis animi defectus, eo etiam corrigitur, non solum potu, sed & odore.

4. Adnot.

Quòd vini potio meraci non solum habet dictam prærogativam tollendi famem, sed urinam maximè movet; unde stranguriam, & dysuriam solvit; oculorum item

item dolores à causa frigida, non modò potum, sed in fomento adhibita, nocet tamen iis, qui debile caput habent, ut pueris. Quare in totum sunt à vino arcendi, & non modò illi, sed eorum nutrices, quod epilepsiam inducat, & lapides gignat. Unde concurrunt omnes celebres Medici, Pueris vinum esse prohibendum usque ad decimumquartum annum. Cæterum vinum dulce minus caput ferit, & inebriat, & sputum magis educit, quam vinosum in pituitosis naturis: incommodum enim est biliosis.

APHORISMUS XXII. *Qui à repletione morbi sunt.*

CUM in præcedenti de famis remedio tractasset, quòd ex meri potione constat; Nunc causam reddit, cur vinum tollat famem, quoniam contrarium est illi, & contraria contrariis pelluntur.

Curatio per contraria faciendâ.

Prima, ut Postulatum in Medicina ponat; altera verò ut causam reddat præcedentis Aph. tertia, ut illos reprehendat, qui putant omnem morbum à repletionem fieri.

Dividitur hæc sententia in duas partes; in prima exemplo particulari suæ intentionis causam ponit; in altera verò conclusionem intentam.

Repletio vacuatione tollitur, & è contra. Ergo

Contrariorum contraria sunt remedia.

Antecedens ponitur ab Hippo: tamquam notum, & ex Aph. XVII. comprobatur, sanatio enim; ubi cibus, plus quam ratio postulat, assumptus est, fit stomacho evacuato, aut vomitu, aut dejectione. Fames repletionem statim tollitur. Consequentia deducitur à particulari ad universale.

Potest & universali ratione probari hunc in modum.

Omne quòd alicui vim infert, illi est contrarium.

Sed omne remedium vim infert vitio corporis,

Remedium omne erit vitio contrarium,

Major, & minor per se patent.

Quòd duo sunt Medici postulata, quæ quidem ipsè (eò quòd evidentia sunt) & principia sunt) supponit, aut exemplis solum declarat. Primum, est conservationem fieri per similia. Alterum verò, curationem per contraria fieri. Sed contra dicit aliquis; Si medicina est adjectio, & ablatio: Ergo Medicus semper addit, vel demit. Conservatio igitur fit etiam per contraria: addere enim est tollere defectus vitium; demere verò, quòd abundat. Quare dicendum, fieri quidem omne opus Medici per contraria, sed in morbis (quia evidens ibi est contrarium) dici curationem, in sanitate verò (quia excessus ferè non sunt sensibiles) dici conservationem. Rursus dices: Corpus temperatum debet in sua temperie servari: ergo per exactè similia. Verum est: sed quia, ob varias transmutationes rerum non naturalium, non potest in eodem statu permanere; ideo ad illam conservationem requiritur additio, atque ablatio.

Quòd cum tria sint præter naturam, nempe morbus, causa, & symptomata, de omnibus verum est, curationem per contraria fieri. Cum verò dicimus tolli molestiam per contraria: dupliciter intelligi potest: aut privativè, ut pallor tollitur inducta rubedine; dolor inducta voluptate calidum inducto frigido, & sic intelligendo, nulla est difficultas; vel intelligimus ita esse contrarium remedium, ut vim habeat efficiendi contrarium, & sic vera etiam est sententia: seu vis illa contrarii efficiendi sit in remedio actu, seu potentia; mediatè, seu immediatè;

E per se,

per se, aut per accidens: nam vomitus, vomitum curat, fluxus fluxum, scammonium bilem tollit, & febrem, quamvis actu similia sunt: sed vim habent efficiendi contrarium, causam tollendo.

3 Animad.

Quòd contraria hic largo modo accipere oportet, & non propriè: quia non omnis morbus habet verè contrarium, sed opposita intelligere debes, quocunq; modo opponantur. Oppositio autem non solum in primis, sed secundis, & tertiis qualitatibus est consideranda, non enim solum calido, aut frigido curantur morbi, sed amaro, adstringenti; & non solum iis, sed proprietate occulta; qua ratione alexipharmaca, & alexiteria, venenis opponuntur. Sed dices: Theriaca, quæ ex Vipera componitur, veneno ipsius resistit. Curatio igitur fit per similia. Dicendum tamen, inesse quidpiam in carne viperæ veneno ipsius contrarium. Sed quid dices de scorpione applicito loco ab eodem demorso, & sanante, atque attrahente venenum per similitudinem? Ergo per similia curatio fiet. An quod contrarius dicitur scorpio applicitus, quia causam removet, licet actu sit similis.

4 Adn.

Quòd morborum quidam dicitur in fieri, alius in facto esse. Primus requirit præcautionem, & curationem. Alter verò solum curationem. Sed dices: Hipp. vult, ut semper nos opponamus causæ morbi; at factus morbus, ut hæctica, causa caret. Dicendum causam, etiam si absit, indicare tamen remedium, saltem mediata. Cæterum propter hoc putarunt nonnulli causam conjunctam semper esse cum morbo, sed aliam à morbo nullam habere indicationem: cujus contrarium in causa antecedenti contingit, nam ablato erodente humore, non tollitur ulcus; at ablata intemperie, tollitur febris, quia illa est illius conjuncta causa. Seu igitur tollamus conjunctam causam, seu ponamus illam eandem, vel distinctam à suo effectu, parum refert ad curationem.

de nat. bum.

Quomodo autem solvatur plenitudo, & quot illius sint genera, latè scripsimus supra Aph. XVII. est autem plenitudo frequentissima, & maximè familiaris morborum causa, adeò ventri sunt homines, & ebrietati indulgentes.

APHORISMUS XXIII. *Morbi acuti quatuordecim diebus judicantur.*

Conne-xio.

CUM in superiori Aph. præcipuè de eventu morbi egisset, asserens non esse certum in acutis; Nunc de tempore eventus acutorum agit, terminum præscribens illorum.

Intèrio.

Morbi acuti quatuordecim diebus judicantur.

Ratio intent.

Ut quamvis incertus sit acutorum eventus, saltem Medicus hoc certum habeat, illos intra quatuordecim dies insignem effecturos mutationem: & ut moneat Medicum, magnam diligentiam in iis morbis adhibeat, in quibus operandi occasio adeo brevis est. Quare maximè Medicum laudat Hipp. qui in morbis acutis, à quibus plurimi moriuntur, excellat.

Divisio

Non est capax divisionis hic Aph. ob brevitatem.

Demõ-strat.

Natura diu magnos labores ferre nequit.

Acuti morbi labores magni sunt.

Ergo

Illos natura diu ferre non poterit.

Sed experientia docuit, hunc terminum non transcendere quatuordecim diès continuos. Igitur intra hoc spatium finietur acutorum impetus.

Major, & minor clarè per se satis sunt.

5. Adn.

Quòd per acutum morbum illum intelligit, qui magnus est, & celeriter movetur. Judicium autem hic accipitur pro tali morbi mutatione, uti jam evidenter de morborum exitu pateat: non enim omnes acuti morbi subito solvuntur; sed aliqui

aliqui paulatim, ut pleuritis, & peripneumonia. Ideo hic judicatio non solum mutationem subitam significat; sed quancumque insignem: dicitur autem fieri quatuor, & decem diebus; non quod necessario ad eum terminum sint perventuri omnes acuti, sed quod intra illum. Terminantur autem aliquando intra quartum, ut peracuti exactè, intra septem verò peracuti exactè, à septimo autem ad quatuordecim acuti simpliciter. Modum verò hos terminos dignoscendi scripsit Hipp. cum ait, *accessiones, & constitutiones.*

Quòd acuti morbi, quidam sunt continui, & uniformes, qui statim vigent, & perseverant in suo illo vigore: Alii sunt difformes, & interpolati. De primis intelligit hic; nam non potest natura continuos labores, & magno ultra dies quatuordecim tolerare: qui quidem dies numerandi sunt non solum à principio morbi, sed à principio vehementiæ morbi. At morbi interpolati acuti ad quadragesimam diem se extendere possunt, ut scripsit Hipp. Laudans bonam respirationem, quæ in acutis morbis fit intra quadraginta dies judicationem habentibus. Acutus igitur morbus quatuordecim diebus judicatur: & acutus ex decidentia jam judicatus est, quia ex sua acutia decidit: quod Hipp. inter judicationem reponit. Sed dices; Anaxion cum pleuritide ad trigesimum pervenit sine insigni mutatione, cum tamen Hipp. velit pleuriticum morbum judicari intra quatuordecim dies, alioquin in suppurationem transire. Dicendum, Anaxionem pleuriticum judicatum esse undecima juxta sensum hujus Aphorismi; quia eo die sudavit, & exspuere cepit, quæ dicitur insignis mutatio. Cui verò scribit Hipp. pleuriticos suppurari, nisi intra quatuordecim dies supra reurgatur, numerari oportet dies, non à principio morbi, sed à die, quo exspuere cepit: qui quidem fuit undecimus; & ubi ad vigesimum quartum devenit, sed è parte exurgatur, licet non in totum: non enim vult Hipp. eos ex omni parte expurgari debere, ut fugiant suppurationem intra quatuordecim dies; sed si facit, si majori ex parte reurgatur.

Quòd morbus acutus quidam est cum febre conjunctis, alius verò sine febre. Rursum cum febre, vel habet eam febrem sine inflammatione, ut caufus, sinochus; vel cum inflammatione, ut pleuritis, angina, phrenitis. Morbi acuti sine febre sunt apoplexia, convulsio, epilepsia. Sed dices: apoplexia, & epilepsia longo admodum tempore judicantur: ergo non omnis acutus morbus habebit præscriptum terminum quatuordecim dierum. Dicendum, apoplexiam judicari, id est magnam mutationem efficere intra illos dies, vel ad paralyfim, vel ad excitationem, vel ad mortem. De epilepsia dicimus, esse acutum morbum solum in accessione, quæ intra paucas horas judicari solet.

A P H O R I S M U S XXIV.

Index septimi quartus, &c.

CUM in antecedenti Aphor. de tempore eventus in acutis morbis tractasset quatuordecim dies statuens; In præsentis modo de diebus contemplabilibus agit in eisdem malis.

Dies in acutis contemplabiles sunt quartus, septimus, undecimus, decimusquartus, decimusseptimus, & vigesimus.

Ut Medicus dies cognoscat, in quibus insignes mutationes fiunt, & ut ostendat ultimum terminum in acutis esse vigesimam diem, si continuè affligant.

Cum hæc sententia unicam habeat conclusionem, non est cur à nobis dividatur.

1. *bujus*
12.
Altero
anima
du.

1 *prog.*

3. *epid.*
com. 3.

3. *Ad-*
no.

Ratio
intent.

Divisio

*Demo-
strat.*

Illi dies in acutis sunt maximè considerandi, in quibus insignes mutationes fiunt.

Sed in quarto, septimo, undecimo, decimoquarto, decimosextimo, & vigesimo insignes fiunt mutationes in acutis.

Ergo: In illis illi dies à Medico magnopere sunt animadvertendi.

Major per se nota est. Minor ut experientia comprobata accipitur ab Hippocrate.

*2. Ani-
madv.*

Quòd dies contemplabiles sunt in triplici differentia: alii indicativi dicuntur; alii judicatorii, alii denique medii. Indicatorii sunt quartus, undecimus, decimusseptimus. Indicatorii verò septimus, decimusquartus, vigesimus: Intercalares sunt tertius, quintus, nonus, decimustertius, decimusnonus, & vigesimusprimus. Cæterum dies indicativi, quasi præcones sunt eorum, quæ in judicatoriis fieri debent. Nam quarta, quid in septima: undecima, quid in decimaquarta: decimasextima, quid in vigesima fieri debeat, demonstrat. Et dicuntur indicativi, non quod in illis crisis non fiat; sed quod magis indicent, quam judicent. Dies judicatorii sunt, in quibus potissimum fiunt crises, & illæ magis ad bonum. Dies autem intercalares sunt illi, in quibus natura vel anticipans, vel postponens morbum indicat, vel judicat.

*Alteri
a not.*

Quòd in febris continuis supradictos dies contemplatur Medicus ita ut sunt. Sed in intermittentibus solum dies accessionis, ut quemadmodum illis quarta est index septimæ; ita in his quarta accessio fit index septimæ accessionis, & veluti septimus dies in illis est judicatorius; ita in his septima accessio judicat: Illud verò non ignorandum, quod usque ad vigesimum diem, quaternarii sunt potissimi; quia in eo spatio vis robusta est, & magnæ fiunt differentiæ per quaternaria; at post vigesimum vis quaternarii deficit, quia languidior jam natura; idèd magis mutatio fit per septenaria, sicut post quadragesimum evanescit eadem ratione vis septenarii, & magis vigesimi indicant. Sunt tamen duo potentissimi dies in acutis septimus, & quadragesimus: ille enim primus est acutorum terminus, hic verò ultimus: primus enim est quatuordecim dierum, secundus viginti, tertius quadragesima.

*3. Ani-
madv.
4. de
morb.*

Quòd naturæ impetus solent fieri per dies impares; trahit enim natura ut scripsit Hipp. in die pari; expellit verò in impari. Quare fit, ut morbi, qui per dies pares habent accessiones, sint difficilis judicii, & febres quæ in imparibus non solvantur, recidivas faciant. Idèd mala judicia fieri solent in sexto, octavo, duodecimo, & decimo octavo. Sed dices: si impar dies est judicatorius, ergo decimus tertius, & non decimusquartus, itemque decimusnonus, aut vigesimusprimus erunt judicatorii, non autem decimusquartus, & vigesimus. Dicendum, decimanquartam diem, & vigesimam esse impares, quia sunt fines septimanæ. Secunda enim ab octava die numeratur, tertia verò à decimaquarta. Cæterum dies quarta habet rationem imparis, quia est septimæ dimidium, quæ quidem quarta dies raro admodum judicat; & si quid boni habet, illud tertiæ tribuendum, quia ostendit, quid in tertia factum est. Cæterum dies, quemadmodum menses, & anni, non æqualiter numerantur, ut scripsit Hipp. Hinc fit, ut tres septimanæ ad vigesimum terminentur, & non ad vigesimusprimum; itidem sex ad quadragesimum. Accedit autem hoc ob varietatem motus Lunæ, & Solis.

*4. Al-
not.*

Quòd dies critici intra mensem Lunarem à Luna viginti septem diebus, & octo horis circuitum perficiat, diviso eo tempore in partes quatuor, fient dies sex, & horæ viginti. Itaque primus dies criticus in septimum incidit, secundus in quartum decimum, scilicet dies tredecim, & horas

& horas decem, & sex; tertius in vigesimamprimam, scil. dies viginti, & horas duodecim. Ex his septima dies in acutis validissima; concurrentibus duabus causis validissimis, motu videlicet Lunæ, & motu morbi: Post hunc decimusquartus, qui dimidium est totus ambitus Lunæ. Dies autem extra mensem à Solis motu sumuntur. Verum Hipp. his veluti experientia comprobatis magis, quam ratione aliqua, fidem habere voluit.

Quòd numerus dierum diversa ratione fit; aliquando enim numeramus ab ea hora, in qua sensibiliter homo malè habet: aliquando ab illa hora, in qua morbus maximè viget: aliquando verò ab aliquo accidente, à quo morbus pendet, ut in abortu, & partu, si succedat acutus morbus aliquis interpositis diebus, vult Hipp. à die partu computationem esse faciendam. Cum igitur tria ista principia concurrunt, nullus contingit error in ratione numerandi. At si non concurrant, potest numerari unus dies pro alio, & sic dies septimus videbitur sextus, aut octavus. Contingit etiam error ob idiotas, qui primam diem morbi non rectè accipiunt. Si enim quis ægrotavit prima die mensis ad vesperam, numerans illam diem unam, cum una dies sit accipienda vigintiquatuor horarum ab ea hora, in qua cecidit homo. Ex hoc contingere potest, ut dies septima videatur octava: quæ quidem omnia sunt à Medico consideranda.

Quòd vis diei judicatorii tanta est, ut nisi morbus in ea judicetur etiam cum bonis signis, recidiva sit expectanda: & si Crisis in ea die fiat etiam sine coctione, tum magnæ sit efficaciz: ad tutam enim, & fidam crism duo requiruntur, coctio, & dies contemplabilis aliquis. Ideo scripsit Hipp. morbos, qui neque cum signis salutaribus, neque in diebus judicatoriis desinunt, plerumque recidivam elicere.

APHORISMUS XXV. *Æstiva quartana plerumque brevis.*

CUM in superioribus de duratione acutorum morborum tractasset; Nunc de longorum eventu pertractat, & loco exempli quartanam assumit.

Æstivæ quartanæ plerumque breves: Autumnales vero, & quæ ad hyemem pertinent, longæ.

Ut uno proposito exemplo morbi longissimi, demonstraret omnes morbos in æstate breviores esse, quam in aliis temporibus, præcipuè autumno, & hyeme. Præterea, ut ostendat salubriorem fore æstivam quartanam, quam hyemalem.

Hæc sententia in duas partes secatur: In prima de quartana æstiva conclusionem ponit: In altera verò de quartana autumnali, vel hyemali.

Quo tempore quartanæ causa est mitior, calor intensior, habitus corporis rarior, citius solvetur.

Sed quartana in æstate causam habet mitiorem; calor eo tempore major, & habitus corporis laxior.

Ergo

Æstiva quartana brevior, quam autumnalis, & hyemalis, & per consequens morbi in æstate breviores sunt.

Major per se clara est. Minor autem probatur ex parte causæ, quia humor quartanam creans subtilior est in æstate, quam in autumno. Reliqua verò aperta sunt.

Quòd quartana duplex est, altera exquisita, altera notha. Exquisita oritur à melancholia naturali, vel sanguine per æstatem exassato ad autumnum. Notha fit ex bile adusta, vel ex cruditatibus in pueris, & adolescentibus ex prava victus ratione. In æstate igitur magis fiunt nothæ quartanæ, ideo causa facillior. Accedit calor æstatis fundens humores, ac liquans, & per sudorem transmittens, ra-

Animi
madr.

6. Ad
not.

1. prog.

Conne
xi.

Intenti

Ratio
intent.

Divisio

Demon
stratio

1. Animi
madr.

refacto corpore (quartana enim plerumq; sudore judicatur) quod nec autumnus; nec hyeme contingit, nec enim calor adest fundens, & humores frigidiores sunt, & magis ad interna moventur. Quamvis autem innatus calor sit hyeme major quantitate, & ideo ad alimentorum coctiones aptior, non tamen ad fundendos, & liquandos humores æquè potens, ut æstivus auctior in qualitate. Quare videmus apoplexiam, & convulsionem magis requirere, ut sanentur, extraneum, ac febrilem calorem, quam naturalem: hic enim aptior ad coquendum alimentum, ille ad reducendum humorem ad temperiem, ad fundendum, excernendumvè.

*Altera
adh.*

Quòd quartana alia est simplex, idest nullo affectui conjuncta; alia composita, quæ ex tumore lienis enascitur. Rursus utraque, vel est intermittens, vel continua. Intermittens aut est unica, aut duplex, aut triplex. Unica quarto quoque die corripit: Duplex autem bis intra quatuor dies. Triplex verò ter intra illud spatium. Quartana igitur continua, vel triplex admodum periculosa est, minus duplex. Quartana verò cum tumore lienis, periculum est, ne in hydropem transeat. At una quartana simplex securissima est, licet longissima, non solum ipsa in se testimonio Hipp. sed à magnis morbis liberat; in senibus tamen non vacat periculo; maximè autumnalis. Cæterum hybernas quartanas, scripsit idem Auctor, transire in acutos morbos, quia temporis frigiditate augentur, & fiunt continuæ, aut triplices: transientes in morbos acutos.

*3. Ani-
madv.*

Quòd omnes morbi citius terminantur æstate, quam hyeme, seu ad salutem, seu ad mortem. Ratio primi, quia materia est calida eo tempore, & facilè extenuatur, atque excernitur adjuncta ab ambiente. Ratio alterius, quia æstate citius putrefit corpus, & magis debilitatur. Ideò ex capitis vulnere, si quis moriturus est, testimonio Hipp. citius moritur æstate, quam hyeme, & citius eo tempore febris corripit. Nec ex hoc tollitur veritas ejus, quod scripsit bene se habere morbos calidos ad tempora frigida, quia non dicimus morbos esse minus periculosos æstate, sed breviores. Cæterum de temporibus anni in comparatione ad morbos

*de capi-
vulne.*

*3. apb 3
lib. p. d.*

*per apb
3. bujus*

3. Apb.

loquens Hipp. aptissimum, ait, esse ad pessimos, & vetustissimos morbos submovendos ver, & æstatem, & majorem commoditatem præstare, quam autumnum, vel hyemem. Sed dices: Quartana autumnalis, quia tempori cognata est, deberet esse brevior, & minus periculosa. Sed & æstiva tempori cognata est, ut legitur ap. Hipp. Præterea, etiamsi æstiva non esset cognata temporis, non sequeretur esse breviorum autumnalem, quia comparatio illa trigesimaliquarti Aph. debet fieri inter morbos æquales.

*4. Ani-
madv.*

3. prog.

Quòd contingere potest æstivam quartanam esse longiorem autumnali, & hyemali, sed rarò, quando illa ex assato sanguine oritur eo tempore, hæc verò ex mala victus ratione. Solet autem per morbos acutos fieri abscessus ad quartanam, ubi febris elongatur sine inflammatione, aut alio signo malo, & maximè senioribus, si ad autumnum appropinquet, & erratico modo apprehendat.

APHORISMUS XXVI. *Convulsioni febrem accedere, &c.*

*Conne-
xi.*

Invent.

*Ratio
invent.*

CUM quartana se ad convulsionem habeat, ut superveniens ipsi illam solvat; ideo occasionem nactus, cum in superiori de quartana tractasset, nunc de convulsione agit, docens quomodo se habeat ad febrem.

Melius est febrem sequi convulsionem, quam è contra.

Ut ostendat unum morbum per alterum curari posse. Quare licere Medico aliquando ad unius morbi curationem alterum inducere. Deinde, ut hoc uno exemplo doceat, morbos frigidos à febre juvari.

Aph. brevitatis nequaquam divisionem patitur.

Febris convulsioni succedens plerumque illam solvit.

Convulsio febrem sequens, malum auget.

Ergo

Melius est, ut convulsio febrem antecedat, quam è contra.

Consequentia est manifesta. Antecedens probatur; quia febris convulsioni succedens bona est dupliciter, & ut signum, & ut causa; ut signum, quia ostendit convulsionem fieri à repletionem, idèd esse sanabilem; ut causa, quia humores coquit, & attenuat, ex quibus convulsio nascitur. At convulsio febri adveniens mala est ut signum, quia ostendit à siccitate fieri, quæ est periculosa, & ut causa, quia auget malum.

Quòd convulsio est accidens, per quòd membra magna vi contrahuntur, aut inordinatè moventur: idèd quædam est cum motu manifesto, ut epilepsia; quædam cum occulto, ut distensio: per quam corpus ad anteriorem, vel posteriorem partem flectitur, vel erectum manet. Causa hujus affectionis duplex ponitur ab Hipp. nervorum scilicet repletio, & inanitio; præter quas alia ponitur tertia causa, humorum malignitas; nervi enim distenduntur nimium madidi, aut exsiccati, veluti cordæ, funes; aut aliqua pungenti illos qualitate, quæ ita adversa est membro, ut cogat ipsum ad se retrahendum, non secus ac puncti vermes contrahuntur. Cæterum repletio, quæ convulsionem facit, non solum est humoris, sed crassi flatus, qui in nervorum propagines insiliens, illas non secus, atque cytharæ cordis, implet. Probabilius autem est convulsionis causam statum istum statuere, quam humorum crassum, nec enim posset solvi distensio intra quatuor dies, si ab humore imbibito fieret, nec distingui posset à paralyti quam ex crasso humore in nervis impacto fieri statuit, nec ratio facillè redderetur, cur in resolutione tollatur motus, & sensus, in convulsione verò minimè sub eadem causa eadem symptomatica fiant, Avic. vult fieri utramque passionem ab humore frigido, sed imbibiti in paralyti, in convulsione autem impactum esse, & crassiorem, quòd falsum videtur, quia ex vini potu fit convulsio, replente vino ipsos nervos. Alii dicunt fieri convulsionem ab impacta in principio nervi materia, sed in paralyti esse per totum nervum imbibitum: Cardanus ait in convulsione esse materiam in cavitate nervi, at in paralyti in illius substantia: Sed hoc scripsit Averroes non esse scibile, cur eadem materia eodem loco posita, modò faciat paralytim, modò convulsionem. Eadem de epilepsia, & apoplexia est dubitatio. At si ponamus statum materiam convulsionis, humorem verò paralytis, & apoplexiæ, facillè solvitur quæstio. Sic epilepsia plerumque ex flatu oritur, apoplexia ex crasso humore.

Quòd febris convulsioni superveniens eam solvit, at non quæcumque febris id efficere potest; nam magna vires dissolvit; parva non sufficit ad flatus, vel humoris dissolutionem, erit ergo talis febris, quæ convulsionem, & apoplexiam curare potest, qualis quartana; de illa enim scripsit, quòd convulsionem tollat. Num verò Medico liceat in istis morbis febrem excitare, negant aliqui: quia difficile est, ita proportionatam inducere, & periculosum si vehemens excitetur: veluti in Numeni Filio excitata est febris cum apoplexia laboraret, interiit tamen ille. Sed non ob hæc terretur Medicus, sed naturam imitando, febrem excitare debet, etiam si sit periculosum, quia morbus est extremus. Exempla habes ap. Hipp. febrem excitantem in convulsione. Sed dices: quomodo natura potest excitare febrem in apoplexia, & convulsione, cum rigeat universum corpus, & ferè extinctum habeat calorem? Dicimus, non secus, ac per rigores febres excitantur, ita in illis a febribus excitari posse à natura, attracto in principio calore ad cor, & ibi ob impetum conculcato sanguine, & incenso. Cæterum modum excitandi ca-

Divisio

Demōstrat.

I. Anim. madu.

Alter. adnos.

5. aph. in epid.

1. epid. sect. 5.

3. *apb.* *21* **l**orem in convulsione, licet periculosum, ostendit Hipp. ex multa frigida profusione, sed supponit juvenem bene carnosum, in media ætate, & sine ulcere, hoc est vulnere: febris enim non solvit convulsionem ex vulnere, vel inflammatione.

3. *Ani-*
masiv.
In Conc **Q**uod convulsio, quæ feбри supervenit, vel illi advenit in principio repletis nervis, aut in fine jam exsiccatis. Primo modo si accidat, potest solvere febrem: de hac scripsit Hipp. in Coacis dicens; *Convulsio feбри superveniens eam solvit eodem die, aut postero, aut tertio; advenit autem pueri potissimum translata ad nervos materia.* At si feбри acutæ, & in fine (maximè juvenibus, & grandioribus) convulsio accidat, ferè lethalis est; quia exsiccata nervorum substantia, non amplius refici potest. Sed quocunque modo superveniat convulsio feбри, pejus est, quam è contra: nam licet in principio adveniat, & febrem solvat, majus tamen malum est, quam febris; sed aliquando contrarium accidit: melius enim est convulsionem à repletione febrem sequi, quam malignam febrem sequi convulsionem.

APHORISMUS XXVII. *His, quæ præter rationem curant, &c.*

Conve-
xiv. **C**UM Hipp. multa hæcenus de Prognostico tractasset, & post hæc de eodem multa dicturus sit. In hoc Aph. celebrem animadversionem affert, circa prædictionem, veluti fecit in decimonono.

Intent. Signis, quæ non secundum rationem fiunt, parum est fidendum.

Ratio
inens. **U**t non temerè Medicus ex quacunq; levitate, vel gravitate morbi pronunciet, & propterea, ob morbi mutationem irrationabilem, victus rationem mutet, atq; ægrum perdat. Quare, & ad prædictionem, & ad curationem utilis est hæc sententia.

Divisio Bipartitò dividitur Aph. nam primò ponit conclusionem intentam; deindè verò rationem affert suæ intentionis.

Dem-
strat. **I**is, quæ instabilia sunt, & parum durant, Medicus fidem adhibere non debet. Sed infida, & præter rationem signa instabilia sunt, & parum durant. Ergo infidis signis parum fidendum, seu ad bonum, seu ad malum.

Major certa quidem. Minor verò ostenditur; quia, si præter rationem fiunt, causam habent non perdurantem, dummodo morbus secundum rationem sit, & constans, quia in aliis durare possunt.

1. Ani-
madiv. **Q**uod signum triplex est in significando, quoddam enim non est omninò fidum, & rationale; aliud omninò infidum, & irrationale; tertium partim fidum, partim infidum. Allevatio igitur, quæ sit in die critica præcedente coctione, & evacuatione, omninò fida est ad bonum. Sicuti gravitas, quæ cruditates sequitur, ad malum: Signum omninò infidum est, si apparente coctione, & evacuatione, morbus ingravescat, vel nullo ex iis apparente levetur; Neutrum signum est alleviatio sine coctione, sed in die critica, vel apparente coctione, verum si evacuatione, vel apparente coctione, & evacuatione, sed non in die critica, veluti gravitas altero illorum deficiente. De signis autem omninò infidis loquitur hic Hipp. in quibus fides nulla, aut parva admodum habenda, immò irrationalia signa quò ad pejus, eò meliora; quo ad melius eò pejora: Signis verò omninò fidis prorsus credendum, mediocriter autem mediis.

Altera
adnot. **Q**uòd signa irrationalia sunt in duplici differentia; vel enim apparent in morbo uniformi suam servante naturam, vel in morbo difformi. Morbus uniformis est, qui signa suæ naturæ convenientia servat, ut sitis, vigilia in ardenti febre, sed somnus, & sitis carente in eâ si appareat, jam non est causos exquisitus, sed difformis. Sitis ergo est secundum rationem in causo; præter rationem verò carentia sitis,

fitis. Uniforme igitur signum fidum est, at difforme infidum, si parum duret; & subito adveniat. Verum si signum difforme duret, & à principio invadat, tunc potens est indicium ad malignitatem morbi significandam, & talibus signis Medicus fidere debet: quod jam non sunt instabilia; sed quemadmodum morbo uniformi sunt difformia: ita difformi sunt uniformia, & secundum rationem. Id indicavit Hipp. dicens, esse instabilia, nec durare solere; quasi dicat: si duraverint, seu ad bonum, seu ad malum, fides illis habenda.

Quod multæ sunt causæ, cur cum bonis signis ingravescat morbus, cum malis verò levetur. Id enim contingit, vel à causa externa, ut temporis mutatione, animi accidentibus, errore in victu; vel accidit à causa interna, propter pugnam naturæ cum morbo in separatione humoris, ut in critica turbatione, vel ob inæqualitatem materiæ, ut pars una superetur, altera nequaquam, vel ob materiæ malignitatem, quam quidem non audet natura aggredi. Sed dices Hip. in malignis morbis faciem bonam laudavit, & præter rationem extenuatam damnavit in pravis: & ista non secundum rationem sunt, & tamen illis credendum asseruit. Dicendum, illa signa fida non esse, quoniam quamvis difformia sint, supponuntur tamen ab Hipp. durabilia loc. cit. Hic autem infidum signum supponit, quippe quod subito fit, & parum durat in morbo uniformi. Cujus generis sunt critica signa, præcedente coctione, quæ quidem licet in se mala sint, respectivè tamen bona sunt.

Quod Medicus tunc mutare debet operandi modum, cum secundum rationem morbus mutatur: at cum præter rationem, nequaquam, se bene speculanda causa, & persistendum quoad exitus pateat: præcipuè verò nil moliri debet, quando præter rationem sit gravior morbus, id rectè explicat infra Hipp. *si recta ratione gerenti omnia secundum eam minus succedat, non proinus est ad aliud transeundum*. Cæterum infida signa plerumque in morbis malignis visuntur, quò fit, ut in illis salutis, aut mortis prædictiones non sint tutæ.

APHORISMUS XXVIII. *Febricitantem non omnino leviter.*

CUM in superiori Aph. Hipp. statuisset, non esse silentiam signis irrationalibus; Nunc signum sumit à corporis constantia, seu extenuatione, quando præter rationem fit.

Corporis constantia, aut extenuatio præter rationem in febre non mediocri malum.

Ut uno signo Medicus in febribus, longitudinem, & brevitem cognoscat.

Sententia hæc bipartito dividitur: primò enim suam conclusionem assert, deinde vero causam suæ intentionis.

Id, quod significat, vel morbi longitudinem, vel virium imbecillitatem, est malum.

Sed corporis constantia, vel extenuatio præter rationem in febre non mediocri significant morbi longitudinem, vel virium imbecillitatem. Ergo

Corporis constantia, vel extenuatio præter rationem in febre mediocri, seu non omnino levi, malum.

Major per se quidem clara est. Minor declaratur: nam corporis constantia in febre arguit corporis densitatem, & frigidorum humorum copiam, sicuti extenuatio præter rationem, humorum tenuitatem, vel malignitatem, corporis raritatem, & substantiam membrorum facile dissolubilem.

Quòd febris, quædam est vehemens, quædam levis, quædam mediocri. In levi

levi febris raro corpus extenuatur: si tamen in ea consumatur præter rationem, magna morbi malignitas significatur. In vehemēti autem febre fere corpus extenuatur, & valde consumitur. At in mediocri frequentius utraque affectio contingere potest præter rationem. Ideò de hac potius mentionem facit in Aph.

Altera anima. Quòd corporis constantia absolutè bona est, quando arguit robur facultatis, sed respectivè mala, cum est irrationalis; quia ex ea significatur morbi longitudo.

du. At extenuatio præter naturam semper mala est: & si fuerit extrema, & appareat

3. prog. in primis tribus diebus sine causa manifesta, mortalis est ap. Hipp. Ubi igitur corpus constat præter rationem, debet Medicus humores extenuare, & calefacere, & habitum rarefacere. At ubi præter rationem extenuatur, debet humores in-
crassare, habitum densare, & virtutem corroborare.

3. An. 1. prog. Quòd, signum extenuationis, vel constantiæ corporis manifestissimum sumitur à facie. Ideo hanc in primis considerandam esse à Medico scripsit Hipp. cum quoniam primo sese offert, tum etiam, quia multas partium differentias habeat.

Deinde extenuationis signum sumitur à ventre inferiori, si quidem ibi etiam manifestè hoc signum patet, quoniam magis in ea parte, quam alibi viget pinguedo.

aph. 37. Ideò scripsit Hipp. inferius: Partes ad infimum ventrem attinentes, crassiores esse præstare, illarum verò extenuationem malam esse, & ad infernam purgationem parum tutam.

4. An. mal. v. Quòd morbi longitudo non solum ex corporis constantia præter rationem cognoscitur, sed ex aliis signis, ut ex sudore frigidus juxta illud: *Frigidi sudores cum fe-*

4. aph. bri &c. Tertio cognoscitur morbi longitudo ex cruditate excrementorum, urina enim tenuis, & cruda morbi longitudinem significat. Sunt, & multa alia, quæ

37. 1. aph. longitudinem, aut morbi brevitatē ostendunt, de quibus Hipp. scripsit.

12.

APHORISMUS XXIX. *In principio morborum, si quid &c.*

Conne- xio. CUM supra asseruisset Hipp. non esse fidendum signis, qui præter rationem gravant, aut levant, & per consequens non debere Medicum victus rationem mutare ob illa: accidunt enim in statu: Nunc de Medici actione tractat, docens magis operandum à principio morborum, quam in statu. Nescitur cum vigesimo quarto, ubi intra quatuordecim dies judicari dixit acutos morbos. Ideo statim à principio subveniendum.

Intent. In morborum initiis magis movendum, quam in vigore.

Ratio intent. Ut Medicus advertat occasionem remedii, & statim subveniat, præcipuè in acutis, antequam natura præoccupetur.

Divisio. Duas habet partes hæc sententia: Prima continet, maximè operandum in morborum initiis. Altera verò magis in vigore illorum quiescendum.

Demõ. Quo tempore minus affligitur æger, & vires sunt validiores, magis movendum.

Sed in principio minus affligitur æger, viresque sunt firmiores: quam in statu.

Ergo

In principio magis movere oportet.

Major certa quidem est, nam robustæ vires facillè remedium tolerant, & natura minus afflicta concedit remedio. Minor quoque clara est: nam si adhuc morbus aeger debet, & vires sunt fortiores à principio, & morbus minus affligit.

1. An. ma. lv. Quòd hic Hipp. non distinguit tempora morbi penes coctionem, & cruditatem, sed bene ipsius morbi motum, qua ratione tria tunc statuit tempora, principium (sub quo continetur augmentum) statum, & declinationem. Cum igitur in sta-
tu

tu natura magis, quam Medicus morbum solvat, Medicus verò magis à principio, hinc fit ut quiescendum sit à Medico, quando natura maximè pugnat; operandum, quando ipsa non solet rectè operari, si urgeat, quod est in principio: nam Medicus non solum est naturæ imitator, sed corrector: & operator, quando natura non movet, si necessitas urget. Sic mittimus sanguinem statim à principio acuti morbi: neque in hoc Medicus naturam ullo pacto imitatur, sed movet, ipsa quiescente, & quiescit, quando ipsa movet.

Quòd verbum illud *movere*, magnum remedium significat, qualis est sectio venæ, & purgatio: purgatio tamen non semper, nisi turgeat materia: ob illud *Concocta medicari, & movere*. Ideo dixit non esse absolutè movendum, sed si videtur, ubi occasio adest: tollitur enim, & jugulatur morbus, aliquando remedio statim adhibito. Nec verò negavit hic Hipp. non esse aliquando movendum in *stata*, sed negat hoc faciendum in prima parte *status*, quando natura maximà coctioni intenta est.

Quòd vires in statu sunt debiliores, quam à principio ratione sui, sed ratione morbi sunt fortiores in salubri. Debilitatur tamen vis animalis magis, quam reliquæ duæ, ob spiritus copiam, quæ magna quidem ad motum requiritur.

Quòd morbus quò acutior est, eò magis indicat à principio operandum, turget enim materia semper in acutissimis morbis. Quare statim ad remedia veniendum, juxta illud. *Movendum in valde acutis, si ad sui excretionem materia invitet, eodem ipso die: differe enim in talibus, malum.*

APHORISMUS XXX. Circa principia, & fines morborum, &c.

CUM in antecedenti statuisset Hipp. magis movendum esse à principio morborum, quam in statu eorum: Nunc causam affert ejus rei: quare ita connectitur hæc sententia cum superiori, sicuti causa cum suo effectu.

Circa initia, & fines omnia imbecilliora sunt, in vigore verò vehementiora: *Intent.*

Ut causa superioris sententiæ in parte tradatur, secundò ut in omni morbo tria tempora perpetua statuatur, principium, statum, & finem. *Ratio intent. Divisio*

Non est cur in partes hæc sententia dividatur, cum una sit, & brevis. *Demonstratio.*

Quo tempore magis affligitur æger, omnia sunt vehementiora.

Sed in statu morbi magis affligitur æger. Ergo

In vigore omnia vehementiora, quam in principio, & fine.

Major probatur, quia si majora symptomata; ergo major morbus, & causa illius, hæc enim se invicem consequuntur; Minor manifesta est ex definitione vigoris: tunc enim viget morbus, cum ad summum incrementum devenit.

Quòd hic non accipitur vigor, neque tempus morbi, penes coctionem, & cruditatem, sed pro illo tempore, in quo magis affligitur æger, quando igitur symptomatum vigor separatur à victore coctionis, non omnia in illo sunt vehementiora, ut in pleuritide; quando verò cum eo jungitur, tunc omnia sunt vehementiora in ea. Sed dices tu: Igitur non potest separari vigor symptomatum à vigore morbi. Dicimus nos, se invicem sequi illa tria, quando unus est morbus, una causa, & symptomata propria; at contingit ob diversas causas, & symptomata diversa, & complicatos morbos separari; ut in pleuritide, & peripneumonia, five pulmonia.

Quòd Gal. putat in morbo lethali omnia in vigore esse vehementiora, ut in fanabili causam, & morbum melius se habere: quod ita intelligendum est, ut sint quidem omnia majora in vigore, sed causa unà cum morbo sit melius disposita, & benignior. *Adnot.*

benignior. Est enim à principio morbus malignior, licet minor; sed in vigore benignior, licet major, si æger sit evasurus. Sed tu dices: In statu major concoctio: ergo major putredo, quod patet in abscessu, quo enim magis coquitur pus, major fit putredo. Dicendum, quod licet major fit putredo in statu, non tamen causa pejus est disposita, quia natura superat, & putridum expellit, ut ad quandam deducat mediocritatem.

3. Ad- Quòd vigor symptomatum non prohibet remedia: imò indicat, quia eo tempore natura ex se non ita potest contra morbum. Sed vigor coctionis prohibet remedium, quia tunc maximè speramus in natura; Sunt tamen quidam morbi, ut peracuti, qui omnia tempora ferè conjuncta habent, alii in quibus unum tempus solum sentitur, reliqua insensibilia, ut in synocha febre.

APHORISMUS XXXI. *Si à morbo cibum adhibens quispiam, &c.*

Conne- **C**UM in VIII. Aph. ante Hipp. causas retulisset, cur non reficiuntur convalescentes; Nunc quasi ex illo infert, malum esse si appetens non proficiat.
xio. Intent. Si convalescens cibum sumens non roboratur, malum.
Ratio Ut signum ponat recidivæ prænuncium, & propositionem inducet ad probandum sequentem sententiam: in qua magis laudat in convalescenti inappetentiam, quam appetentiam.

Divisio Non capit divisionem Aph. cum unus sit, & brevissimus.
Dem- Id, quod indicat humorum pravitatem occultam, malum est.
stratio. Sed non corroborari à morbo cum appetitu, indicat humorum pravitatem occultam.

Ergo

Si à morbo quispiam cibum sumens non roboretur, malum.

Major manifesta est. Minor ostenditur: nam si appetit, necesse est stomachum bene se habere, cum verò non proficiat, adesse invenies vel pravos humores; vel partium intemperiem, unde rursus corrumpatur alimentum, significat.

1. Adn. Quòd in hoc casu Medicus debet corpus purgare paulatim, & rursus implere, intemperiem partium tollere, & corrigere, non solum manifesta qualitate, sed occulta; qualia sunt, quæ à proprietate agunt, calidum innatum roborare, somno, quiete, unctio, frictione, bono alimento. Supponit autem hic Hipp. ægrum non plus assumere quam decet: nam de hoc dictum est 8. Aph. quare scripsit Hipp. qui à morbo bene se reficientes non proficiunt, ii maligne in recidivam incidunt.

in coac. Quòd quemadmodum, quando corpus deficit ex morbo, gracilescit, colorem amittit, obscure agit: ita cum roboratur, crassefcit, coloratur; hilaris fit, & ad operationes agilius; id contingit, ubi alimentum superatur à facultate, unde dixit Hipp. corroborare, & assimilare; at ubi non superatur, dissimilat, corrumpit, marcorem inducit, quod patet in his, qui malo sunt habitu præditi.

3. Ad- Quòd cum coctiones fiunt male in ventriculo, intestinis, & hepate, oportet illas partes præcipuè corroborare, & fovere, non solum iis, quæ intus sumuntur, sed quæ extra applicantur.

APHORISMUS XXXII. *Qui adversa valetudine, &c.*

Conne- **C**UM in antecedenti Aph. damnaret appetentiam Hip. quæ sine profectu est; xio. in præfenti modo sententia, comparatione facta ad cibi fastidium, hoc illi præstare statuit.

Intent. Fames in convalescenti per initia sine profectu corporis, in fastidium incidi, & è contra, Ut,

Ut, quod paradoxum videtur, anteponat cibi fastidium appetentiæ, & rem præter naturam rei naturali. Ratiō insent.

Dividitur in duas partes; In prima de his agit, qui in principio appetunt: In secunda verò de his, qui cibum fastidiunt. Divisio

Aucta malorum humorum copia, vel partis intemperie, necesse est operationem lædi. Dēmōstratio.

Sed convalescentibus, qui in principio appetunt sine profectu; augetur humorum pravitas, vel partis intemperies temporis progressu: ergo temporis progressu in cibi fastidium incident. 3. conclus.

Major propositio est manifesta, quia omnis excessus operationem lædit, dummodo sit insignis: Minor probatur, quia, cum convalescentes sunt exangues, & magis appetunt, quàm concoquant, cruditates oriuntur, ex quibus corruptiones, & intemperies.

Secunda conclusio à contrario demonstratur: nam qui à morbo statim fastidiunt cibum, minus appetunt, quàm concoquant, ideo temporis progressu redit appetentia. Dēmō. 2. conclus.

Quòd appetentia ad fastidium multipliciter comparari potest, vel absolutè, & sic omnis appetentia saltem ratione signi melior est, quàm fastidium, vel habito respectu ad causam, & sic fastidium aliquando melius est appetentia, præcipuè in corpore debili, & exangui, nam fames, ubi corpus non roboratur nocet ut causa, fastidium verò juvat, nec solum fastidium præstat fami non naturali in ea causa, sed ei, quæ est secundum naturam; etiam si ponatur corpus purum, quia membra exinanita à morbo magis appetunt, quàm vires conficere possint, contra fastidium præstat fami in principio convalescentiæ, non quod diu duret. Ideo dixit in contextu, qui forti inedia usi, cibum postea appetere incipiunt. 1. Adn.

Quòd in convalescenti duo reperiuntur: alterum inanitio, alterum caloris imbecillitas: quæ duo sibi invicem contraria sunt, quia defectu laborantia membra multum appetunt, sed defectus caloris nec attrahere, nec concoquere, nec excrementa expellere est aptus: quare processu temporis in fastidium cibi incident, nisi quis parca manu alimentum exhibeat, & membra corroboret. 2. Adn.

Quòd in corpore impuro duplex fames, excitari potest: altera naturalis, ubi scilicet ventriculus valet, sed in relicto corpore adest cacochymia, alia præter naturam, ubi ventriculus mordaci humore, vel frigida intemperie afficitur. Inappetentia quoq; altera naturalis, quoties adsunt humores, vel in ventriculo, vel in venis, quos sperat natura concoquere: præter naturam verò, cum ita peccant illi humores, ut nullo modo eos natura superare possit. In primo casu, victus adimendus, in secundo verò exhibendus, ut in febribus malignis, atq; pestiferis. 3. Adn.

APHORISMUS XXXIII. In quovis morbo mente constare, &c.

CUM in antecedente magis laudasset Hipp. inappetentiam, quàm famem in convalescenti, ne quis putaret hoc in universum verum esse, appetentiam cum ratione conjungit, magni momenti asserens illa duo in morbis. Conne. xio.

Mentis constantia, & appetitus bona sunt in omni morbo, contraria verò mala. Intent.

Ut ex duobus signis ad salutem, vel mortem significandam, magna pars sumatur, & ut glosset antecedentem sententiam, qua præstare dixit cibi fastidium appetitui. Ratiō intent.

Non admittit partitionem Aph. brevitatis, nisi secare quis velit in duas partes, penes duas conclusiones contrarias. Divisio

Quòd

Quod omnium principiorum robur demonstrat, in omni morbo bonum. Sed mentis constantia, & appetentia robur principiorum demonstrant.

Ergo: Mentis constantia, & appetitus bona in omni morbo.

Major per se patet. Minor probatur; quoniam mens, & in cerebro, & in corde ponitur ab Hipp. ideo ex constantia illius utriusque principii robur significatur. Appetentia verò de ventriculi, hepatis, cordis, cerebri virtute significat: cum enim partes principes valent, trahunt à ventriculo, unde fames, quæ cum oriatur in ore ventriculi, per vim cerebri nervis communicata, illius quoque dispositionem hac in parte demonstrat.

1. Adn. Quod triplex est genus signorum potentissimum ad prædicendum: unum sumitur à coctione, ad salutem; alterum à pravitate, & corruptione, ad mortem; tertium à cruditate, ad morbi longitudinem, & unumquodque illorum ab excrementis petitur. Succedunt postmodum signa maximè universalia, quæ licet non ita certa sunt, tamen valde magnam vim habent ad prædictionem, cujusmodi sunt hæc duo, appetentia, & mentis constantia; quibus si addatur bona respiratio, erit confirmata spes ad salutem; sicut ad mortem, si omnia hæc in morbo male se habeant.

1. prog.

21.

2. Adn.

Quod unumquodque signum, diversa ratione consideratum, dicit vel proprium, vel commune. Urina igitur & sudor in venarum passionibus propria dicuntur indicia, at in morbis pectoris communia, sicuti sputum & respiratio propria in his, communia in illis: ita etiam appetentia propria est ventriculi, intestinorum, & hepatis, sicuti constantia mentis cerebri. In communi igitur significatione hæc duo sunt potentissima: quoniam maximè universalia: ideo de illis speciatim mentionem fecit. Si verò ista duo inter se conferantur, appetentia, & ratio, potentior est appetentia quam ex mente constantibus, nam robur hepatis magis ad salutem potest, quam robur cerebri, sed ad malum, magis potest mentis mutatio, quam inappetentia, quia plures moriuntur ex delirantibus, quam inappetentibus.

3. Adn.

Quod mens hic significat omnem internum sensum, ita, ut æger nil præter consuetudinem agat, aut imaginetur, augetur bonitas si bene spirat, quia signum est non esse latentem dispositionem in corpore, veluti si secundum rationem timeat: sed præter rationem timor, aut hilaritas jam sine mentis constantia est: illud atræ bilis, hoc bilis indicium cerebrum petentis, eoque magis timendum, quo æger ex magis sapienti fit levior, & quo erat fortior, & constantior eo evadit timidior.

4. Adn.

Quod bene se habere ad ea, quæ conferunt, duplicem intellectum habet, aut ad alimenta, aut ad medicamenta, utroque modo bonum est, ut causa, quia non solum valere rationem, sed obedientiam Medici significat ad auxilia: non quod appetere medicamenta, ut cibos, sit bonum, quia sani illa respuunt: sed, ut medicamentum, & remedium appetere, hoc est bonum.

5. Adn.

Quod inappetentia multiplex est: quidam nullos cibos degustare possunt quam assuetos, alii assuetos non possunt, sed contrarios, alii appetunt cibos, sed appositos omnino respuunt, alii nec appetunt, nec assumunt. Ultimi quidem sunt pessimè affecti, quia signum est naturalis facultatis deperditæ in nutritoriis membris, quare scripsit Hipp. *pessimum signum concomitant ægros cibi fastidium in totum.*

1. & 3.

Epid.

APHORISMUS XXXIV. *Minus periclitantur ægrotantes, &c.*

Comme-
nto.

CUM in præcedenti duo valida signa ad eventum morbi prædicendum declarasset, in præsentia sententia alterum sumit signum universale admodum, & scitu dignissimum in eam intentionem,

Morbus

Morbus proportionalis naturæ, vel habitui, vel ætati, vel tempori, vel consuetudini; minus est periculosus. *Interd.*

Ut paradoxum afferat nihilominus verissimum, minus periculi esse in cognatis morbis, quam in contrariis, & ut universale signum ad prædictionem statuatur. *Ratio entens.*

Non est partitionis capax sententiæ hujus unitas. *Divisio*

Affectus similis minus est contrarius corpori, ergo minus periculosus, quam dissimilis: Antecedens probatur, quia morbus calidus in calida naturâ minus est illi inimicus, quam frigidus, & à minori causa fit: consequens deducitur, quoniam quo minus contrarius fuerit morbus, minus adversatur naturæ, quare minus periculosus. *Demonstratio.*

Quod cognatio morbi, vel dissimilitudo cum referatur in Aph. ad naturam, habitum, ætatem, consuetudinem, & tempus, & unumquodque difficultatem patiatur, discutienda sunt singula ad veritatem Aph. & primò de cognatione naturæ agendum. *1. Adh.*

Quod natura significat hic quatuor, primarum qualitatum temperamentum, hoc duplex est: mediocre, vel aliqua excedens qualitate. Corpus igitur temperamentum æqualiter se habet ad omnem excessum, & dicitur salubre simpliciter in partibus similaribus, quod autem excedit ad aliquam qualitatem, dicitur inæqualiter se habere ad excessus, ut calidum magis resistit frigido, sed minus ægrotat à calido, quia in universum major est causa, quæ morbum inducit dissimilem, quam cognatum. Sic igitur biliosa febris magis periculosa est Petro pituitoso, quam bilioso, non solum prædictam ob causam, sed quia cognatus morbus remedium minus intentum desiderat, quoniam minus à naturali distat, quam contrarius. Sic & biliosum in tertiana minus refrigeramus, quam pituitosum, quia minor distantia est in illo ad suam naturam. At dicit aliquis: quemadmodum aqua calida ad suam naturam se reducit per internam frigiditatem, ita natura frigida morbum superabit calidum, quare minori cum periculo ægrotabit. Dicendum est periculum in morbis magis pendere ab impressione facta, quam in reductione illius ad naturalem temperiem. Rursus dices: Convulsio est passio sicca cognata nervo, qui sicca est, & tamen est periculosa magis, quam humida. Dicendum est, comparisonem esse faciendam duarum naturarum ad unum morbum, ita ut convulsio à siccitate sit minus periculosa in nervo sicciori, quam in humidiori. *2. Adh.*

Quod habitus significat corporis constitutionem in figura, numero, & situ, utrum autem vera sit sententia de morbo in compositione? negat Gal. sed adversatur Hipp. in textu. Sed dices tu, cur i. Epid. moriebantur magis ex tabe, qui majorem inclinationem ad illam habebant, cum contrarium per hanc sententiam evenire deberet? rursus in Prognostico dicit periculosam esse erectam spirationem in acuto morbo, & maxime in peripneumonia; vel pulmonia, cum sint illa cognata magis in morbis pulmonis, quam in aliis. At has difficultates facile explicat Gal. dicens, hos esse morbos in compositione, de quibus non loquitur in textu Hippoc. Porro contra est, quod ut diximus, habitum nominet, & ratio aphorismi sit universalis ad omnem morbum. Dicendum igitur ad primum, quod inclinati in tabem facilius incidunt, & facilius ab ea liberantur: moriebantur autem plurimi ex illis in illa constitutione, quia plures etiam ex morbo corripiebantur ex inclinatis: præterea, erat ibi universalis causa, & epidemica, unde vires superabantur in illis, ut in magis debilibus. At contra Hipp. laudat in phthisi pectus quadratum: imò hoc ait unum ex signis ad salutem. Dicendum, non ob hoc minus periclitari: quia, licet ad curationem sit facilius morbus in illis, ob robur pectoris, tamen ad morbi inductionem major causa requiritur, ideo magis periclitantur. Ad illud de Prog. dicimus, *3. Adh.*

dicimus, faciendam esse comparationem inter morbos ejusdem generis, imò unius morbi ad diversas naturas: igitur erecta respiratio in amplo, & quadrato pectore periculiosior, quam in stricto in peripneumonia, seu pulmonia, quæ est morbus pessimus, & in ea magis periculosa, quam in aliis acutis: quia eam magnitudinem non habent: supponit autem æqualem magnitudinem.

3. Ad- Quòd unaquæque ætas habet suos morbos, ut longo progressu scripsit Hipp. Sed motat. dicit aliquis: Epilepsia morbus est cognatus pueris, & tamen periculiosior in illis. 3. Aph. Secundo sputum sanguinis cognatum est adolescentibus, & tamen docet Hipp. magis ex illo mori juvenes quam senes, quia pulmonum affectiones non ita sunt vehementes senioribus, nec febres adeo acutæ, nec venæ ita densæ ad expurgandum. 4. de morbis. Ad primum dicendum, pueros magis mori ex comitali, quia plures eo corripuntur. Vel dicendum, per accidens contingere mori pueros, non quia major in illis fit morbus, sed quia minus resistant. Ad secundum dico, magis mori ex pulmonum affectionibus juniores, non per se, sed per accidens, ratione inflammationis, & febris acutioris. Quòd verò dixit non sequi fluxiones in senibus, & diurnas affectiones illorum comitari ad mortem, non violat veritatem sententiæ: aliud enim est non concoqui morbum, vel comitari per totam vitam, aliud esse minus periculofum. Adest præterea virium debilitas senibus, quarum tamen paritatem in comparatione supponit Hipp.

8. An- Quòd quemadmodum ætas unaquæque suos habet morbos cognatos: ita & tempora anni. Sed dices: æstiva quartana brevior est, & salubrior autumnali, & tamen cognata est autumnis. Secundo dicit Gal. in eo Aph. omnes æstivos morbos esse breviores: æstate ergo minus periculosi. Sed Arist. vult periculiosius ægrotare homines æstate, ob virium debilitatem, quæ à quacunque causa vincitur, igitur omnis morbus minus periculofus erit hyeme. Ad primum dico, æstivam quartanam esse temporis illius cognatam. Ad secundum dico, quòd licet omnis morbus sit æstate brevior, non sequitur, quòd sit salubrior. Ad tertium dico, quòd ibi 1. prob. Arist. loquitur, comparatione ad vires facta, qua ratione major fit repugnantia 25. 26. ad malum: sed tamen adest calor dissolvens, & corporum raritas, unde multi 3. Aph. morbi faciliè æstate judicantur. Sed quæres, num robusti periculiosius ægrotent debilibus? In universum robusti, quia major causa ad ægrotandum.

6. Ad- Quòd cognatio mali ad consuetudinem manifestè probat hanc sententiam; idèo motat. periculofum est satis, ubi loquax tacet, taciturnus nimis loquitur, ubi modestus irascitur, aut contra, ubi pueri vigilant, aut fastidiunt cibum, valde enim ex his mutata natura ostenditur. Potest etiam ampliari ista sententia ad regiones, victus, sexus, & artes de morbo, causa, & symptomate: & similitudo vel est in omnibus, vel aliquibus: tunc facienda comparatio utrum vincat ad morbi inductionem, vel resistantiam, aut reductiobem ad statum naturalem.

APHORISMUS XXXV. In quibus morbo partes ad umbilicum, &c.

Conne- **C**UM in antecedentibus de universalibus signis ad prædictionem egisset, que xio. ex appetentia, mentis constantia, & cognatione morbi petuntur, nunc alterum signum sumit in eam intentionem, à ventris dispositione.

Intent. Ventris inferioris crassities in omni morbo bonum, contrarium verò malum, & ad infernas purgationes parum tutum.

Ratio **U**t in hoc signo Medicus ad morbi eventum certior fiat, unde movetur Medicus intent. ut consideret partes illas tactu, & visu, & ut illas partes foveat, tanquam necessarias ad coctiones, & purgationes.

Secatur

Secatur hæc sententia in duas partes; in prima ponit signum à dispositione ventris ad bonum: in secunda verò ad malum. *Divisio*

Quòd indicat robur facultatis naturalis, id in omni morbo bonum est.

Sed crassities ventris inferioris indicat robur naturalis facultatis.

Demōstrat.

Ergo: In omni morbo bona est, & per consequens extenuatio mala.

Major propositio patet: quoniam potens est vis naturalis ad morbos solvendo magis, quàm cætera. Minor probatur, quia naturalis facultas maximè elucet in ventriculo, intestinis, & hepate, quæ omnia in ventre inferiori reperiuntur.

Quòd in ventre inferiori sunt cutis, membrana carnosa, muscoli octo abdominis, peritonæum, intestina, ventriculus, hepar, lien, Mesereon, omentum, quæ pertingunt quoq; septum transversum, ubi igitur hæ partes crassiores sunt, bonum est & ut causa, & ut signum: ut signum, quia significat non esse absumptam pinguedinem; ut causa, quia pinguedo est quasi culcitra ad coctionem, qua referta sunt intestina, & omentum, & Mesereon: At extenuatio ventris malum signum, quia pinguedo est absumpta, mala causa, quia facit ne rectè fiat coctio. Ad purgationes præterea inferiores parum tuta est, quia intestina destituta pinguedine facillè abraduntur, & à medicamento, & ab humore: unde tormina excitantur, & dysenteria; accedit, & musculorum imbecillitas.

Quòd venter inferior incipit à mucronata cartilagine, & comprehendit totum illud spatium, quod est usque ad pectinem, & inguina, & dividitur in tres partes. Prima pars est spatium illud, quod est supra umbilicum; secunda est umbilicus, & quod circa eum est; tertia infima est, quæ pecten dicitur. Sententia hæc de toto ventre intelligitur. Dicitur autem extenuatio respectu habitus, vel ad mediocre, vel ad naturam ipsius ægroti: quemadmodum in Prognostico faciei similitudinem, vel ad sanos, vel ad ipsum ægrum considerat Hipp.

Quòd superior pars abdominis præcordium dicitur, & tanti sit ab Hipp. ut velit hanc partem in primis contrectandam esse à Medico in acutis morbis, ubi enim hypochondrium est, & sine dolore, & tumore, magna spes concipitur ad salutem, quoniam signum est, substrata viscera non laborare inflammatione, & maximè septum transversum, quemadmodum si fuerint dura cum dolore, & tensione in acuto morbo, mortem significare scripsit, quia inflammatio significatur, vel septi, vel hepatis, aut ventriculi, vel lienis, vel alterius substratæ partis, unde ingens periculum.

Quòd non solum ventris inferioris extenuatio, sed tumor præter naturam malum est signum, seu durus ille sit, seu flaccidus, nam durities cum dolore, & febre inflammationis est signum, sine febre scirrhi, vel hydropis, sicuti flacciditas superfluum humiditatem denotat.

Quòd pinguedo in se nullam habet manifestam qualitatem, sicut oleum, calefacit tamen, quia reverberat calorem, ut culcitra, & lana, ac capilli. Oritur verò à membranarum frigiditate tentantium vertere in suam naturam sanguinem, at non valentium id efficere, signum hujus, mulieres esse pinguiore, quia frigidiores. Sed tu dices: cum hæ membranæ semper actu caleant, igitur pinguedo non potest fieri à frigido. Secundò pinguedo in corde est non mediocris; ergo illa non potest generari à frigido. Ad primam dico, fieri pinguedinem, & ab innata membranæ frigiditate, & ab extrinseco frigore, quia adeps non fit absolutè à frigido, vel calido, sed à membri facultate. Cæterum pinguedinem cordis à pericardii frigiditate, & aqua in eo contenta servari, sicut & gigni à facultate partis est dicendum.

Quòd tantum potest focus hujus ventris inferioris ad sanandos morbos, & præcipuè longas febres, ut ex hoc solo sanari experientia sit comprobatum; in eo enim ventre doctè, ac verè omnium febrium intermitentium mineram collocat Fernel.

F ad eum

APHORISMUS XXXVI. *Sana corpora, &c.*

- Connexio.* CUM in antecedenti de purgatione egisset, statuens extenuationem ventris inferioris esse ineptam ad medicamenta, nunc corpora ipsa comparat ad illa, docens quomodo disposita sint ad purgationem.
- Intent.* Sana corpora, & malo victui assueta difficilè ferunt purgationes.
- Ratio.* Ut Medicus abstineat à medicamento in corpore sano, & in cacochymo, parca manu purget.
- Intent.* Duae habet conclusiones hic Aph. altera ad sana corpora: & altera ad male nutrita refertur.
- Demostrat.* Ubi vis infertur naturæ, facile exolvitur corpus.
Sed medicamentum purgans in sano naturam perturbat. Ergo
Sanum corpus facile à medicamento malè afficitur.
Major per se nota est. Minor probatur, quia, cum nullus adsit humor peccans in sano corpore, pharmacum trahit id, quod est naturæ familiare per magnam vim, unde fit colliquatio & valida pugna.
- 2. dem.* Corpora exanguia, seu imbecilla citò exolvuntur, evacuata: sed pravo victui assueta corpora, sunt imbecilla. Ergo
A medicamento facilè offenduntur.
Major per se clara est. Minor ostenditur, quia pravum alimentum pravos humores gignit, & partium intemperiem; unde virium debilitas innascitur.
- 2. Act.* Quod triplex fit in corpore mutatio: alia, in qua natura in totum superat, & dicitur nutritio, ideo nutrimentum est, quod à facultate nostra evincitur: alia est, in qua natura in totum superatur; ideo quod naturam vincit, dicitur venenum, aliud partim, superat, partimque superatur, & dicitur medicamentum, est enim medicamentum communiter quidquid naturam nostram alterat, purgans verò, quod intus assumptum, unum, vel plures humores trahendi vim habet; In sano itaque corpore necesse est esse humorum miscellam ita proportionatam, ut neque quantitate, neque qualitate fiat excessus; Si quis igitur corpori ita habenti pharmacum exhibeat, harmonia illa dissolvetur, & miscella disgregabitur, sit ergo cum labore; primò, quia natura retinet familiarem humorem; secundò, quia non habens quod trahat medicamentum, moratur magis in ventriculo, communicans cordi, & cerebro malam qualitatem; tertio, quoniam ad partes sanas convertitur, & spiritum exhaurit, quæ non accidunt, ubi humor noxius est in corpore, cedente naturæ actioni medicamenti.
- 2. Adn.* Quod sanum duplex est, alterum simpliciter tale, quod sanum simpliciter dicitur; aliud verò, ut nunc tale, quod suam habet propriam sanitatem, de utroque vera est sententia, quod difficilè ferant medicamenta, quia ad purganda excrementa in his corporibus sufficit exercitatio, & balneum; at corpora, quæ secundum partes malè habent, licet alioquin sana, ut podagrici, aliivè, qui per tempora morbis quibusdam exponuntur, ista licèt semel, aut bis in anno purgare ad præcautionem. Sed dicit aliquis, corpora sana robusta sunt; ergo facilè ferunt purgationes, contra prædicta: Verum hoc est, sed quando ægrotant; at cum sana sunt, nequaquam: accedit & dissimilitudo, unde etiam illa difficilè admittunt.
- 3. Anispat.* Quod corpora malo alimento nutrita sunt, quæ herbis, vel fructibus vescuntur, aut radicibus, item, quæ pravas aquas bibunt, & in aere depravato vitam ducunt;

reunt; ex his enim corrumpitur habitus corporis, unde multi Hydropici, Lienosi, Hepatici, Elephantiaci fiunt. Quare ista corpora necesse est esse valde exanguia. At dices: agricolæ pravo utuntur alimento, & tamen sani degunt. Dico hujus causam esse exercitium validum, & somnum longum, à quibus omnibus eorum omnes superfluitates consumuntur. Ex his ergo patet, quantum intersit uti bonis alimentis ad sanitatem; siquidem prava corpora extinguunt, & quantum etiam ad sanitatem conferat labor, & somnus; siquidem etiam iis, qui malo victu utuntur, sanitatem conservat.

APHORISMUS XXXVII. *Qui integra sunt corporis valetudine, &c.*

CUM docuisset in præcedenti exolvi corpora fanorum à medicamentis, sicuti *Connexio.* & quæ pravo sunt assueti victui; nunc ipsum de sanis, sed magis univ^{xio.}ersaliter pronunciat.

Sana corpora molestè ferunt medicamenta.

Ut ostendat non solum exolvi sana corpora à pharmacis, quod supradictum est, *Ratio intent.* sed molestè ferre omnem medicationem.

Non est divisionis capax Aph. brevitatis.

Sana corpora bene se habent ad conservationem.

Ergo

Male se habent ad curationem.

Antecedens est verum, & manifestum. Consequens deducitur, quia conservatio fit per similia, & curatio per contraria.

Quòd hæc sententia differt à superiori, quia universalior est, ex parte prædicati, nam latius patet molestè ferre medicamenta, quam ab illis exolvi; secundò, *1. Ad notat.* ibi solum purgans medicamentum, hic omnem curationem intelligit: quare non fit mentio de cachochymia, quia non ita respuit omnem alterationem, sicut purgantia medicamenta: at sanum corpus molestè fert omne genus medicamenti, seu illud fiat chirurgia, seu pharmacia, seu diæta.

APHORISMUS XXXVIII. *Paulo pejor, sed suavior, &c.*

CUM de sano corpore pronunciaisset in antecedenti ægrè se habere ad medicamenta; nunc quomodo se ad cibos habeat corpus ægrum, declarat.

Ut, quod paradoxum videtur, pejorem cibum meliori anteponat, dummodo non sit valde malus: secundò ut hoc exemplo admoneat Medicum, ut ægris gratificetur, quantum fieri potest, dummodo ne quid nimis.

Unica, & brevis cum proponatur sententia, non est quod frustra dividatur.

Cibus suavior magis familiaris est naturæ ægri.

Ergo

Anteponendus insuavi, etiam si sit pejor.

Antecedens probatur quia nisi illi esset similior, non magis appeteretur: unde fit, ut melius amplectatur à ventriculo & coquatur: consequens manifestè deducitur.

Quòd cibus melior, vel pejor dupliciter dicitur talis: vel respectu totius naturæ humanæ; vel respectu Petri, aut Pauli fieri potest, ut quòd melius sit secundum speciem, sit pejor secundum individuum: nam caro vervecis ad hominis naturam comparata melior est, quam agni; at non hujus homini, quoniam fieri potest, ut mee naturæ comparata sit melior hæc: ideo magis moveor ad hanc, quam illam; & in particulari magis est habenda ratio particularis, quam universalis.

Quòd fertur magis aliquis ad hunc, quam illum cibum, primò ob consuetudinem: unde dicebat Hipp. melius ferre nos cibos assuetos, licet malos, quam in-

assuetos bonos: secundò propter aliquem humorem, quia in illo cibo reperitur; corpori utilem; tertio ob proprietatem occultam, naturæ quidem amicam, sed morbo repugnantem: quare fit ut monstra videantur, in arte, sanari inquam ab his, quæ manifestè morbo sunt similia, cum avidè desiderantur: quartò ob peculiarem cuiusque naturam, alii enim caseum averfantur, alii cæpas odio habent: quintò ob longum unufcujusque cibi usum fit, ut natura contraria appetat.

3. *Art. m. ad v. 6. epid.* Quòd ex hac sententia habemus, debere Medicum adulari ægro, dummodo ex illa adulatione magna non sequatur noxa, quod etiam scripsit Hipp. gratificationes, quæ non magnopere lædunt, ut frigida, tonsura, ungues, cooperimenta, &c. Non ob id ullo pacto concedendum, quod valde lædit; quia si quid mali accidat, in Medicum culpa transfertur: sed præter rationem plebs calumniatur Medicum, ubi ex ratione adulatur Medicus. Cum verò ex appetitu ægri noxa timetur notabilis, rigidus, inexorabilisque esse debet, nam *bonus Medicus*, referente Gal. *ægris imperare debet, sicut Imperator, & Dux militibus, subditisque omnibus.*

1. *Meth.* Quòd ex hac sententia reprehenditur morosus, & scrupulosus Medicus, atque timidus non concedens aliquid tempori, regioni, ætati, & consuetudini, quærenda verò est suavitas, non modò in cibo, sed in medicamentis; ferè tamen curatio per insuavia fit, tum quia magna pars morborum ex obstructione nascitur, quæ amarum tollitur, tum quia partes sanæ similia, ægræ verò contraria appetunt. Sed dices: in ardente febre partes appetunt frigidam, & tamen ab ea læduntur. Dico, per accidens lædi; quia convertitur in bilem, quod non rarò contingit. Quare scripsit Hipp. ægros magis appetere, quæ morbo sunt familiaria. Rursus dices: si intemperies præter naturam appetunt contraria, ergo semper obtemperandum ægro. Si morbus solum fieret ab intemperie, verum esset: sed multis aliis oritur de causis. Sed dices: multi febrientes vinum appetunt, ergo similia; dici-
mas non appeti vinum ratione caliditatis, sed humiditatis: quòd verò non magis appetant aquam, assuetudo in causa est.

APHORISMUS XXXIX. *Senes magna ex parte, &c.*

Conne-
xio. **CUM** in præcedentibus multa signa à diversis ad prædictionem desumpta statuisset; in presenti sententia signum universale in eandem intentionem ab ætate desumit. *Intent.* Duas habet conclusiones; prima est, senes minus ægrotant, quam juvenes; secunda, senes diuturnis morbis apprehensi ferè moriuntur.

Ratio intent. Ut ostendat quantum possit moderatus vivendi modus: siquidem senes licet invalidi, & imbecilles, tali victu utentes, minus ægrotant, quam juvenes, licet robusti sint: secundò, ut moneat Medicum, ne procrastinet remedia senibus, sed statim à principio occurrat, nam si diutius morbus perseverat, non amplius tolli potest.

Divisio. Fit partitio textus in duas partes; in prima comparat senes ad juvenes, quo ad morbos; in secunda verò prædictionem de senilibus morbis statuit.

Demõ. frust. 1. Qui minus obnoxii putredini sunt, & sobrii vivunt, rarius ægrotant. Sed senes minus sunt putredini obnoxii, & sobrius vivunt. Ergo Senes rarius, quam juvenes ægrotant.

Major ostenditur, quia magna pars morborum oritur vel à putredine, vel mala vivendi ratione. Minor ostenditur, quia senes frigidi sunt, & sicci; ideo putredini valde resistunt; continentur quoque non solùm vivunt, sed ubi aliquid mali sentiunt, custodiunt statim semetipsum; at juvenes mala victus ratione utuntur, & mala despiciunt.

Demõ. frust. 2. Morbi solvuntur vel excretionem, vel rarefactionem, vel coctionem. Sed hæc aut non fiunt, aut rarò, in senibus. Ergo Morbi longi eos ad mortem usque comitantur.

Major est manifesta, quia tres sunt modi prædicti solvendi morbos. Minor demonstratur, quia illa requirunt validum calorem, corporis raritatem, & materiæ tenuitatem, quæ in senibus non adsunt.

Quod istæ duæ conclusiones veræ sunt ut plurimum, aliquando tamen falsæ. 1. Adm.
 Primo, quia senes, qui mala utuntur victus ratione, vel qui in juventute multum deliquerunt, non rarius ægrotant, quam juvenes. Secundâ, quia aliquando per illa tria solvitur morbus in senibus, ut scripsit Hipp. sed illos, ibi intelligit, qui à juvenili ætate sunt connutriti; vel loquitur ibi de prima senectâ; hic de ultima. 3. epid.

Quod hæc comparatio senum ad juvenes multipliciter fieri potest: primò, vel fit in eodem homine, vel diversis hominibus: quovis modo vera est prima conclusio: secundò ad morbos in universum, & sic etiam vera est: tertio potest fieri comparatio de cognatis morbis, ut minus ægrotent senes morbis frigidis, quam juvenes calidis, & hoc etiam modo vera est conclusio: vel fit comparatio quo ad pericula, & sic periculosius ægrotant juvenes, quam senes, quoad acutos morbos, contra senes magis, quam juvenes, in longis. Sed dices: morbi frigidi sunt cognati senibus, calidi juvenibus: ergo periculosius deberent ægrotare senes calido, quam frigido morbo: respondit Gal. omnes morbos esse magis periculosos in extrema senectute ob virium imbecillitatem, licet minores sint: Juvenes igitur ab acutis magis periclitantur, per accidens, ratione inflammationis, sicuti senes magis à frigidis eadem ratione, ob virium imbecillitatem. 2. Adm.

Quod longi morbi ut plurimum sunt frigidi, ut paralytis, hydrops, aliquando etiam calidi, ut hæctica. Longitudinis verò morborum causa multiplex redditur, humorum multitudo, frigiditas, meatuum angustia, intemperies sicca, vitiata compositio, locus excrementis designatus, aut cum diuturnus fluxus contingit, vel ulcus: quæ omnia cum calorem robustum, & validas vires requirant, neutrum verò sit in senibus, hinc fit, ut longi morbi in illis haudquaquam sanentur. 3. Adm.

Quod licet senes minus ægrotent, quam juvenes, sunt tamen illis longè infalubriores; quare morbosissimos senes appellat Hipp. sunt igitur juvenes salubres, senes verò infalubres. Sed non est idem esse infalubre, & actu ægrotare; infalubre enim duo significat, & quod male sanum, & quod actu ægrotat; primo modo sunt salubriores juvenes; secundo modo senes, quia calorem habent imbecillum, sanguinem paucum; quare nec febris, nec inflammatio facilè fiunt illis. 4. Adm. Lib. de dietâ.

APHORISMUS XXXX. *Raucedines, & gravedines, &c.*

NEXUS hujus sententiæ cum superiori per se clarus est, redditur enim hic causa, cur longi morbi in senibus non sanantur, quod supra dictum est. Connexio.

Raucedines, & gravedines in valde senibus coctionem non admittunt. Intent.

Ut hoc uno exemplo declaret, non solum fluxiones, sed reliquos morbos ferè non sanari senibus ultimis; secundò, ut ostendat maximam morborum partem coctione terminari. Ratio intent.

Sententiæ brevis divisionis capax non est.

Ubi vires imbecilles, & calor valde paucus, coctio non fit. Divisio.

Sed in senibus extremis vires imbecilles sunt, & calor admodum debilis. Demonstratio.

Ergo: In valde senibus fluxionum coctiones non fient, & per consequens, neque raucedinis, neque gravedinis.

Major per se clara est. Minor quoque probatione non indiget.

Quod raucedo fit ex humectatione asperæ arteriæ, per quam vox, aut nulla, aut obscura redditur, oriturque ex fluxione humoris ad laryngem. Hujus contra- 1. Adm.

rius est clangor, per quem vox sonora redditur, & solet accidere in acutis febribus, cum pernicio ægri, exsiccata humiditate asperæ arteriæ. Gravedo est humoris fluxus ad nares, & coryza dicitur, sicuti qui fluit ad palatum humor, catarrihus dicitur. Catarrihi tamen nomine omnem fluxionem à capite intelligit Cels.

2. *Adn.* Quòd caput ob figuram, & situm capax est omnis repletionis: accedit cerebrum, quasi glandula, quod exfugit facillimè, quicquid recipit. Igitur ubi amplius continere non potest humores ad subjectas partes transmittit, nares, palatum, aures, oculos, pulmonem, inguina, articulos; quæ fluxiones in senibus non admittunt coctiones: nam Hipp. uno exemplo raucedinis, & gravedinis, reliquas fluxiones quoque comprehendit.

3. *Ani-
madu.* Quòd fluxio (referente Hipp. Lib. de locis in hom.) fit & à frigore, & à calore. Frigiditas enim venas tendit, & exprimit humorem, quasi compressa spongia. A calore tenuatur humor, & carnes liquantur, & venæ cavantur: quare commovetur humor. Cæterum non solum fluit humor per meatus manifestos, sed & insensiles, ea ratione, qua sudor.

4. *Ad-
not.* Quòd raucedo, & gravedo, vel oriuntur à causa externa, vel à causa interna: primo modo possunt coqui in senibus: secundo autem nequaquam, quia jam partes sunt adeo frigidæ, & intemperatæ, ut operationes naturales ferè obire nequeant: nec solum, prædicti, sed seniles morbi non solvuntur in senibus, quos numerat Hipp.

3. *aph.
Altera
adnot.* Quòd senectus duplex, quædam prima, quæ est ab anno quinquagesimo ad septuagesimum: alia secunda, quæ est à septuagesimo ad vitæ finem. De secunda intelligit Hipp. appellans valde senes: nam in primis senibus bene coqui possunt. Sed & in decrepitis, si fuerint adjuti Medici opera, coctiones fieri possunt aliquando; adjuvatur autem coctio vini potu grandioris, & dulcis, boni succi alimento, somno, quiete, frictione; quod enim per ætatem non fit, arte fieri potest: unde refert quidam, Leoniceum gravedine laborantem, cuidam citanti hunc Aph. respondisse non intelligendum de Medicis; convaluit tamen ille vino, & jure caponum.

6. *adn.* Quòd ex hac sententia colligimus ætatem maximum esse remedium, vel impedimentum ad sanationem morborum, nam infra dixit, epilepsiam sanari ætatis mutatione; hic gravedinem, & raucedinem, per se quidem sanabiles, ratione tamen ætatis non sanari.

APHORISMUS XXXXI. *Qui frequenter, ac fortiter, &c.*

*Conne-
xio.* CUM de raucedine, & gravedine in antecedenti sermonem habuisset, easq; non recipere coctionem in valde senibus determinasset, nec tamen ideo mortales, nunc de malo agit, à quo repentina mors accidere solet.

Intent. Exolutio magna, & frequens sine causa manifesta, repentinam mortem affert.

*Ratio
intent.* Ut hoc uno signo mortem prædicat Medicus, & excusetur, si quid molitur tandi gratia.

Diffic. Capax divisionis non est sententiæ brevitatis.

*Demõ-
strat.* Ubi princeps membrum magno morbo laborat, mors sequitur repentina.

Sed in frequenti, & forti exolutione sine causa manifesta, magno morbo laborat princeps membrum.

Ergo

In tali exolutione repentina mors expectanda.

Major per se patet. Minor probatur, quia illud accidens, extremam afflictionem denotat cordis, & eò magis si à causa incognita fiat, quia latet remedium.

Quòd

Quòd exolutio est repentinus quidam virium lapsus, ubi igitur omnes vires repente concidunt, cum sudore, & coloris mutatione, syncopis dicitur, ubi verò deficiunt vires, sed non totaliter, lipothymia, seu defectus animi nascitur, constante parumper adhuc motus, & pulsus robore, hic verò Hipp. magis de syncopi loquitur, quia illa est vehemens exolutio. Dicitur autem sine manifesta causa, non quòd, si fiat à manifesta, non occidat, sed quia non ita necessario, quoniam cognita causa, illius ablatione fortasse tolli potest. Per manifestam autem causam, cognitam intel. ligit Hipp. seu illa sit externa, seu interna. Cæterum solet ista frequens exolutio sequi cordis abscessus, aut validam ejus intemperiem, aut veneni pravi assumptionem.

Quòd cum exolutio sit virium defectus, vires autem sint in spiritibus, humoribus & membris, necesse est eam fieri ob aliquem excessum, vel defectum illorum, secundum quantitatem, vel qualitatem: qualitas verò duplex est, manifesta, & occulta, quot igitur sunt excessus, seu quantitate, seu qualitate, in illis tribus, tot fiant exolutionis species. Ubi igitur membra nimis consumuntur, aut à longo morbo, aut acuto, vel ubi nimis excedunt, ut suffocent, aut ubi qualitate insigni sunt prædita, syncopis oritur ratione solidorum: spiritus etiam defectus, aut superabundantia, vel corruptio, sicut & humorum evolutionem parit.

Quòd syncopis perniciosissima est passio, quia citissime hominem necare potest, nec ullum tempus Medico concedit: ideo sine mora occurrendum illi, cum ne fiat, tum etiam magis postquam est facta, partes principes roborando, epithematibus, odoribus, aquarum infusione, frictionibus, extremorum ligaturis: Solet etiam non raro mulieribus ab utero hæc nasci affectio, vel quòd ille siccitate membra superiora petat, & septum comprimat, ut ait Hipp. vel quòd ex femine retento aura quædam sine motu, & convulsione ab utero ad cor deferatur, ut ratus est Gal.

Quòd epilepsia (si frequenter corripiat, & validè) est quoque ille affectus, de quo loquitur hic Hipp. vidi enim epilepticum, qui diu morbo illo laboraverat, sed per longa intervalla, cum morbus repente, & pluries indie eum invalisset, repente mortuum: nec solum, si sæpè, & vehementer, sed etiam si semel, & vehementer exolvatur homo, repente moritur, ut in magna apoplexia, sed hoc semper necessarium non est, ideo addit sæpè Hipp. ut necessitatem inducat.

APHORISMUS XXXII. *Apoplexiam fortem, &c.*

CUM in præcedenti sententiâ de exolutione loquutus fuisset prædicens mortem repentinam ex magna, & frequenti; nunc de apoplexia agit, quæ & ipsa exolutio est quædam.

Magna apoplexia sanari non potest, parva verò cum difficultate.

Ut exemplum ponat unius resolutionis, quæ repente occidere potest; secundò ut in apoplexia Medicus solum prædictione utatur; aut, si fortè manus admovet, cum prognostico id fiat, ad parvam autem manus adhibeat.

Potest dividi hæc sententiâ in duas partes juxta duas conclusiones, quarum altera de magna apoplexia mortem, altera de minori, curæ difficultatem ostendit.

Id, quòd hominem suffocat, mortale est.

Sed magna apoplexia suffocat hominem.

Ergo

Mortalis est.

Major est certa. Minor demonstratur, quia magna apoplexia ita tollit vim respirationis, ut suffocet hominem.

Obstructio magna in principe membro, difficile tolli potest.

Sed per apoplexiam magnam, fit obstructio in membro principe.

F 4

Ergo

Demonstrat.

Connexio.

Interio. Ratio incens.

Divisio

Demonstrat. I

Demonstrat. II

Lib. de morb.

mil. de loc.

affect.

Adm.

3 Animadu.

Altera adnot.

Ergo: Omnis apoplexia etiam parva est difficilis admodum solutionis.

Major est manifesta. Minor declaratur, quia in apoplexia fit cerebri obstructio, & ventriculorum ejus, & magnarum venarum.

Adn. Quod apoplexia idem est ac percussio: quoniam, quasi percussi cadunt eo malo correpti, ut animalia in sacrificio, sensu, & motu orbata, sola tamen respiratione manente. Oritur spirituum interceptione, obturatis cerebri meatibus, aut venis magnis, quæ à corde ad ipsum cerebrum tendunt, seu verius obstructo plexu rectiformi, qui in cerebro conspicitur, ubi verisimile est magis contineri spiritum animale, quam in ventriculis, impeditur autem ex obstructione anastomosis. Causa, obstructionis humor est crassus, seu ille fuerit sanguis, seu phlegma, seu atrabilis.

Altera sententia. Quod magnitudo apoplexiæ per læsionem respirationis cognoscitur, & stertoris magnitudine, aut parvitate, quod igitur difficilior respirationis, & stertor major, eò major est morbus. Maxima ergo erit apoplexia, in qua violenta, sed intermittens respirationis: ultima, in qua inordinata est, sed non intermittit.

3 Adn. Quod prima conclusio habet difficultatem, aliqui enim qui per triduum mortui jicere, revixere; est tamen maxima hæc apoplexia. Secundò, adveniente febre

6. apb. eadem solvitur, ut scripsit Hipp. Ad hæc dicimus, magnam apoplexiam ut plurimum occidere, raro autem secus evenire, vel dici potest, quod illa prima apoplexia non est magna, quia, qui cor frigidum habent, etiam à levi obstructione apnæctici fiunt.

5 I Ad secundum dicitur, exolvi posse à natura, non tamen ab arte. Sed quid, si Medicus febrem induxerit? Contingere potest, ut sanetur, si talis sit febris, qualis requiritur. Sed num in magna apoplexia Medicus à curatione se abstinere debeat? Affirmant aliqui, quia res desperata est, decet tamen experiri remedia, cum prædictione, quia monstra contingunt in arte aliquando.

4. Animi. Quod dubitationem habet ipsa conclusio, nam si obstructione fit hic morbus, ergo facile curari potest: referente Gal. signum obstructionis, si morbus subito fit, & subito solvitur, ut in epilepsia. Dico solvi facile apoplexiam, non in totum, quia aut desinit in paralysem, aut fit aliqua excitatio; vel dic, argumentum Gal. non esse universale.

5 Adn. Quod si semper in apoplexia corpus est resolutum, cerebrum obstructum, non videtur posse reservari respirationis, si quidem muscoli thoracis à cerebro vim motus accipiunt: an ob necessitatem natura mittit ad illos musculos vim animalem, vel non ita sunt obstructi cerebri meatus, quin aliquid, ad movendos eosdem musculos, transmittatur.

APHORISMUS XXXXIII. *Strangulati, aut suffocati, &c.*

Connexio. CUM de magna apoplexia pronunciaffet in antecedenti, curari non posse; in præsentis ejus rei quasi exemplum adducit, signum ex spuma oris assignans celebre.

Intent. Strangulati, & nondum mortui, quibus circa os relicta est spuma, ad se non redeunt.

Ratio intent. Ut ostendat respirationis difficultatem, ubi eò devenit, ut spumam circa os ostendat, esse mortalem: quare cum ad illum terminum devenerit apoplexia, inter mortales reponenda.

Divisio. Sententiæ unitas, & brevitatis divisionem non admittit.

Demons- Id, quod ostendit extinctionem caloris in corde, est mortale.

stratio. Sed spuma circa os, in suffocatis extinctum cordis calorem denotat.

Ergo: Spuma circa os, in suffocatis mortem denunciat.

Major

Major per se manifesta. Minor ostenditur, quia spuma illa ostendit magnam esse factam effervescentiam, ad quam extinctus natus calor fuit.

Quòd duplex est spumæ causa: efficiens, & materia: efficiens est motus, & calor: materia, aqua, & aer, quæ ad invicem miscentur, vel motu ipso, ut aqua maris; vel calore, ut in lebetibus igne ferventibus. 1. Adm.

Quòd per suffocatos eos intelligit, qui ex defectu respirationis male habent, seu suffocatio fiat à causa externa, ut laqueo, aut spiritus tractione maligni, seu ab interna, ut venarum interceptione. Supponere autem oportet ad sententiæ veritatem non modò strangulatos, sed resolutos: ideo dixit *nondum mortui*; quia epilepsia suffocantur, & convulsi fiunt, sed non moriuntur, etiam si spuma appareat in ore, quia non sunt resoluti: Nam spuma in epileptico fit magis à pituita in ore, motu mandibularum, & linguæ: At in resolutio fit ex fuligine, quæ oritur ex calore resolutio cordis, & pulmonis. Notat tamen hic quidam auctor, quod aliud est apparere spumam in ore, aliud circa os: in ore apparet epileptico; circa os resolutio. Altera anima d. v.

Quòd quemadmodum ignis corrumpitur à contrario, resolutione, defectu pabuli, & extinctione, sic & calidum nostrum: sed primus, vel ultimus sunt modi violenti, secundus naturalis. 3. Adm.

APHORISMUS XXXIV. *Quia natura valde crassi, &c.*

CUM in superiori Aph Hipp. de iis, qui suffocantur, verba fecisset, in presenti modò sententiâ, de habitu corporis agit, ex quo cognoscamus corpus magis aptum suffocationi. Conne- xio.

Valde crassi ab ortu minus vivunt, quam graciles.

Ut cognoscat Medicus, crassa corpora magis exponi suffocationi, & exolutioni, de quibus paulo ante actum est; secundò, ut, quod vulgo non putatur, minoris vitæ ostendat pingue corpus, quam gracile, & ut curemus corpus in mediocritate conservare, & ut illud extenuemus, si nimis crassecat. Intent. Ratio intent.

Non admittit divisionem Aph. brevitatis.

Corpus, quod fato, & casu minus conservatur, minus durat.

Sed valde crassum à natura corpus utroque modo minus conservatur, quam gracile. Divisio Demonstratio.

Ergo

Corpus à natura valde crassum brevioris vitæ erit, quam gracile.

Major probatur, quia dupliciter deficit vita, aut per resolutionem calidi innati senectute, quod fato contingit, aut casu, & violentia. Minor probatur, quia corpora valde crassa minus habent calidi, & humidi, in quibus magis vita perdurat, ob vasorum angustiam: casu quoque, quia obstructionibus, putredini, suffocationi, venarum ruptionibus magis sunt obnoxii.

Quòd vita longa consistit in proportionem principiorum, calidi scilicet & humidi, ita, ut humidum præ copia non suffocet calidum, nec præ inopia exsiccet. Humidum non quodcumque intelligo, sed primogenium, quod in partibus solidis disseminatum est, quo enim hoc humidum fuerit oleosum magis, & minus exsicabile, eò vita durabilior; ex quo fit, ut contingat separari aliquando sanitatem à longævitate, imò insalubres aliqui diutius vivunt, quam bene sani (teste Arist.) Quamvis autem corpora insalubria aliquando diutius vivant salubribus fato, casu tamen sana viverent diutius, si rectam servarent vivendi rationem, quia morbis magis resistunt. 1. Adm. de long. et brev. vita.

Quòd multa damnantur in corpore valde crasso, pigritia ad motum, humiditas superflua, 2. demō.

superflua, vasorum angustia: quare facile putredini, obstructionibus, & plethoræ sunt obnoxia: difficultas respirationis, frigiditas temperamenti, sterilitas, hebetudo sensus in iis occurrunt: item difficile ferunt medicamenta. Corpora verò valde extenuata multas habent etiam difficultates, debilitatem, à quovis motu, à calore, & frigore externo facile vincuntur, difficile ferunt violentias, & casus, vigiliis infestantur, à resolutionibus valde læduntur, famem non tolerant, facile in ardentibus febribus incidunt, ob copiam bilis; ideo etiam tabi, & hecticæ magis proclives; brevem quoque vitam habent ob caloris defectum.

Quod habitus corporis, quidam est extremus in crassitie, alius in tenuitate; alius inter hos mediocri. Rursus unusquisque bonus aut à natura est, aut postea acquisitus. Rursus multi sunt gradus ab extrema crassitie, sicut ab extrema gracilitate ad corpus mediocre. Si ergo comparentur crassi valde ad graciles non in extremo, minus vivunt illi, atque eò magis, si à natura tales sunt, crassities enim acquisita non ita est morbis obnoxia; secundo, si comparetur corpus extremè crassum, ad extremè tenue à natura, minus vivit crassum, quia Hipp. comparisonem facit ad omnem gracilem: tertio, si comparentur extremè crassi non à natura, ad graciles in extremis, magis vivunt illi, quam isti.

Quod nimia crassities extenuanda est: modum scripsit Hipp. *Pingues*, inquit, *qui graciles fieri volunt, omnes labores jejuni facere debent, & cibos assumere anhelantes adhuc ex fatigatione, & non refrigerari præpoto vino diluto, & non valde frigido, & obsonia præparata assumere à sesamis, aut condimentis hortensibus, & aliis hujusmodi. Sint autem obsonia pingua, quæ offeruntur, sic enim à quam paucissimis impleri poterunt, sed & semel in die cibum assumere, & illotum manere, & stratum durum habere, & nudum deambulare oportet, quantum id maximè fieri poterit. Qui verò graciles sunt, & pingues fieri volunt, cum aliis iis, quæ diximus, contraria facere, tum etiam jejunos nullum laborem subire oportet.*

APHORISMUS XXXV. *Epilepsia laborantes, &c.*

CUM supra de apoplexia statuisset Hipp. aut non curari, aut cum difficultate, nunc de epilepsia agit, dicens, eam non solum curari posse, sed modum ostendens curationis ipsius.

Intent. Epilepsia tollitur in pueris mutatione loci, victus, & ætatis maximè.

Ratio. Ut demonstrat longos morbos, & qui sensim geniti sunt, sensim quoque esse curandos, & tria remedia adducat, quibus in magnis morbis multum fidat Medicus.

Intent. Brevitas sententiæ divisionem non patitur.

Dem. Morbi solvuntur alteratione, coctione, & vacuatione.

Struc. Sed mutatio ætatis, victus, & loci ad calida, & sicca, alterat, concoquit, & evacuat in epilepsia: Ergo.

Illæ solvetur ex mutatione eorum.

Major per se patet. Minor probatur, quia cum epilepsia sit morbus frigidus, & humidus, à calido, & sicco, suo contrario, dissolvetur aliquo ex prædictis modis.

Quod epilepsia est pulsio, per quam homo concutitur sine sensu, ac ferè suffocatur, calcitrat, ululat repente concidens, estque puerorum propria. Locus affectus cerebrum est, à quo teste Hipp. vel pituita, vel humor frigidus ad sanguinem per venas transmittitur, & ipsum infrigidat, pueris igitur, ob venarum angustiam, & caloris paucitatem solet esse mortalis, non ita in grandioribus, in quibus ampla sunt vasa, & calor acrior, unde facile si utus in iis resolvuntur. Est autem hic morbus malignus, quia causa ejus plerumque talis est. Cæterum refert Fernel.

Fernel. dissectum fuisse cerebrum duobus epilepticis, & in altero duram matrem erosam, in altero vero abscessum repertum esse.

Quòd epilepsia quædam invadit à pueritia, alia à decimoquarto ad vigesimum quintum annum: prima, si duret usque ad vigesimumquintum, & pertranseat decimumquartum, incurabilis ponitur ab Hipp. ut plurimum: quæ verò oritur circa pubertatem, nisi occidat, magnus timor est, ne ad mortem usque comitetur. Est autem pubertas, cum vir semen, scemina menstrua, emittunt: quare qui morbi ab ortu in hac ætate non solvuntur ad mortem usque comitantur. Magis autem sperandum esse auxilium ab ætate, quam à cæteris indicantibus Hipp. intelligit per verbum illud, *tum maxime ætatis*.

Quòd quemadmodum in refectioe proportio temporis est servanda, ut supra dictum est, ut quæ breviter, repente, quæ sensim extenuata sunt, sensim sint reficienda, ita & in morborum curatione, qui repente fiunt, repente curandi, qui verò sensim, paulatim. Epilepsia igitur cum sit morbus, qui sensim fit, & longo tempore duret, remediis indiget, quæ paulatim attenuent, & exsiccent, qualis est mutatio ætatis puerilis ad juvenilem, loci, & victus extenuantis.

Quòd victus non solum alimentum significat, sed quod totum regimen in rebus non naturalibus calefaciat, & exsiccet: maxima ideo cura habenda nutricis in pueris lactantibus, ne lac fiat biliosum, & mulier vino dedita sit. Mutatio loci pertinet non solum ad diversum situm in ea civitate, vel regione, sed ad diversas regiones, ventos, & aquas, non tamen ad extremas, sed temperatas, est enim regio Australis, vel Occidentalis hujus morbi abundans, ideo ad Orientem magis vergendum, vel Boreales partes. Quamvis verò Hipp. maxime ex ætate solutionem morbi sperandam dixerit, non debemus tamen ipsam expectare, sed medicamentis, si fieri potest, tollere morbum, præcipue si non sit connatus, & à malo victu fiat.

Quòd hic morbus, ut scripsit Hipp. pueros corripit, qui in utero rectè expurgati non fuerunt, quare qui immundi sunt, & scabie abundant, ac pustulis, minus eo corripiuntur, nec solum extra uterum, sed in utero corripit hoc morbo pueros est verisimile, undè alii moriuntur, alii mutilati nascuntur decumbente morbo per abscessum ad ea loca, si Hipp. credimus.

APHORISMUS XXXXVI. *Ex duobus simul doloribus, &c.*

CUM in antecedenti sententia exemplo epilepsie docuisset, curationem fieri à contrario, nunc dolorem in exemplum adducens docet, etiam aliquando eam fieri per similia.

Ex duobus doloribus, in diversis partibus, major minorem obscurat.

Ut demonstrat levationem doloris aliquando esse ad apparentiam tantum; secundò, ut ad levationem doloris dolorem aliquando inducamus.

Brevitas sententiæ divisionem non patitur.

Quòd revocat sensum ab aliqua parte, & causam doloris, id dolorem sedat.

Sed Major dolor revocat sensum à minori, & causam doloris à diversa parte.

Ergo: Major dolor minorem obscurat.

Major certa est. Minor probatur, nam ad eum locum maxime fluit sanguis, & spiritus, qui magis dolet: at illa duo tum sensationis, tum doloris causam augent, & revocatur à parte minus dolente.

Quòd duo dolores possunt sentiri ad unguem in uno loco, ut calefactio à ferro ignito, & solutio continui, item in pleuritide dolor pungens, & distendens; possunt

3. Ad-
not.

5. appb.

7. appb.

3. appb.

4. Ad-
notat.

5. Ani-
madv.

Lib. de

morb.

fac.

Connea-
tio.

Intent.
Ratio

intent.

Divisio

Demo-

strat.

1. Adn:

possunt etiam sentiri duo dolores in uno membro, sed non in eodem loco, ut si uterque sit in brachio, vel crure; tertio possunt sentiri duo dolores in diversis membris: Hæc sententia potissimum vera est de duobus doloribus in diversis membris; in aliis non ita constat, nam in primo casu ferè una molestia sentitur; in secundo, cum sint in eodem membro, difficile potest revocari spiritus, & sanguis, ob parvam distantiam.

4 Adn. Quòd comparatio vel sit inter duos dolores corporeos, vel duos incorporeos; vel alterum animi, & alterum corporis. Sed omnibus modis vera est sententia; nam dolor capitis, scarificatis, & ligatis cruribus lenitur; timor vitæ obscurat timorem pecuniæ, ira lætitiæ, & denique omnes passionēs animi à sese mutuo extinguuntur, minor scilicet majori: quod verò animi dolor tollat dolorem capitis, patet ex ea sententia. *Qui dolentes aliqua parte dolorem fere non sentiunt, iis mens agrotat.* Ita è contra, corporis dolor, animi dolorem tollit, ut patet in pueris flentibus, si percutiantur verberibus.

APHORISMUS XXXXVII. *Cum pus fit, &c.*

Conne- CUM in præcedenti egisset Hipp. de dolore ostendens obscurari minorem è
xio. majori; nunc, occasione accepta de dolore, præceptum tradit insigne.

Intent. Cum pus fit, dolores, & febres accidunt magis, quam confecto.

Ratio Ut doceat cognoscere tempus suppurationis; secundò, ut confirmet, quod dictum est supra, in vigore omnia esse vehementiora, non solum quando tota materia ad unicam expulsiōnem servatur, sed quando paulatim educitur, dummodo expurgatio sit exigua, ut in annexione patet.

Divisio Partitionis particeps non est hæc sententia.

Demof. Quo tempore inflammationis, solutio continui, & calor majores, major dolor, & febris.

Sed cum pus fit magis solvitur continuum, & calor auctior. Ergo

In tumore, cum sit pus, dolor, & febris majores sunt.

Major probatur, cum à solutione continui dolor oriatur, quando illa est major, dolor quoque augetur, febris autem ad majorem calorem major fit. Minor ostenditur, quia pars, dum fit pus, magis impletur spiritu, quare magis distenditur, & calefcit; accedit, quod tota materia in unum coit ad vomitum.

1 Adn. Quòd actio naturæ duplex est in materiam; una in humorem benignum, unde fit alimentum, quæ propriè dicitur nutritio, altera in materiam extraneam, & hæc triplex est, vel naturæ vincentis, & dicitur coctio, seu resolutio, altera naturæ victæ; & dicitur putrefactio, alia medio modo se habens, per quam pus gignitur. In nutritione solum mutatio fit humoris, at in corruptione, vel purificatione, non solum humor, sed pars transmutatur juxta illud, *Carnes contusas necesse est putrefieri.*

2 Adn. Quòd quatuor sunt tumores simplices præter naturam, phlegmon, erisypelas; œdema, scirrhus: & hi tumores quinque modis terminari possunt, resolutione, transudatione, suppuratione, induratione, & corruptione: primi duo laudabiles, & boni; duo ultimi mali, suppuratio verò medio modo se habet. Ubi igitur parva est materia, tenuis, & pars rara, calida, per resolutionem terminantur, ubi multa, sed non ita crassa, & pars rara transudatione, at in pleuritide, per sputum, ubi medio modo se habet, & est multa crassa, sed non maligna, suppuratione, ubi rebellis, sed non maligna induratione, ubi maligna, & pessima, gangræna fit.

3 Adn. Quòd dolor magis fit à principio inflammationis, quia maximè eo tempore solvitur

vitur continuum. Sed Hipp. non comparat hoc tempus ad tempus puris, sed comparat tempus puris, dum fit ad tempus, in quo factum est; dicit majorem esse dolorem, & febrem eo tempore; ideo in suppuratione pectoris incipiente, dixit pondus pro dolore fieri, minuitur igitur dolor respectu principii inflammationis, sed augetur respectu puris confectionis. Sed dices: Hipp. dixit febrem elucere, & rigorem, & pondus, cum fit pus: febris igitur major erit; quam à principio. Dicinus, manifestari magis febrem ob rigores, sed non esse majorem, quam à principio inflammationis.

Quòd factò pure, remittit febris, & dolor, quia cessat effervescentia, & distentio, pus igitur, si fuerit album, leve, & æquale, & minimè grave olens, superavit natura materiam; si verò sæculentum, lividum, & fætidium, superata est natura. Cæterum signa fientis puris, ut etiam facti, in externis tumoribus, istis carminibus explicant Medici.

*Durities longa, pulsus, dolor, & calor auctus,
Signa pus fieri, sed factò, dicta remissa,
Sub digitis undans, albescens pars, & acuta.*

Quòd inter omnes suppurationes, gravissimæ sunt illæ, quæ in thorace fiunt: *Atera* nec enim satis est naturam superasse materiam, nisi robur adsit virium, ita ut expurgari possit, dicuntur autem suppurari, quando pus est extra vomicam à rptione: cum verò pus est in vomica, magis fieri suppurationem dicimus. Cæterum de his diligentissimè scripsit Hipp. adeo, ut hac in tractatione alios superavit.

APHORISMUS XXXXVIII. Quoquo modo corpus moveatur, &c.

CUM in duobus præcedentibus de dolore mentionem fecisset, nunc doloris speciem assumit, quæ ad lassitudinem pertinet.

Lassitudo ex quovis motu tollitur quiete.

Ut ostendat ad ablationem causæ tolli effectum; secundò ut monstret exercitii terminum esse lassitudinem; tertio, ut cognoscat Medicus, quando à quiete non tollitur lassitudo, esse jam confirmatam, & morbum parituram, nisi convenienter remedia adhibeantur.

Non patitur divisionem sententiæ brevitatis.

Causa ablata, effectus tollitur.

Sed motus est causa lassitudinis.

Ergo

Ablato motu, aufertur lassitudo: quies igitur, quæ solvit motum lassitudinem tollit.

Major probatur, loquendo de morbo dum fit, nec confirmatus est. Minor ostenditur, quia hic agimus non de quavis lassitudine, sed illa, quæ fit ex motu.

Quòd lassitudo est duplex: animi, & corporis, sicuti & motus: vera est hæc sententia de utraque.

Quòd quies hic tria significare potest; privationem motus absolutam; remissionem illius, & somnum; omnia hæc lassitudinem tollunt, quæ ex motu nascitur, nam quies omnino motum tollit; motus contrarius etiam lassitudinem tollit, quia otiantur, quæ prius laborabant, membra; sed & idem motus remissus tollit lassitudinem, quare ambulandum post exercitium leniter esse monuit Hipp. quod in equis equites observant à cursu; ut eo leni motu humiditates per carnes disperse diffrentur.

Quòd non omnis lassitudo quiete tollitur, nam spontanæ, & quæ ex motu jam confirmatæ sunt, non remoyentur ab illa, sed incipientes. Oritur autem omnis lassitudo,

lassitudo, aut liquato partim humido, & in dissuetis, aut exhalato, ut in iis, qui validè se plus, quam ratio postulet, exercent.

Adnot. Quòd motus duplex est; alter levis, qualis ambulatio; alter validus, qui propriè dicitur exercitium; primus omnibus naturis convenit, calidis, seu frigidis, pueris, senibus, ac debilibus; secundus magis robustis, & pituitosis, desistendum autem à labore, cum corpus lassari cœperit, floridumque & tumidum, ac coloratum redditur, cum autem ad extenuationem, exercentur usque ad sudorem, ut scripsit Hipp.

In epidem.

APHORISMUS XXXIX. *Quotidianis laboribus consueti, &c.*

Connexio. CUM in antecedenti de lassitudine egisset, quæ ad exercitia sequitur, in hoc Aph. docet, quomodo se habeant homines ad labores.

Intent. Facilius ferunt assueti labores, etiam si invalidi, & senes, quam robusti, & juvenes.

Ratio intent. Ut ostendat, quanta sit vis assuetudinis, & non debere ob ætatem, vel imbecillitatem omitti consueta exercitia.

Divisio. Qui membra habent agilia, & fortiora, minus à labore lassantur.

Demonstratio. Sed assueti, licet imbecilles, & senes, agilia habent membra, & fortiora.

Ergo minus, quam juvenes, & robusti lassantur ab exercitatione.

Major declaratur, quia facultas ad motum, & robur diutius tolerat labores, & minus offenditur. Minor ostenditur, nam agilia redduntur membra, quia facilius moventur versus assuetum motum musculi, robustiores sunt, quia attrita indurata, & spiritu, ac sanguine plena, excrementis vacua.

1. Adn. Quòd consuetudo differt à natura, quia natura unum finem terminatè petit, ut semini s virtus hominis formationem; unde formato homine, sentit, attrahit, coëquit, expellit, nulla facta assuetudine, sed à natura. At quia natura fertur in finem, cum quadam latitudine, ideo confunditur natura cum assuetudine. Appetit enim stomachus naturaliter, sed quod hunc victum magis, quam illum, in ex assuetudine sequitur; moventur membra à natura, sed quod ad hunc motum magis, quam illum, id à consuetudine est; est enim assuetudo habitus quidam, & maximè in actionibus animæ conspicitur, terminantur enim illæ per assuetudinem, ut ira, mansuetudo, fortitudo, continentia. Cum igitur consuetudo terminet aliquo modo naturam; hinc fit, ut ab assuetis non fiat passio, quare minus patiuntur à laboribus assueti, etiam si senes, & imbecilles.

Alterat. animi. Quòd tanta est vis consuetudinis, ut fuerint aliqui ex philosophis, qui asseruerunt mundum universum, consuetudinem esse, & gubernari, non secus, ac contingere videmus in gubernatione regnorum, & urbium. Est enim consuetudo lex sicut natura; unde scripsit Hipp. legem omnia corroborare, intelligens hanc legem, naturam, & assuetudinem esse.

3. Adn. Quòd hæc sententia, non solum ad labores, sed ad cibos, & medicamenta referri potest, qui enim senes assueti sunt pluries in die comedere, facilius ferunt, quam inassueti, quamvis juvenes, & fortes. Item ad medicamenta melius se habent assueti, quam inassueti, etiam si sint invalidi.

4. Adn. Quòd labores intelligere possumus absolutè, vel assuetos, utroque modo est vera sententia, quod homines laboriosi minus lassantur, quam otiosi, etiam si senes illi sint, & imbecilles. Quare scripsit Hippocr. robustiora fieri corpora incolarum montium, & quæ exposita sunt aeris magnis mutationibus. Minus etiam dolent, & animo, & corpore, qui doloribus, & laboribus, ac calamitatibus

De aer. & loc. 1. aph. 5.

ribus sunt assueti, quamobrem parum tutam scripsit exquisitam, & statam victus rationem.

APHORISMUS I. *Quæ longo tempore, &c.*

CUM in antecedenti Aph. Hipp. de consuetudine tractasset, facta comparatione ad labores, nunc de illa in univ. agitur, præceptum tradens ad sanitatem utile. Connexio.

Duas habet conclusiones Aph. prima est: Consuetudinis minus molesta solent esse; *Intent.* secunda: Ad insolita aliquando faciendâ mutatio est.

Ut non sequamur malam consuetudinem decepti, quia assuetâ minus molesta sunt, & ut tradat præceptum ad securam sanitatem per quam utile. Ratio intent.

Dividitur hæc sententia in duas partes: in prima ponitur conclusio spectans ad assuetudinem: in secunda deducitur ex illa consuetudinis mutatio. Divisio

Consuetâ longo tempore, etiam si deteriora sint, naturæ magis sunt amica. Ergo: minus molesta sunt. Antecedens probatur, quia facta est amicitia ex longo usu inter naturam, & assuetâ. Consequentia est manifesta. Demonstratio.

Ex prima deducitur secunda conclusio manifesta: nam si minus molestant assuetâ; ergo ad securitatem vitæ faciendâ est ad contraria mutatio. 2 demonstratio.

Quod consuetudo triplex: alia bona, alia mala, alia pessima, si enim homo temperatus assuetus est temperatis, bona est, si intemperans non multum, mala; si vero intemperans, sed in excessu, jam pessima est. Prima licet ad sanitatem commendetur, non tamen ad vitæ securitatem utilis. Quare monet faciendam esse mutationem per intervalla ad contraria. Qui igitur vino est assuetus, & illi conducit, confert aliquando aquam bibere. Mala consuetudo, si fuerit recens, tollenda quamprimum; nam temporis progressu solet graviter lædere. At si mala consuetudo fuerit vetus, non est tollenda, quia naturæ illi est bona, si tantum temporis durare potuit; faciendâ tamen, & in ea mutatio aliquando ad contraria. Pessima consuetudo, seu sua natura sit excessus, seu per accidens, ut si quis aquam bibat, & illi sit assuetus usque ad senectutem, & laboret cruditatibus, & sit imbecillis, mutandâ est consuetudo, & transeundum ad vinum, quia aqua senibus, & imbecillis pessima est. 1 Adn.

Quod mutatio consuetudinis, vel fit in sanis, vel in ægris, si fiat in sanis paulatim faciendâ; ideo dicebat Hipp. *contraria paulatim adhibenda, & interim quiescendum, at in ægris repente mutatur, nec propterea læduntur, quia corpus per morbum etiam repente mutatur, & quo major fuerit morbus, major mutatio*: ideo in acutissimo morbo nihil exhibemus, & pro vino, aquam, pro cibo sorditionem dare jubemus, & quies imperatur sine noxa. 2 Adn.

Quod in corpore bene sano faciendâ est mutatio, non solum ad insuetâ, quæ sunt mediocriâ, sed ad excessus: ideo dicebat Cels. hominem sanum, & sui juris, nullam rationem servare debere, sed modò plus, quam decet se implere, modò jejuna, modò vigilare, & modò contrarium facere, modò in urbe, modò ruri, & denique statam, & exquisitam vivendi rationem fugere, quam parum tutam æstimavit Hipp. At si fuerit malè sanus, tuta non est hæc mutatio, imò contraria, videlicet, quæ est exquisita, & stata victus ratio, utilis ad modum est, convenit etiam, & his suæ quæque mutatio aliquando ad insolita, sed non ad contraria valida, ne corpus ab illis vincatur. 3 Adn.

APHORISMUS LI. *Semel multum, & repente, &c.*

Connexio. CUM in antecedenti de mutationem mentione fecisset consuetudinis, nunc præceptum scribit ad ipsam mutationem universale, docens, quomodo sit facienda.

Intent. Magna, & repentina mutatio est periculosa.

Ratio intent. Ut quando mutanda est consuetudo, id paulatim fiat, ad securitatem: Medicus enim in mente habere debet, cum operatur, ut, si non juvat, saltem non noceat.

Divisio. Partitionem suscepit hic Aph. in partes duas: in quarum prima ponitur conclusio intenta, & illius probatio: in secunda corollarium adducitur.

Demōstr. Omne nimium est naturæ inimicum.

1. Sed magna, & repentina mutatio est nimia.

Ergo

Naturæ inimica, non igitur facienda est mutatio, nisi paulatim.

Major patet ex illo veteri adagio: (Ne quid nimis.) Minor declaratur.

Si quidem natura in mediocritate quadam, & harmonia consistit, quam repentina dissolvit mutatio.

Demōstr. Deducitur à prima secunda, nam si universè calefacere, aut refrigerare, aut alio modo repente, & multum corpus movere est periculosum; ergo magis à mutatione consuetudinis.

1. Adn. Quòd mutatio vel est ad bonum, vel ad malum: rursus, vel est à negotio, vel ad contrarium: tertio, vel est à contrario ad contrarium, vel ad medium: quarto aut est in sanis, aut ægris, aut neutris; rursus in ægris, vel fit in morbo parvo, vel in magno, vel in mediocri. De quacunque mutatione vera est sententia allata, periculosam esse magnam, & repentinam mutationem: Non tamen est omittenda extrema mutatio, cum necessitas urget, quia extremis morbis extrema remedia optima sunt. Mutatio autem, quæ est à negotio ad otium, ut à labore ad quietem, vel à malo ad bonum, minus periculosa est, quam eorum opposita, & minus periculosa in ægris, & neutris, quam in sanis, ratio est, quia sanitas mutationem non indicat, sed conservationem.

2. Adn. Quòd consuetudinis mutatio, vel est ad inducendam contrariam dispositionem, vel solum ad securitatem sanitatis; primam appellat Hipp. mutationem ab uno ad aliud in contextu; secundam verò mutationem simpliciter: ideo monet vitandam esse magnam, & repentinam mutationem in ambabus, sed maximè in prima, ut cum intemperiem cognatam reducere volumus ad mediocrem in sano.

3. Adn. Quòd mutatio fit per æqualia vel in gradu, vel in numero, hoc est, minori medio, sed pluries repetito: hoc est paulatim mutare, quia tutum, quoniam, si error contingit, minus læditur corpus: experimentum enim periculosum: ideo semper à levioribus est incipiendum, nisi morbi magnitudo nos inducat ad magnum remedium.

4. Adn. Quòd mutatio fieri potest, vel in rebus naturalibus, vel in non naturalibus; vel in iis, quæ sunt præter naturam. De omnibus vera est sententia, magis tamen de naturalibus, quæ nullo modo, nisi paulatim, fert mutationem, inde in non naturalibus. Utrum autem temperamentum innatum possit reduci ad melius, videtur refragari Gal. nam cum illa corporis dispositio sequatur ad certam mixtionem elementorum, quæ solius naturæ, & Dei est opus; nulla arte, vel casu exquisitè post ortum talis acquiri potest, quæ dispositionem æquè fixam cum natura habeat. Sed non ideo negandum est intemperatum corpus à natura, reduci posse arte ad melius, saltem de temperie loquendo.

APHORISMUS LII. *Omnia secundum rationem facienti, &c.*

NEXUS hujus sententiæ cum superiori fati est manifestus: cum enim præceptum traderet in antecedenti ad Medici actionem insignem, non esse facientem repentinam mutationem, nunc in eam intentionem, & de eadem mutatione loquens aliud præceptum maximè dignum adducit.

Rationale remedium mutari non debet, etiam si non succedat.

Ut per hoc moneat Medicum constantiæ, & gravitatis in curandis malis, ne statim mutet, si non succedat secundum rationem curans; vel ne ita pertinaciter remedio adhaereat, quin aliquando mutet.

Partitio fit Aph. in partes duas; in prima regulam ponit, in secunda verò causationem illius adducit.

Mutatio remedii, non debet fieri cum nocimento, sed mutatio rationalis remedii semper fit cum noxa.

Ratione remedium mutari non debet.

Major certa est. Minor probatur, quia si remedium rationale mutatur, fit irrationale, & sic augens ipsum morbum, & cum noxa.

Quòd remedium multipliciter mutari potest; vel secundum genus, vel qualitatem, aut quantitatem, aut tempus, rursus in qualitate bifarium, occulta, vel manifesta: cum genus mutatur, vel est ad contrarium, vel diversum: quantitas vel ad magis, vel ad minus: qualitas quoque mutatur secundum intensiorem, & remissionem, vel in eadem specie, vel ad contrariam qualitatem.

Quòd morbus aliquando habet causam manifestam, ideo cognitu facilis, aliquando obscuram ita, ut difficilè cognosci possit: si morbus cognoscatur, vel id sit scientificè, vel conjectura solum: si conjectura, vel illa, quæ magis accedit ad scientiam, aut ea, quæ est propè ignorantiam.

Quòd ubi morbus non cognoscitur, licet mutare remedia omnibus modis, juxta illud, quod scripsit Hicp. *Si quis morbum non cognoscat, medicamentum præbeat non forte.* Si itaque levatur æger, demonstrativum est, quod gracilitatem inducendo curandus est; si non levatur, faciendum est contrarium: & si non profuerit, gracilem facere, tumidum facere conducet, & frequenter permutare, ita enim non errabis; Si verò cognoscatur morbus, vel scientia, vel conjectura scientifica, Medicus statim debet adhibere remedia illi convenientia: nec mutandum (etiam si res non succedat) remedium in genere, sed mutari potest vel intensiorem, vel numero, in eadem tamen specie: quia natura aliquando ab assuetudine despiciat remedium.

Quòd morbus non cedit remediis, etiam rationabilibus, vel quia crudus est, vel quia adest obstructio, aut abscessus, vel quia morbus ex iis est, qui non nisi paulatim tolli possunt, vel quia est insuperabilis, vel ob immanifestam qualitatem, vel ob temporis constitutionem: quare non debet Medicus mutare remedia ad contraria, persistente morbo in suo statu, ut à principio, & bene cognito, sed debet reiterare remedium idem, vel numero, vel specie: quando tamen morbus est inconstans, & magnus ita, ut periculum sit in mora, licet omnem obire mutationem.

Quòd medendi ratio duplex est: alia per indicationem, alia per experientiam. hic sermo potissimè est de remediis, quæ per indicationem habentur, quæ semper fit secundum rationem, at experientia non semper; cum itaq; adest manifestè in licans, ut obstructio aperitionem, repletio inanitionem, malignitas anti totum; illa adhibenda, & reiteranda, quoad persistit, & quoad signa à principio perseverant.

G

Quòd

- 6 Adn. Quòd in hac sententia reprehenduntur Medici, qui ut aliquid sapere videantur, & ne, si moriatur æger infamentur ob auxiliorum inopiam, vel ne frustra mercedem suscepisse videantur, in quacumque visitatione aliquid de novo agunt, natu-
 In hoc ræopus intercipientes, quæ quietem desiderat, juxta illud, *Ingentibus morbis*
 apbor. *quiescere multo præstat*; hos igitur reprehendens Hipp. *mutatio*, inquit, *non pa-*
 2 Acnt. *rum confert, si, ut convenit, fiat, corpore scil. mutato, ac mutatio indecenter facta, corpore non mutato, detrimenta affert non mediocria.*

APHORISMUS LIII. *Quibus alvus est humida, &c.*

- Conne- **CUM** in antecedenti de mutatione in consuetudine, & actione Medici tra-
 xio. ctasset, nunc de alvi mutatione, quæ fit per ætates, agit.
- Intent. Duas habet conclusiones, prima est, Juvenes, quibus est humida alvus, me-
 lius degunt iis, quibus est sicca: secunda, Juvenes facilis dejectionis, in senec-
 tute pejus habent.
- Ratio Ut demonstrat in universum melius esse, ut habeamus alvos humidas, quam
 intent. siccas; secundò, ne miremur, si in senectute pejus habent, illi, qui in juventu-
 te alvum humidam nacti erant.
- Divisio Dividitur Aph. in partes duas: in quarum altera primam statuit conclusionem:
 in secunda alteram deducit.
- Demof. Qui pauciora acervant in corpore excrementa, melius degunt.
 Sed juvenes alvi humidioris pauciora habent excrementa. Ergo
 Juvenes, quibus alvus est humida, facilius degunt iis, quibus est sicca.
 Major, & minor a deo sunt manifestæ, ut nulla indigeant probatione.
- 2 concl. Quo tempore alvus resiccatur, pejus habet homo.
 Sed in senectute ferè resiccatur alvus iis, quibus in juventute erat humida, ergo
 juvenes facilis ejectionis in senectute pejus habent.
 Major est manifesta. Minor declaratur ex Aph. XX. hujus Libri; si quidem re-
 siccatur alvus iis in senectute, qui humidam habent in juventute.
- 1 Adn. Quòd tanti fecit Hipp. ad sanitatem alvi facilitatem, ut scripserit homines fa-
 De ac- cilis ejectionis ferè acutis morbis non laborare, si autem alvus est futura sicca,
 76, 47. melius ajant aliqui esse, si in senectute siccetur, quam è contra. Cujus contra-
 & loc. rium sentire videtur Hipp. in Tex. dicens, pejus degere senes alvo sicca; & ratio
 est in promptu, nam juvenes sicci ventris possunt per exercitium superfluitates dis-
 solvere, quod senes facere nequeunt, ideo si alvos habent siccas, magis offendun-
 tur
- 2 Adn. Differt hic Aph. à XX. quia ibi solum de commutatione alvi per ætatem agit,
 hic verò docet melius esse alvos humidas habere absolutè, quam siccas; secun-
 do, melius esse senes esse humidi alvi, quam juvenes; rursus, ibi absolutè dixit,
 transmutari alvum à sicco ad humidum, & è contra in juventute, & senectæ, hic
 magna ex parte fieri dicit.

APHORISMUS LIV. *Ut traducenda Juventute, &c.*

- Conne- **CUM** in antecedenti Aph. de mutatione alvi tractasset, quæ fit per ætates;
 xio. hic de corporis magnitudine, quæ per easdem spectatur, sermonem habet.
- Intent. Mediocritas magis laudanda in corpore, quam magnitudo, aut parvitas.
- Ratio Ne quis putaret magnitudinem corporis mediocritati præstare; quinimò postpo-
 intent. ni parvitati, ad vitæ commoda, & sanitatem, debere.

In duas partes dividitur hæc sententia: in prima comparat Juventutem ad magnitudinem: in secunda verò senectutem ad illam, & ad parvos. *Diviso*

Magnitudo corporis damnatur in senectute, parvitas in juventute.

Demon-

Ergo: Mediocritas illis duobus melior: Consequens patet: antecedens probatur: nam cum virium robore, ut in juventute, laudabilior est magnitudo, cum imbecillitate verò, parvitas, ut in senectute. *stratio.*

Quòd magnitudo, vel consideratur secundum unam dimensionem, in longam scil. vel secundum omnes longam, latam, & profundam. De utraque vera est sententia, quamvis Gal. magis de longitudine intelligat: quod non videtur omninò probandum, quia longitudo sine latitudine non videtur formosa, & liberalis, imò tales despiciuntur, magis igitur de magnitudine, & parvitate videtur sententia intelligenda, quæ secundum omnes dimensiones est. *1. Adn.*

Quòd, cum sit comparatio magni ad parvum, debet fieri cæteris paribus: si ergo fiat secundum longitudinem, dicimus corpora breviora esse magis laudanda, quia prudentiora, agilia, & musculos & ligamenta habent robustissima, quare labores tolerant, & vitæ sunt diuturnæ, nec gravantur ullo pondere corporis, aut torquentur in senectute: at magna corpora inepta sunt ad labores, & inagilia, & gravitate corporis in senectute male habent. *Alterâ adnot.*

Quòd causa proceritatis est calidi, & humidi copia: quare dicebat Hipp. Aethiopes esse præ Europæis magnitudine præstantiores, at corporis parvitas calido, & sicco magis accomodata est, ideo prudentiores. Num verò, ut fabulantur, fuerint aliquando gigantes, certum est in nova Hispania ossa hominum esse reperta, ejus dimensionis, ut superarent communem hominum formam septies: illi tamen (uti & pigmæi) intra monstra magis sunt reponendi. *3. Adnot. Lib. de act. ag.*

Quòd rectitudo hominis apud Theologos, ut in Cœlum spectaret, facta est: Galen. refert eam ad multitudinem calidi, quod est in homine. Requirebantur enim multum aeris, & ignis ad prudentiam: ideo qui capite sunt carnosiores, minus prudentes; in senectute verò, tum quia deperditur calidum, & ad latera magis, quam sursum movetur; tum etiam, quia robur musculorum deest, fit ut corporis longitudo curvetur. *4. Adnot. madr.*

Finis Libri Secundi.

